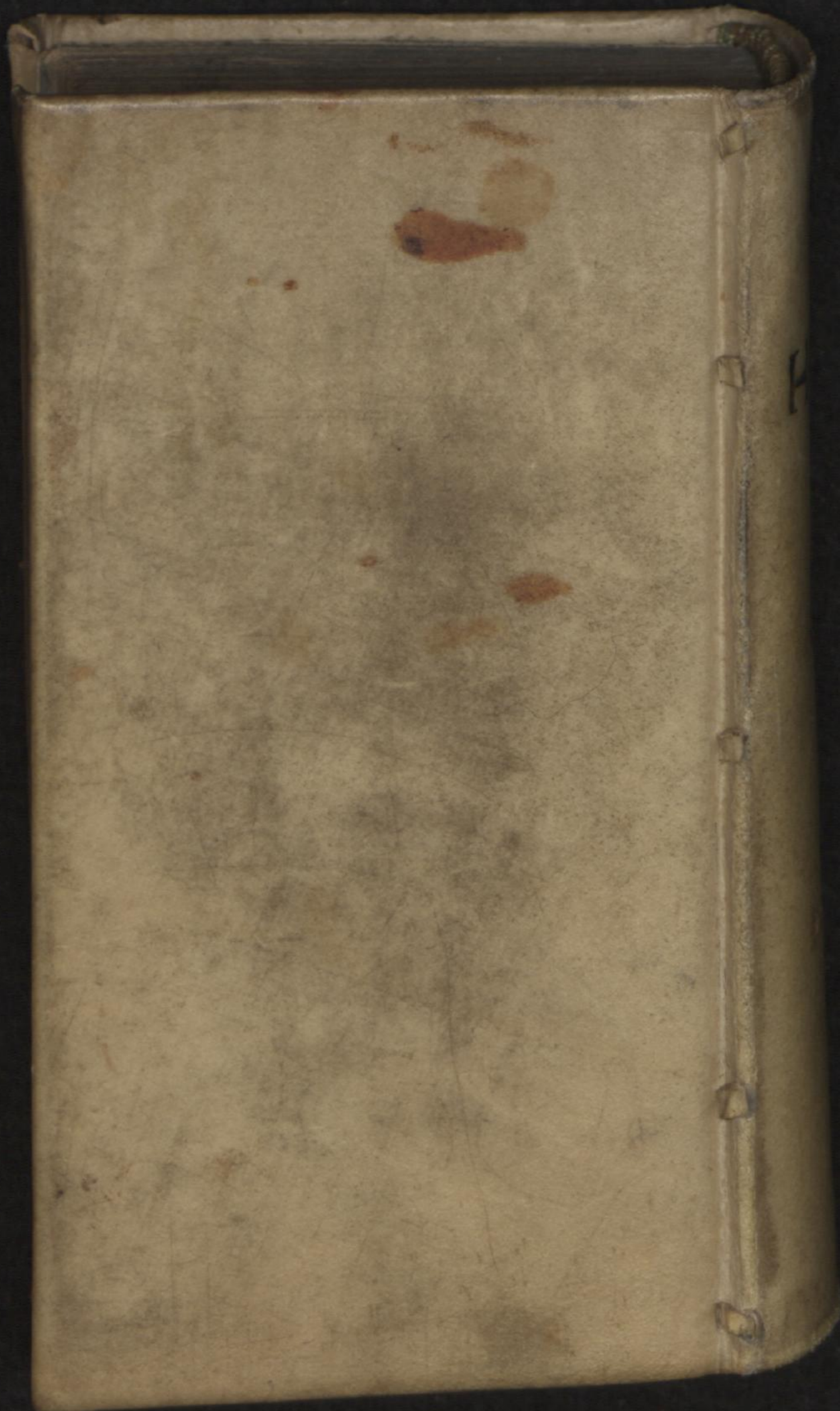
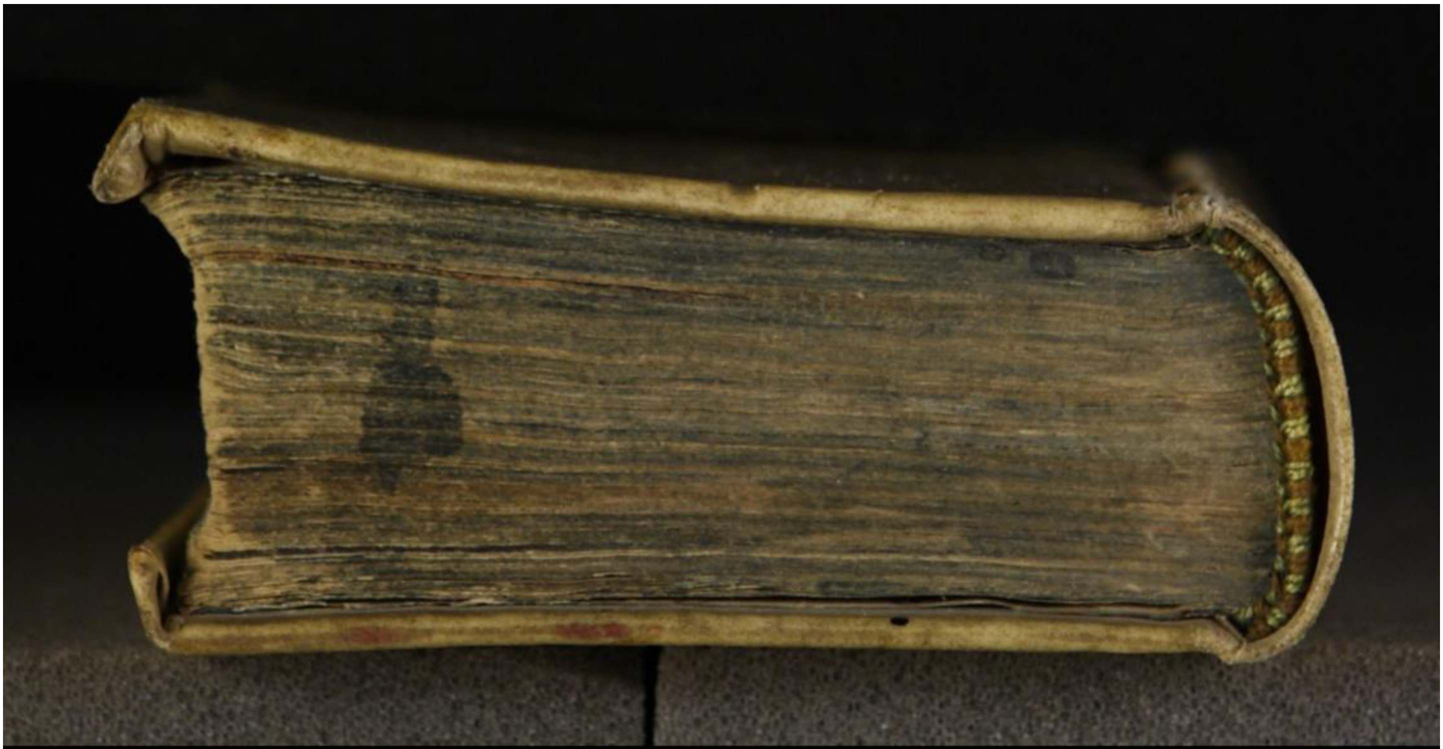

HES

En Liden Haandbog

Som indeholder allehonde nyttige Offuelser vdi Gudelighed/ oc smucke trøstelige Bøner oc Loffsange/ som mand kand daglige bruge.

Sammenscreffne Fromme enfoldige Christne til villie oc gode/ aff Hans Christensøn Roskildense, Predickere oc Guds ords Tienere vdi Helsingør.

Kiøbenhaffn/
Anno Saluatoris 1578.

En kort Ta
gifver paa
denne lille
1. Huad man
oc sige om
mand først
renser sig.
2. Naar m
Morgenen.
3. Naar S
4. En ret
som mand d
derlige om
bruge kand.
5. Naar m
Arbeyde oc

En kort Taffle oc Register paa alt/ huis i denne lille Haandbog begrebit oc befattit er.

Rim

maal oc bekiendelse faar Gud/ at bede om Syndernis forladelse oc Guds Naade aff den 51. Psalme.

19. En Bøn at bede naar mãd vil gaa til Herrens Bord oc Alterens Sacramente.

20. En anden Bøn om det hellige Sacramente huad det er/ oc huad det gaffner/ at bede naar mand haffuer verit til Guds Bord.

21. En Bøn at bede/ naar mand icke end skønt selff gaar til Alteret/ men er dog tilstede vdi Kircken naar Christi Legeme oc Blod tracteris oc forhandlis.

22. En Christelig Litania befattet

35. En

35. En Bøn ſom gode Chriſt=
ne kunde bede for en fattig fan=
ge / ſom for ſine Miſgier=
ninger ſkal ſtaa ſin Ræt.

36. En Bøn paa det ny Aar
at bede/ oc anden tid ocſaa vel
naar mand vil.

37. En ſmuck trøſtelig Jule=
ſang/ om vor HERRIS
Jeſu Chriſti Fødſel oc tilkom=
melſe til Verden.

38. En ret Euangeliſke Trøſt
verie / for alle arme anger=
giffne Syndere / i Dødſens
nød/ imod den onde Fiendis
gloendis pile/ etc.

39. En Dialogus eller Sam=
tale imellem it Menniſke oc
Døden/ etc.

40. En Trøstelig Aandelig vise oc Sang / at betencke sit yderste / oc berede sig til en salig Stund.

41. En gantske trøstelig Aandelig sang oc Vise / om den yderste Dag / oc om de vdualdes glæde.

42. En obenbarlig bekiendelse / som alle wretfærdige Dommere / oc andre wmilde oc wgudelige Mennisske skal giøre oc giffue offuer sig selff paa Dommedag / naar de haffuer hørt deris sidste Sententz.

43. En gantske nyttelig oc trøstelig Bøn / som kand brugis i en almindelig Christelig forsamling / imod Christenhedens

hedens

ſto vor kiere Brudgom/ oc en Chriſten Menniſkis Siæl hans kiere Brud/ om det helli-ge Kaarſſ hannem effter at bære her i Verden timelige/ oc ſiden ære oc glæde hoſſ hannem at bekomme i Himmerige til euig tid.

49. En Bøn at bede Gud om en god beredelſe imod Chriſti Strenge oc Retfærdige Dommedags tilkommelſe.

50. Item/ Fire ſaare trøſtelige Sprock oc Sententzer aff Bibelen/for alle Fattige Syndere oc bedrøffuede hierter/ met deris korte vdleggelſe oc forklaring.

Erlig / Vijſſ oc Vel-
act Mand Frantz Lau-
ritzøn vdi Helſingør etc. Oc
hans kiere Huſtru Erlig oc
Gudfryctig Quinde Bente
Poffuels Daatter / mine
beſynderlige Fortrode
gode Venner /

Naade / Fred / Beſker-
melſe / Velfart oc Salighed
aff Gud Fader / ved vor eni-
ſte Frelſere oc Saliggiørere
Jeſum Chriſtum / oc den
hellig Aand.

KJere Venner /
Det er alle Chriſt-
ne Menniſke / Oc
Guds Børn vit-

terligt/at ingen tingest i Ver-
den skal vere oss kierere end
Guds Ord / oc hans Fryct/
at wi stedze oc altid øffuer oss
der vdi / saa fremt wi nogen
tid acter salige at bliffue / oc
haffue laad oc part hos Gud
til euig tid. Thi om Guds
Ord oc Bud/ haffuer HER-
REN selffuer saa talet oc be-
falet / in Deutero : i det siet-
te Cap. Der hand saa siger:
Disse ord som ieg biuder dig
i dag / dem skalt du legge paa
Hierte / oc du skalt huesse dem
stedze for dine Børn / oc tale
om dem / Naar du sider i dit
Huss / oc naar du gaar paa
Veyen / Naar du legger dig
ned eller opstaar / Oc du skalt
binde

binde dem til it Tegen paa din
Haand / oc de ſkulle vere dig
til en Ihukommelſe for dine
Øyen / oc du ſkalt ſcriffue dem
paa Dørtræene aff dit Huſſ/
oc paa Portene. Her befaler
den almectige Gud oſſ ſtren=
gelige / at wi ſtedze oc altid
ſkulle øffue oſſ i hans Ord/
oc lade dem aldrig vdfalde aff
vore Hierter/ ſaa at de gam=
le ſkulle lære de vnge oc deris
effterkommere at Frycte oc
elſke Gud / oc wden affladelſe
øffue ſig i HERRENS
Ord oc Fryct / heller de ere
hiemme oc vdi deris Huſſ/ el=
ler vden faare i fremmit ſted/
heller de gaar til Seng om
Afftenen / eller ſtaar op om

A ij Mor=

Morgenen / saa at de aldrig forgette dem i deris Hierte/ men idelige tencke der paa Nat oc Dag/ Aarlig oc silde/ lige som de vaare bundne paa deris høyre Haand / eller fe-stede faare i deris pande.

Summa der er intet paa Jorden / Der en from / tro Christen skal vere saa omhyg-gelig faare/ som at lære huor-ledis hand skal kiende oc dyrcke sin trofaste Gud oc Skabere/ høre oc lyde hannem / følge hans vilie effter / ære oc prise hannem oc elske hannem off-uer alting. Alt andet skal hand acte for møg oc skarn/ paa det hand kand vinde oc baade sin Gud / som Paulus siger. J

han-

hannem ſkal hand haffue ſin
ypperſte Skat/der ſkal oc hans
Hierte vere / Troen oc Kier-
lighed ſkal vere hans Liffs Re-
gel / Gud oc hans godhed oc
Gierninger ſkal hand tencke
paa Dag oc Nat / oc tale der
om huor hand er / Oc i alle
hans gierninger / det førſte
hand ſkal betencke / er / at om
hans forſæt / det hand haff-
uer vdi Sinde / kand teckis
Gud / oc vere hannem beha-
geligt / oc komme offuer ens
met Troens / Kierligheds oc
Retfærdigheds Regel.

Oc i det her ſtaar / Mand
ſkal binde diſſe ord til it Tegen
paa Henderne / oc de ſkulle al-
tid vere for Øyene / Dette

ſkal mand icke forſtaa ſuper=
ſtitioſe eller vrangelig/lige ſom
Jøderne giøre / om diſſe vd=
uortis frontalibus eller ſtierne=
ſpanger/ſom mand feſter faa=
re i Hoffuedet/eller om de an=
dre Tegen oc Vaaben de bin=
de paa Henderne oc Armene/
Men wi ſkal forſtaa det effter
Aandens mening / om Guds
Lows oc hans Ords Jhukom=
melſe ſtedze oc altid / at wi vd=
trycke dem met gierninger / oc
flitig ſtudering oc øffuelſe / i
vor gantſke Liffs tid. Thi ſaa
vdlegger Dauid Moſen i den
førſte Pſal. ſigendis : Salig
er den Mand ſom haffuer ſin
lyſt til HERREN S low/
oc taler om hans low Dag oc
Nat/

Nat / at hand icke nogen tid giør der imod. Men lige som wi almindelige giøre / naar wi ville komme noget vist oc fast ihu / da binder wi noget til Tegen omkring Haanden/ eller om en Finger/saa at naar wi seer det / da veed wi strax huad det betyder: Derfaare siger HERren hos Propheten om sine Helgen: Super Palmas meas scripsi te, Jeg haffuer screffuit dig paa mine Hender / Esa. 49. Oc lige som det haffuer sig met vore Oyen / huad wi haffue kiert/ det see wi oc tit til/ Vbi amor, ibi Oculus, Oc tuert imod huad wi icke vel maa lide/ oc er oss wkiert/ det vender wi Oyne

fra / oc seer der icke gierne til/
oc det som altid er for Oyene
at mand kand see / det glem=
mer mand ey helder lettelig :
J saa maade taler oc HER=
REN ved Mosen her / om
sine ord oc Bud / at wi skulle
scriffue dem in Tabulis cor=
dis, som Salomon siger / det
er/ i vor Hierters Taffler / oc
exercere oc øffue oss selff oc
andre der vdi stedze oc idelig/
befatte oc lære Guds Ord/ oc
dele det ocsaa met andre / oc
hielpe til Lærdommens for=
fremmelse / haffue Guds ord
oc Fryct i Hiertet/i Munden/
oc for Oyene/ at det kand vere
vor Liffs Regel / effter huil=
cken wi kunde regære alle vor
Raad/

Raad oc gierninger / oc vor gantſke Curriculum vitæ, Leffnit oc løb.

Thi det er dig icke nock/ at mand en gang oc anden gang hører det oc læſſ det/ men wi ſkal alt Repeteret/ oc igen tagit tit oc offte / indtrycke oc indtraade det vel vdi oſſ / ved flitig oc vindſkibelig øffuelſe: Thi lige ſom hine ny oc ſmaa Planter/ de ville altid dyggis/ oc vandis/ oc ryctis vel/ om de ſkal bliffue ved: Saa ſkal oc Guds ord oc Lærdom/ oc hans Fryct/ formedelſt idelig beten=ckelſe/ læſning/ hørelſe / ſamta=le/ oc andre exertitijs/ fødis oc rodfeſtis i vore Sind oc Hier=ter/ ſaa bliffuer hand krafftig

oc

oc giør Fruct / som Dauid i
den forbeneffnde første Psal.
omtaler : Erit tanquam lig-
num, quod plantatum est se-
cus aquas, quod Fructum su-
um dabit in tempore suo &c.
Den / siger hand / som haffuer
lyst til Guds Ord oc Low /
hand er lige som it Træ / der
er plantet hos Vandbecke /
Som bær sin Fruct i sin tid /
oc Bladene foruisne icke der
paa / Oc huad hand giør / det
lyckis vel. Oc Paulus i sin
første Epistel til Timoth. 4.
Cap. siger merckelige : Den
legemlige øffuelse er lidet nyt-
telig / Men Gudelighed er
nyttelig til alting / oc haff-
uer foriættelse paa dette / oc
det

det tilkommendis Liff. Til saadanne øffuelser raader oss ocsaa Paulus til de Colosser i det Tredie Cap. der hand siger: Kiere Brødre/lader Christi ord bo rigelige iblant eder/ i all Vissdom / lærer oc formaner eder selff met Psalmer oc loffsange oc Aandelige deylige Viser / oc siunger for HERREN i eders hierte/ Oc alt det som i giøre/met ord eller met gierninger / det giører altsammen i vor HERRIS Jesu Naffn (det er effter Guds befalning/ oc vdi hans paakaldelse) oc tacker Gud oc Faderen formedelst hannem. Huad vil nu Paulus andet met disse ord hand

siger:

siger : Wi skal lade Christi ord bo rigelige iblant oss / end at biude oc formane / at wi skulle øffue oss idelige / stedze oc daglige i Guds Ord / Saa at Euangelium skal haffue hiemme oc bo i vore Hierter/ Lige som en Herre oc Hos=bonde haffuer hiemme oc bo=er i sit Huss/ oc lige som hand gaar vd i sine Kammer/at see til sit gaffn i alle vraar : Saa skal Guds Ord vancke oc spa=tzere omkring i alle vore Lege=mis redskab / i Øyene til at læse/ Ørene til at høre/ Mun=den til at tale oc siunge dem etc.

Wi skal icke mene at det er nock / at wi kand høre en liden Predicken om en Hel=

lig=

ligdag/ oc holde oss da saa len-
ge lidet hellige oc Gudelige den
stund wi ere i Kircken / oc si-
den gaa hen i vore Verslige
handel / oc glemme all Gud-
fryctighed / oc tencke icke paa
vor Herre en gang / saa lang
som Vgen er. Det vil for in-
gen deel saa skicke sig/ men her
vil vere quotidiana meditatio,
en daglig øffuelse / betenckelse
oc betractelse i Guds Ord oc
vor Salighed / om her skal
bliffue noget gaat aff. Wi
seer end at de som hører Guds
Ord flitelige nock / ere altid
til stede i Kircken/naar det for-
handlis/offuerueyer vel huad
de haffuer hørt / forspørge sig
oc om det der de icke forstaa/

de haffuer end da bange nock/ at de kand komme til nogen ret forstand: Huor vil det da gaa dem paa det sidste / som lycker Orne slet til / kommer sielden til Kircken/ læser intet/ acter der intet paa / tencker intet paa vor Herre eller deris Salighed / paa deris Bord skal mand snarere finde it Vartaffel oc Kortenspil / end en Bibel eller en anden nyttig Bog.

Ja (siger mangen) wi faar icke stunder at gaa til Kircken / eller læse meget i Scrifften eller Guds Ord. Alt faa i stunder i gode Herrer/ at giøre Giæstebud / gilde oc drickelau / at iage / at fange

ge

ge Fule oc Fiske/at ride oc ren=
de / at optencke Practicker oc
Konster til at fortrycke de
arme/oc vdsue de armes Blod
at læse wnyttige Narrebøger
oc skarns løsactige Fabeler oc
snack / de der mere tien / ad
destructionem pietatis & ho=
nestatis, quam ad edificatio=
nem, til all Gudeligheds oc
Høffueskheds eller gode Se=
ders nedbrydelse oc fordærff=
uelse / end til opbyggelse oc
forbedring.

Kunde Mand ocsaa ret
betencke vor Naturis imbe=
cillitet, suaghed oc skrøbelig=
hed/ Ja/ end ocsaa i de beste oc
helligste iblant met / Huor
snart oc lettelige Troen kand

vdslyckis / Bønen forhindris / det gode affskaffis / oc mange Profanæ cupiditates onde begeringer oc tancker opuoxer i Hiertet / strax wi lader Guds Ords øffuelse falde / Da skulle wi vel vere villigere til at opuecke / opblæse oc bestyrcke Troen i oss / met Guds Ords idelige tractering / øffuelse oc offuertenckelse. Lige som it siugt Menniske / naar hand kommer lidet op aff Siugen / oc kand dog for Lemmernis suaghed icke end nu vel staa eller gaa paa sine Been / vden nogen leder oc følger hannem: Saa tager hand sin Scipionem oc Staff til hielp / at støtte sig ved: Saa skal wi ocsaa

i vor

i vor ſuaghed oc anfectning her i Verden oppeholde oc ſtøtte oſſ met Guds Ord/ſom Dauid ſiger i den 23. Pſalm: Din Kæp oc Staff HErre trøſte mig.

Det er oc en ſtor ſynderlig Guds Naade / i denne ſidſte Verdens tid / oc vel vert huer Time at tacke Gud faare / at wi kunde læſe den hellige ſcrifft oc Guds ſalige Ord/huer paa ſit maal / Danſke/ Suenſke/ Tydſke/ Italiſke / Frantzoſke/ Spanſke/Ryſke/ Polſke/ oc alle andre Tungemaal. Paa Dommedag kand ſkee / om de ville vndſkylde ſig / ſom leffuede i Apoſtlernis tid / at den hellige Bibel / vaar ickon paa

Gredske vdsæt / oc i vore For=
fædris tid feilde dennem oc me=
get her vdi / Men wi som nu
leffuer kand icke bære faare/
eller Aarsage oss her met paa
Dommedag/ Thi wi kand læ=
sit paa vor Moders maal /
om wi ville ellers.

Det vore oc vel gaffn at
de store Herrer ville enten selff
læse eller lade læse tit oc offte
faar sig vdi Bibelen/ oc andre
nyttige Bøger / for den skyld
at kand skee de haffuer icke
mange der taar sige dem sand=
hed / deris Prester oc Kircke=
tienere en part taare oc icke
gaa traaden for nær/oc en stor
part aff dem kand icke heller
vel fordrage Sandhed/ saa er
det

det fordi ſmuct oc ſaare nytte=
ligt at ſelff iblant læſe i Scriff=
ten oc lærde Mends Bøger/
oc acte vel huad en anden bliff=
uer paamint oc ſtraffet faare/
at mand tager ſig oc det ſam=
me til / lige ſom det vaar ſagt
oc ſcreffuit for hans ſkyld /
oc betencke ſig ret i ſin ſag/ om
mand vil fare vel. Det er icke
her wi ſkal vere alle dage/ Der
for ſkulle wi rette oc bedre oſſ
aff Guds ord / oc ſla icke tro
Formaning ſaa læt hen i Vei=
ret: Thi huo der icke vil her i
Verden lade ſig ſtraffe oc vn=
deruiſe aff Guds Aand / hand
faar ſiden at lade ſig ſtraffe/
Stege / oc Brende aff alle
Dieffle i Helffuede er / i den

 cui=

euige fordømmelse / Gud beuare oss naadelige for sin kiere Søns Jesu Christi vor Herris skyld / fra det oc fra alt ont / AMEN.

Saa haffuer ieg der for min fromme Frantz Lauritzøn/ oc kiere Bente Poffuels Daatter / sammensæt denne lille Handbog / Aff den hellige Scrifft / om Guds Ords idelige exercitijs oc øffuelser/oc hans paakaldelse i vor gantske bestilling oc daglige gierning/ fattige enfaaldige Christne oc Guds Børn til vnderuisning oc paamindelse/ som icke bedre vide/ effter det lille Pund / oc den Naade/ som Gud haffuer vnt mig/at ieg oc kunde frembære

bære

bære/ oc skiude mit ringe Of=
fer til met/ til Tabernackelens
bygning/aff det ieg kunde aff=
sted komme / Effterdi at Gud
alsommectigste haffuer oc ladet
sig deris Offer oc Gaffue vel
befalde i det gamle Testamen=
te / som haffue giffuet Gede=
haar oc andre ringe Vare til
Tabernackelens oc Templens
bygning/de der icke kunde for=
maa at giffue Guld oc Sølff
der til / Mand haffuer oc icke
idel Quadrater oc Hiørneste=
ne behoff til en stor Bygning/
Mand maa oc haffue halff=
stene oc andre stycker oc smaat
tingest met. Saa giffuer oc for=
farenhed at enfaaldige from=
me Christne Hierter der haff=
uer

uer trøst oc vnderuisning behoff/ kand vndertiden aff en liden kort Tractat, oc paamindelse aff Guds ord / faa større husualelse oc lærdom / end aff store oc lange Commentarijs oc vdleggelser.

Oc efftterdi min fromme Frantz at i haffue forskyldet aff mig saa meget gaat / for eders mangfaaldige velgierninger/ som baade i oc eders kiere Hustru haffue beuist mig / min Hustru oc Børn / fra det første ieg kom til Helsingør/ oc indtil denne dag/ oc haffuer staaet met mig / met raad oc daad / Naar mig haffuer trengd/oc ieg eder tilsagd haffuer / icke som en fremmet

Ven/

Ven/ men ſom en Fader eller Broder : Huilcket ieg icke aleniſte/ men mange andre maa det oc bekiende / ſom i haffue delt eders fromhed oc velgierninger met / fordi ſom den Philoſophus ſiger : Omne bonum eſt communicatiuum ſui, Alt det ſom gaat er/ det deler oc gierne ſit gode met andre / det maa wi ſee paa alle gode Creatur / ſom Gud haffuer ſkabt : Saa haffuer i ocſaa giort oc daglige giøre / ſom fattige oc nødtørfftige Menniſke giffuer eder vidniſbyrd/ oc eders fromme Huſtru met.

Oc paa det kiere Frantz ieg i nogen maade kunde lade mig tacknemmelig finde

mod

mod eders fromhed / for eders
velgierninger mod mig / da
haffuer ieg dediceret oc til-
screffuet Eder / oc Eders kiere
Hustru dette mit lille arbeyde
(om det maa kaldis arbeyde)
som ieg haffuer lagt paa den-
ne lille Handbog / til en Me-
moriæ, ihukommelse/ oc ewigt
Venskabs tegen oc pant. Oc
fordi ieg vel veed min fromme
Frantz eders sind / her i dette
stycke / at i icke gierne hører
eller begærer forfengeligt roff
eller loff / huilcket dog mange
daarlige Menniskis Oern klør
effter / Saa haffuer ieg icke
heller met mange vdstafferede
oc forfaruede ord sæt eders
Naffn oc Titel høyt / effter
eders

eders beſtilling / befalning oc
kald / huad i her til dags haff=
uer veret/oc end nu ere betrode
til/ huilcket ieg vel haffde kun=
de giort / oc end da ſige ſand=
hed. Thi Gud vere loff/mand
kiender eders Perſon oc vil=
kaar dog vel/ Oc eders Sym=
bolum, Rim oc daglige Ord=
ſprock / ſom i bruge / baade
mundelige oc ſcrifftelige / oc
idelige haffuer faar Oyen /
giffuer oc tilkiende. huem i leg=
ge all æren til / i det i ſiger
met Dauid oc den fromme
Job : SIT NOMEN
DOMINI BENE=
DICTVM. HErrens
hellige Naffn vere benedidet
fra nu oc til euig tid etc.

C

Saa beder ieg fordi gantske venlige oc ydmygelige min fromme Frantz / at i som min Patron oc gode Ven/ til tacke dette lille ville anamme / som aff den / der meener oc vnder eder alt gaat aff Hiertet / det vil ieg met eder igien forskylde / met all villighed / oc met min daglige Bøn til Gud/for eders / oc eders kiere Hustruis Lycke / Sundhed oc velfart til Liff oc Siæl / huilcken ieg oc vil haffue eder oc eders kiere Hustru til euig tid befalet/ Giffuet vdi Helsingør/ Anno Salutis M. D. LXXVIII. Den XIX. Aprilis, paa huilcken dag / den salige Guds Mand D. Philippus Melanthon/

lanthon / døde til Witteberg Anno Domini 1560. Ætatis suæ 63. Huilcken der baade met leffuendis Røst/ oc met sine gudfryctige oc lærde Bøger oc Scrifft/haffuer meget gaat forskyldet aff Kircker oc Scholer i Christenheden / Requiescat in pace.

Eders E. F.
veluillige Tienere
Hans Christensøn.
Roskildensis.

Symbolum clarissimi Viri
Francisci Laurentij S.
S. N. D. B.

☞ *SIT NOMEN*
DOMINI BENE-
DICTVM.

S æt icke paa Verden loff-
ue eller lid.
I eg vil dig trolige raade/
T røste dig paa Gud hand
er dig blid/
N aar du est i sorrig oc vode/
O m Menniſken ſkønt vnd-
falder dig/
M in Ven vilt du mig høre/
E ſt du ellers from oc gude-
lig/
N aar de dig ont paa føre.

Da

D a skalt du finde Guds
hielp oc trøst/
O m du hannem der om
beder.
M et stercker Haand oc leff-
uendis Røst/
I naar du effter hannem
leder.
N u gaar det saa i Ver-
den til.
I eg seer det obenbare/

B orte er all troskab/ ieg sige
vil/
E ffter hende monne Sand-
hed fare.
N u vil ieg der for sætte mig
faare/
E lske Gud/ hannem Æren
giffue.

C iij Da

D a veed ieg vist hand mig beuarer/
I men ieg er i liffue.

C HRISTO vor Broder hannem skee altid/
T ack / Loff/ Benedidelse oc Ære.
V or trøstere den hellig Aand oc met flijd/
M et Faderen i Euighed skal vere.

A-
M E
N.

Sym-

SYMBOLVM IOHANNIS CHRISTIERNI Roskildensis.

S. M. D. L.

SPE MEA DAMNA LEVO.

S org oc Modgang maa wi oss vente.
P aa Jorden men wi monne være.
E ffterdi wi kand her ey andet hente/
M et Haabet ville wi oss nære/
E ffter Døden da stunder oss til.

A lt Gaat i Himmerige/
D er paa ieg ocsaa haabe vil.
A ff Guds Ord visselige/
M in skade kand Gud opret-
te mig/
N aar hannem tyckis gaat
at vere.
A h Herre min Siæl befa-
ler ieg dig/
L ad mig din vilie lære.
E st du ey den mig haffuer
forløst/
V daff all Sorrig oc vaade?
O Jesu Christ min eniste
trøst.
H ielp mig ved din store
Naade.
AMEN.

HER-

Herre Jeſu Chriſt ieg haaber
paa dig/
Alt effter dit ord beuare mig.
Naade oc Miſkundhed mig
betee/
Saa glædis mit Hierte at ieg
kand ſee.
CHRIST Herre din godhed
offuermaade/
EN armer Syndere tager du
til Naade.
SØN derbryd mine Fienders
mact.
RO oc Fred haffuer ieg i act.
SKIL mig aff met Synderne
mine.
DEt beder ieg dig / for din
Død oc Pine. AMEN
Dominus viuit, regnat &
imperat.

Naar

I.

Naar du om Morgenen opuogner oc reiser dig op / da giør Jesu Christi Kaarsis betegnelse for dig / oc sig:

I Naffn Gud Faders / Gud Søns / oc Gud den helligAands / AMEN.

☞ Dernæst læſſ diſſe ord.

Bud Faders Naade oc Barmhiertighed / Jesu Christi Blod oc Kierlighed.
Den helligAands trøst oc Taalmodighed.

Beua-

Beuare min Siæl oc Liff
i Fred.
Fra alt det mig kand vere til
mode/
Oc giff mig det mig er til gode.
J denne dag oc all min tid/
Den hellige Trefaaldighed
vere mig blid.
Opliuss mine Øyen / mit
Hierte oc Sind/
At ieg ey bliffuer i Synden
Blind/ AMEN.

Betenckelse om Morgenen

Wi skulle daglige naar wi vogne op oc røre oss / paamindis/ at vor Herre Jesus Christus skal paa den yderste Dag opuecke oss aff døde/som hand

ſagde om Lazaro aff Betha-
nien. Joh. 11: Lazarus vor
Ven ſoffuer / men ieg gaar
hen at opuecke hannem.

Udi det gamle Teſta-
mente befoel Gud / at mand
ſkulde huer dag / baade Mor-
gen oc Afften ſlacte it Lam
(der aff / wden tuil / ere vore
Morgen Bøner oc Afften
Bøner tagne/Thi det er io til-
børligt at mand tencker paa
den fromme / trofaſte Gud
Afften oc Morgen / oc tacker
hannem for ſine mangfaaldi-
ge velgierninger) Paa det de
ſkulde icke aleniſte her met paa-
mindis / at de ſkulde affſkaffe
deris Hiertens bæſtafftige
vellyſt oc begering/Men ocſaa
at

at denne tilkommendis Meſſi-
as / Abrahams ſæd / oc alle
Hedningers trøſt Chriſtus Je-
ſus / ſkulde offris paa Kaar-
ſens høye Altere/ ſom det rette
wſkyldige oc wbeſmittede Guds
Lam / for den gantſke Ver-
dens Synder / ſin himmelſke
Fader til en ſød oc velbehage-
lig Luct/ huilcket er ocſaa ſkeet.
Oc lige ſom det er beſkicket
huert Menniſke en gang at
dø / oc der effter Dommen:
Saa er oc Chriſtus en gang
offrit / at borttage mangis
Synder/oc haffuer formedelſt
Teſtamentens Blod forløſt
de fangne aff Hulen/ſom intet
Vand vaar vdi Zachar: 9.

Haffuer nu diſſe gamle

fromme Israheliter hafft saa-
dan Glæde mod denne tilkom-
mendis Messiæ naadeuerck oc
Offer / skulde wi Christne icke
da meget mere glæde oss aff
Hiertet / oc paaminde oss selff
om saadan wsigelig velgier-
ning / Afften oc Morgen? Ja
huer stund oc øyeblick / tacke
hannem hiertelige der for / eff-
terdi at hand haffuer nu altin-
gest fuldkommet.

Naar du om Afftenen
drager aff dine Klæder / oc af-
fører dig / da skalt du i Herrens
Fryct betencke / huorledis at
de blodgerige Krigsknecte / met
stor wmættelig Grumhed oc
Dieffuels Wbarmhiertighed
reffue Klæderne aff vor Her-
re

re Chriſto / den tid de vilde
hudſtryge hannem / oc ſiden
Kaarſfeſtede hannem / Der
met haffuer hand ſkiult oc be=
tect vor Nøgenhed oc Skam/
oc beklæd oſſ met ſin wſkyldig=
hed oc Retfærdighed.

Naar du fører dig i dine
Klæder om Morgenen/ da be=
tencke huorledis Herodes oc
Pilatus førde din kiere Herre
Jeſu Chriſto i it huit Klæde/
oc en forſlit Purpur Kaabe/
der met at beſpaatte denne
ærens Konge / Oc vide der
hoſſ/ at hand der met haffuer
betalet for din Æregerighed/
at du vilde legge Guds Klæ=
der paa dig / Gen. 3. oc haff=

uer der met ophøyet dig til himmelske Dignitet oc Ære.

Leg oc vind paa/at du kant vere beklæd met Troens Retfærdighed faar Gud / oc met it wstraffeligt oc Christeligt væsen oc omgengelse / hoss Menniskẽ. Thi tiden oc stunden er der (som Paulus siger) at opstaa aff Søffne / Natten er fremgangen / oc Dagen er kommen nær hid. Thi lader oss afflegge mørckhedsens gierninger / oc tage liusens vaaben paa oss / Lader oss vandre ærlige / som om Dagen / icke i Fraadzeri oc Druckenskab / icke i Kammer oc wtuct / icke i Kiff oc Auind / Men fører

eder

eder i vor Herre Jesum Christum. Rom. 13.

Naar du tager din Skiorte paa / da kom Jesu Christi wskyldighed i hu/ met huilcken at dit syndige Kiød / skal for Gud beteckis/om du skalt bliffue bestandig for hannem.

Naar du legger din Brystdug/ Vldenskiorte/ Bindeliff/ Liffkiortel eller Trøye paa/ saa tenck paa den Retfærdigheds krafft / der Paulus taler om/til de Epheser i det 6. Cap. det er/ en god Samuittigheds vidnesbyrd/at du oc huer Christen skalt saa leffue / at ingen met rette kand beklage eller fordømme deris Leffnet/ Omgengelse eller sæder.

Naar du drager dine Ho-
ſer/Socke/ Sko/ eller Støff-
le paa / ſaa tenck at du ſtedſe
ſkalt vere ſtøfflet / ſom Pau-
lus ſiger/ det er / færdig oc be-
red at driffue fredſens Euan-
gelium / det er altingeſt at
giøre / huad der hører til E-
uangelio / met Flitighed i dit
Kald/oc Taalmodighed vnder
Kaarſet.

Naar du binder dit Belte
eller Borde om dig / da tenck
paa det Paulus hand ſiger:
Staar omgiordede om eders
Lender met ſandhed / vden all
Suig / oc Hyckleri / oc tager
eder vare for Seckerhed oc
Tryghed / ſom Chriſtus for-
maner oc raader. Luc. 12.

Naar du ſetter din Hue/ Hat / Bonet / eller Hoffuet-klæde paa / da tenck paa den ſaligheds hielm / der Chriſtus haffuer forhuerffuet dig/ ſom Propheten Eſaias tal om / i det 59. Cap. Tenck oc paa det wryggelige Haab/ du ſkalt altid ſette til dit Hoffuet / vor Herre Jeſu Chriſto/ 1. Teſſ. 5. for huis ſkyld du haaber dig at bekomme det euige liff oc ſa-lighed.

Naar du kaſter dine yder-ſte Klæder / Kaabe / Kiortel eller Kappe paa / da betracte/ at Gud haffuer fuldkommeli-ge bekled dig met ſin Naade/ ſom Eſaias ſiger Cap. 61: Jeg glæder mig i Herren / oc

min Siæl er glad i min Gud/ Thi hand førde mig i salig-heds Klæder / oc klædde mig met retuishedsens Kiortel/Lige som en Brudgom prydet met prestelige Prydelser / oc som en Brud prydet met hendis smi-der.

Lige som it Menniske for-uaris fra Frost / Kuld oc W-uær formedelst vduaartis Klæ-der : Saa skal hand oc vide/at hand formedelst Guds hielp/ beskyttelse oc trøst / bliffuer be-uaret oc beskermet fra all Aan-delig Storm oc Wuær/ oc der met skal hand trøste sig / oc bruge Guds hielp met tacksi-gelse.

Ingen skal heller ophøye

eller

eller hoffmode sig aff sin Skønhed oc kaastelige Klæder/ Men hand skal vere ydmyg/ oc tacke den leffuendis Gud for alt gaat/ som giffuer baade Spise oc Klæder. Oc huer see flitelige til/at hand kand findis beklæd oc icke nøgen / paa domme dag. 2. Cor. 5. oc tracte der paa/ at hand tager paa sig den rette Bryllups kiortel/Matt. 22.huilcken som er vor Herris Jesu Christi Retfærdighed oc wskyldighed/ befattet i Troen til hannem.

Naar du drager dine Vante eller Handske paa dine Hender/ da kom de blodige vdhugne Handske ihu / der Jesus hengde met paa Kaarset / der

hand

hand bleff igiennem ſtungen hans Hender / met huaſſe Jernnaffle.

Atuarſel.

Huilcket Menniſke der er vantro/ foracter Guds ord/ laſter hans Naffn/oc er wbarmhiertig imod de arme / ælendige oc bedrøffuede/eller bliffuer framturendis / vitterlige / oc met it ont forſæt i Synden/den ſamme naar hand ſtaar op om Morgenen / ſaa fører hand ſig vdi all Forbandelſe / ſom i en Skiorte / Pſal. 109. oc hun gaar ind i hannem ſom Vand/oc lige ſom Olie i hans Been/oc hun bliffuer hannem ſom it Klæde hand haffuer paa

paa/ oc som it Belte hand gior-
der sig altid met/ Der fra oss
Gud naadelige beuare.

II.
Naar mand toer sig om Morgenen skal mand sige:

GVd ver mig naadig/ effter din Miskundhed/ affslæt mine Synder/ effter din store Barmhiertighed/ to mig vel aff mine Misgierninger/ oc giør mig reen aff mine Synder / bestencke mig met Jsop/ at ieg bliffuer reen/ to mig at ieg bliffuer sneehuid/ Psalm. 51.

Paamindelse.

Du

Du ſkalt oc to dit Anſict Aandelige / at mand icke i nogen maade der i formercker nogen beſmittelſe / met Wſkickelighed / Wuillie eller Fortred imod din Næſte. Din mund ſkalt du ſpøle oc ſkøle reen fra all Guds beſpaattelſe / ſkendſel / Ond ynſke / oc wtuctige eller wnyttige Ord / Sueren oc Banden / met andet ſaadant. Dine hender ſkalt du oc renſe fra all wchriſtelig oc wbillig Handel / fra Wretfærdighed / fra Slag oc Mord / Tyffueri oc andet ont / ſaa at du kant ſige met Dauid / Pſal. 26: Jeg toer mine Hender met wſkyldighed / Jeg omgaais icke met dennem ſom

bru=

bruger Falsk oc Suig / oc tage
gierne Gaffuer etc.

Naar du der effter kiem=
mer eller børster dig/ saa tenck/
huorledis de wmilde Jøder
reffue oc igiennem stunge vor
HErris Jesu Christi allerhel=
ligste Hoffuet / met en torne
Krone/at hand der met kunde
betale for dine Synder / som
du haffuer bedreffuet met dit
Hoffuet / oc kunde der met
zire / pryde oc smycke dig paa
Dommedag/met den euige Æ=
rens krantz oc krone i Him̃erige

Siden naar du gaar vd
aff dit Kammer / saa glem ic=
ke at bede met Dauid/at Her=
ren vil beuare din indgang oc
vdgang / oc beskerme dig paa

alle dine Veye / oc giøre den-
nem vden smitte / Oc sig saa:
☞ O Herre viss mig dine
Veye / oc lær mig din sti / led
mig i din Sandhed / oc lær
mig. Thi du est Gud som
mig hielper / Jeg bier daglige
effter dig. Psal 25: Led mig
i din Retfærdighed / for mine
Fienders skyld / oc skicke din
Vey for mig. Psal. 5:

Det er vmueligt / at it
Menniske kand røre en sin
mindste Finger / eller flytte
en Fod aff sted / end sige det
gantske Legeme / vaare icke
Guds hielp oc Naade. Thi
den onde Aand kunde vel giø-
re det krumt oc lemmelest / i it
øyeblick (som hand giorde

met

met den arme Quinde hoss Lucam i det 13. Cap: der gick kraagrygget i 18. Aar) der som Gud tilstedde hannem det / Derfaare skulle wi huer Morgen / naar wi befinder oss end nu sunde oc helbrede dette betencke / oc prise oc tacke Gud / at wi kunde reyse oss selff op karsk aff Sengen / gaa oc staa / oc bruge vore Lemmer.

III.

Naar Solen gaar op om Morgenen / skal mand sige:

O HErre / lad dit Ansict skinne offuer din tienere / oc hielp mig ved din Miskundhed Psal. 31: beuar oss o

trofaste Gud / i denne dag oc huer dag / fra alle Synder oc Misgierninger / Skendsel / Skam / oc Wlycke til Liff oc Siæl / AMEN.

Denne Bøn skalt du giøre paa denne fortrøstning at HERren haffuer loffuet sit Gode om Dagen / Psal. 42: Derfaare skal mand oc frycte hannem / saa lenge som Sol oc Maane vare / fra Børn til Børne børn / Psal. 72:

IIII.

Naar du da haffuer alting vel beskicket at du vilt siden gaa i dit Kammer / eller i Kircken / at bede / oc paakalde Gud / da kant du opuecke dit Hierte oc Sind til at bede / ved saadanne ordis betenckelse / at du siger met David: Her-

HERRE / Aarle vilt du høre min røst / ieg vil skicke mig tilige til dig/ oc mercke der paa/ Psal. 5. Lad min mund vere daglige fuld met din ross oc priss/ Psal. 71 : Opfylt oss aarle met din Naade/ Saa ville wi prise dig oc vere glade i alle vore Dage/ Psal : 90. Thi det er en kaastelig ting/ at tacke Herren/ oc at siunge dit naffn loff/ du allerhøyeste / at kundgiøre din Naade om morgenen / oc din sandhed om natten / Psal : 92. Jeg glæder mig / ved det som mig er sagt / at wi skulle gaa ind i Herrens Huss/ Psal: 122. Min Siæl lengis oc begerer inderlige at komme til

Herrens forgaard / Mit Liff oc min Siæl glæder sig i den leffuende Gud / Psal : 84. Derfaare vil ieg oc Herre nu gaa i dit Huss / paa din store godhed / oc tilbede dig i din hellige Tempel / i din fryct / Psal : 5.

Paamindelse.

Endog at Guds Tempel er vel alleuegne / at wi ere selff Guds Tempel / som Paulus siger 1. Chor : 3. Saa skulle wi dog met Glæde oc gierne lade oss finde / paa den forordinerede sted / der som mand predicker Guds ord / oc handler de hellige Sacramente / oc

oc holder den almindelige christelige Bøn til Gud.

Her effter følger en ret Gudelig / trøstelig hiertens Bøn / som it fromt christet Menniske/Mand eller Quinde/ maa daglige / besynderlige om Morgenen bruge / til at tacke Gud met / for sine velgierninger/oc giøre sin bekiendelse faar hannem / affbede hans Vrede oc Straff / oc tilbede sig Guds naade oc Benedidelse / oc befale sig saa i Guds naadige Beskermelse/ aarle oc silde / forventendis aff Gud/en salig Stund / oc det euige Liff.

O Allerhelligste/mectigste
ærefulde / oc watskilli=
ge Trefaaldighed/Gud
Fader/Gud Søn/ oc Gud du
værdige hellig Aand / Jeg ar=
me wuærdige syndige Men=
niske / bøyer ydmygelige mit
Hierte/ min Siæl/ oc alle mi=
ne Sind oc Samuittighed/
for din allerstørste Guddoms
mact/Jeg falder paa Knæ for
din wbegribelige oc allermec=
tigste Maiestet oc krafft / du
est woffueruindelig / oc euig
wden all begyndelse oc ende/
Jeg kiendis dig hellige Tre=
faaldighed / for min rette
Gud oc Herre / Jeg beder til
dig alleniste oc loffuer / hedrer
ærer oc tacker dig aleniste for
alle

alle dine wsigelige Velgiernin=
ger imod mig arme wuærdige
oc fortabte Adams Barn : At
du haffuer skafft mig dit arme
Creatur / til it fornufftigt
Menniske/ effter dit eget Bil=
lede/ oc haffuer giffuet mig
Liff oc Siæl/oc alle Lemmer/
Fornufft / Forstand / oc alle
Sind/oc hiulpet mig aff min
Moders Liff/ oc beuaret mig/
at ieg icke er fød blind / døu/
stum/ lam/ eller i andre maa=
de vanfør / oc alt dette end nu
naadelige beuarer / du haffuer
skabt Himmel oc Jord / Sol
oc Maane oc alle Creatur mig
oc alle Menniske til gode.

Oc der ieg nu vaar fortabt
til euig fordømmelse/oc Helff=
uedis

uedis pine / haffuer du mig arme fortabte oc fordømte Menniske igenkiøfft oc forløst fra den euige Død / oc fra Dieffuelsens mact oc vold/ icke met forgengeligt Guld eller Sølff / Men met din kiere Søns vor Herris oc Frelseris Jesu Christi allerhelligste dyrebare Blod / oc met hans wskyldige Pine oc Død.

Der til met / at du mig ved din naade haffuer skild ved all vantro oc Vildfarelse/ oc kaldet mig til den hellige christelige Tro / oc vdi Daaben indgiffuet den hellig Aand i min Siæl/ som mig skal helliggiøre / stadfæste / styrcke oc trøste / imod all mit Kiøds oc

Blods

Blods fryct/ blødhed oc fortuilelse / oc vise mig den rette Vey/ Dør oc Port / til Himmerige / ved dit hellige Ord oc Euangelium / formedelst Troen til Jesum Christum.

Jeg tacker dig ocsaa du ærens Konge / himmelens oc Jordens Herre / at du mig min gantske Liffs tid/ fra min vngdom oc til denne neruærendis Stund / haffuer saa gantske faderlige næret oc opholdet/ oc endnu daglige dags rigelige forsørger oc forskaffer mig/ Mad/ Dricke/ Klæder/ Huss/ oc Hiem / met anden Liffs oc Leffnets Nødtørfftighed oc næring / wden all min værdskyld oc fortieniste / For denne

din

din ſtore Naade / Godhed oc
Barmhiertighed / oc alle dine
Velgierninger aandelige oc le-
gemlige / ſkee dig trofaſte oc
milde Gud / loff heder / ære
oc tack til euig tid.

Oc ieg beder dig aller-
ueldigſte hellige Trefaaldig-
hed / Gud Fader / Søn oc hel-
ligAand / at du oc fremdelis
her effter icke vilt forlade mig /
ſaa lenge ſom ieg ſkal leffue /
men naadelige forſørge oc for-
ſyne mig : Førſt paa Siæl-
ſens vegne / met dit hellige oc
ſalige ord / oc de høyuærdige
Sacramente / dernæſt paa Le-
gemens vegne / met nødtørff-
tig Vnderholdning / met dine
milde Gaffuer / oc rige Velſig-

nelſe

nelse for mig oc alle mine/ Thi du veedst at wi icke kunde ombære / saadanne dine gaff‑uer/ til dette timelige liffs op‑peholdelse/ icke kunde wi heller wden dig oc din hielp aff oss selff saadant forhuærffue/ Men naar du giffuer / saa samle wi / oc naar du oplader din milde Haand / da mættis alt det der leffuer met Beha‑gelighed.

O barmhiertige Gud/oc kiere Fader/ieg bekiender mine Misgierninger oc Synder for dig / de ere wtallige / flere end Haar paa mit Hoffuet/ia saa mange/som sandskorn ere paa haffsens grund : Thi ieg haff‑uer veret aff min første vng‑

doms tid tilbøyet til det som
ont er / Jeg haffuer fortørnet
dig met Hoffmodighed / Ge-
righed/ Offuerflødighed / W-
tuctighed/Vrede/ Hastighed/
Had oc Auind/ Løgen/ blodige
Eder / Sueren oc Banden/
Wretfærdighed / Foractelse/
Besuigelse / Wlydighed / ond
Lyst oc Attraa/ til det mig ilde
kunde gielde igien/ oc andre
groffue Synder / huilcke alle
ere obenbare for dine øyen. O
Herre Gud ver mig naadig/
oc spar mig / forskiud mig icke
din fattige Tienere/ gack icke i
rætte met mig / oc straff mig
icke i din grumhed / tenck icke
paa mine vngdoms Synder/
Brøst oc Offuertredelser/men
be-

betenck mig effter din ſtore
Barmhiertighed/for din god=
heds ſkyld/ oc for dit wſkyldige
Lams/vor Herris Jeſu Chriſti
bittre pinis oc døds ſkyld/hoſſ
dig er Naade oc megen For=
løſning / din Godhed er ſtørre
end all min Ondſkaff/ du kant
mere tilgiffue / end ieg kand
forbryde/din Barmhiertighed
er ſtøre end alle mine miſgier=
ninger/ſee til mig met din naa=
dis øyen / lige ſom du ſaae til
den Cananeiſke Quinde / til
den arme ſynderinde Magda=
lenam/ til Peder i Sallen / oc
til Røffueren paa kaarſet / du
eſt io min Saliggiørere / min
Hielpere oc gienløſere / min
Gud oc Herre/min trøſt/haab

oc all tillid : Du haffuer io selff suoret oc sagt : Saa sant som ieg er en leffuendis Gud/ da vil ieg ingen synderis død/ men at hand omuender sig oc leffuer. Herre ieg vender mig til dig / vent dig igien til mig/ oc vær icke vred paa mig euindelige. O Herre giff Lycke oc Salighed / met alle gode Raad i mit Kald oc Bestilling/ styre oc regære mit Sind/ Samuittighed oc Forstand/ met din hellig Aands Visdom oc Naade / at ieg maa vandre vdi dine veye/ handle / tencke/ tale oc giøre/ det som ret er for dig/ oc min næste woden skade/ oc bruge de gaffuer du haffuer giff=

giffuet mig/ dig til ære/ oc alle Menniske til gaffn oc gode.

O Herre tag icke din helligAand eller dine Gaffuer fra mig/ for min wlempe skyld/ men formere dem/ oc stadfeste i mig det gode som du haffuer begynt. Oc affuerge det onde fra mig / som ieg met mine Synder haffuer fortient / oc beuare mig naadelige O hellige / almectige Trefaaldighed/ i denne Dag / oc all min Liffs tid/ ved din førstelige Aanders/ oc hellige Englers beskermelse/ fra Synd oc Skam/ fra Skade oc Vaade / fra Liunild oc Torden / fra Pestilentze oc Traaldom / fra brad Død oc Haffs nød / fra Fengsel oc

Trengsel / Fra vildelse oc Popelsie/ fra Pocker/ Fistel oc Krefft / fra Spedalskhed oc Fallendesot / oc andre farlige forskreckelige oc wlidelige siugdomme/hemelige eller obenbare / som mig kunde forhindre i mit Kalds gierninger oc bestillinger / Beuare mig ocsaa fra it wnaadigt Herskaff oc ont Selskaff / fra alle onde Raad / Fra alle falske / Klaffers oc onde Munde / fra Bøddelens Haand / oc Illebrand / fra alle mine Fiender oc Wuenner / siunlige eller wsiunlige/ som mig kunde skade oc forderffue paa Liff/Siel/ Gods/ heder eller ære. Driff bort fra mig alle onde Aander/

der / beuare mig fra Dieffuel-
sens list / fra Had / Trette oc
Tuist / oc vnd mig at beholde
Guds naade/ gode Menniskis
held oc yndist / alle mine sind/
Samuittighed oc Forstand/
saa lenge som ieg leffuer.

Oc naar mit Glaff er vd-
løbet/ at ieg skal gaa all Ver-
dens gang/ det er/ dø oc bort-
fare fra denne grædelige dal/
da vnd mig naadelige en salig
Stund oc en christelig Aff-
gang / en rolig Samuittig-
hed/ en god Bekiendelse/ at ieg
maa ende mit legemlige Liff/
i en sand christelig Tro/ oc ro-
lige bortsoffue i Jesu Christi
paakaldelse / oc icke pinis len-
ge/ min Sielat befale i Guds

Haand / oc siden leffue met dig / oc dine vdualde Børn/ i den euige oc salige Himmerigis glæde/ oc tacke dig met din gantske Himmelske Kircke / oc Forsamling/for alle dine Velgierninger legemlige oc aandelige / Amen i Jesu Christi naffn / AMEN.

Saa befaler ieg nu mig oc alle mine gode Venner (Hustru / Husbonde / Børn/ lydige Tienere) oc alle de ieg er plictig til at bede faare/ i din naadige guddommelige Beskyttelse oc Beskermelse/O leffuende/euige Gud/ vdbred dine Hender offuer oss / beskerme oss met din Skiold / som en Myesten/ du est vor Gods oc

Arff-

Arffuedeel / vor Salighed ſtaar i dine Hender / huad heller wi ſoffue eller vaage/ ſaa høre wi dig til/ huad heller wi leffue eller dø/ ſaa eſt du io viſſelige vor Gud / der oſſ haffuer ſkabt. Min Siæl for-trøſter ſig paa dig / oc vnder dine Vingers ſkygge haffuer ieg min tilfluct / Herren vel-ſigne mig oc beuare mig/ Her-ren lade liuſe ſit Anſict offuer mig/oc være mig naadig/ Her-ren lete ſit aſiun paa mig / oc giffue mig ſin Fred/Amen.

Denne den euige Gud-doms / oc hellige Trefaaldig-heds paakaldelſe / beſkyttelſe/ oc værn/vere i denne dag oc al-tid imellem mig oc alle mine

Fien-

Fiender siunlige oc wsiunlige/ som en Brandmur oc Skille-rom / at de icke komme mig nær / eller giøre mig Skade til Liff eller Siæl / men altid maa fly for mig / lige som de Gibeoniter flyde for Josua oc hans Folck / oc bleffue slag-ne aff Hagel oc Suerd / der HERren sagde til hannem: Frycte dig intet for dem / thi ieg haffuer giffuet dem i dine Hender / der skal ingen aff dem kunde staa for dig. Oc lige som Jøderne flyde oc vige-de tilbage i Urtegaarden / Der Jesus sagde til dennem: Huem lede i effter? Thi den Løffue aff Juda slæct haffuer vundet.

Ære

Ære være Gud Fa-
der / oc Guds Søn / oc Gud
den hellig Aand / som været
haffuer aff begyndelsen / end
nu er / oc bliffuer til euig tid/
Herrens naffn vere benedidet
fra nu oc indtil euig tid/Amen.
Deus Pater omnipotens, sit
nobis propitius & clemens,
vigila super nos æterne Salua-
tor, ne nos appræhendat cal-
lidus Tentator, quia tu nobis
factus es sempiternus Adiu-
tor. Sancte Deus, sancte fortis,
sancte & immortalis Deus
miserere nobis, & post hanc
Vitam miseram, perduc nos
ad Vitam æternam, adiutori-
um nostrum in Nomine Do-
mini

mini, qui fecit Cœlum & Terram &ct.

V.

Naar du begynder dit Arbeyde oc Haanduærck / i huadsomheldst det være kand / Gud haffuer kaldet dig til / da sig saa :

O Kiere HERre giff Lycke oc Raad / at alle vore Gierninger oc Anslag / altid begyndis aff dig / oc endis igien ved din Hielp oc Bistand. Benedide oc forfremme Herre vore Henders arbeyde oc Sysle / oc vnd oss at wi kunde met Lyst oc Kierlighed det vdrette effter din Befalning / oc kaste

kaste all Sorgen for vor Bug oc timelig næring paa dig / oc først oc allermest tracte oc søge effter Guds Rige oc Retfærdighed / at wi icke fortørne dig euige Fader / eller giøre vor Næste skade / Amen.

Merck.

Naar Mand er paa sit Arbeyde/da skal mand komme Guds ordning oc skick i hu / huilcken hand vil haffue holden aff Menniskẽn / effter Adams fald / at de skal icke gaa ledige oc aarckeløse / men i deris ansictis Sued/skulle de forhuerffue deris Brød. Dog der hoss skal mand icke forgætte denne skøne Trøst i sit arbeyde som Dauid siger / 128 : Salig er

den som frycter HERREN/ oc gaar paa hans veye / du skalt nære dig aff dine Henders Arbeyde / salig est du / oc det skal gaa dig vel.

VI.

Naar du hører Klocken

sla / da sig : Forlad mig icke HERRE min Gud / oc ver icke langt fra mig/ forlene mig din naade / at ieg maa vandre i din fryct/ oc giff mig en salig stund / at dø vdi Troen til dig / oc en fast forladelse paa din Barmhiertighed/ AMEN.

Merck.

Det er ocsaa en gammel brug/ oc en god christelig seduane/at i

huor

huor mand er i Kircken eller andensted / naar mand hører Klocken sla/da oplyffter mand sit Hoffuet / oc siger : Gud giffue oss en salig Stund oc det euige Liff etc. Saadan en god oc gammel skick/skal mand icke afflegge / forglemme eller foracte/thi det er dog den nyttigste Bøn mand kand bede.

Naar du hører det ringe til Kircketieniste/ da tenck paa den store Klocke som skal ringis paa Dommedag/ naar wi skulle saffnis i den euige Himmelske Kircke / oc ære oc tiene Gud til euig tid.

Naar det ringer Tolff/ da tenck paa Christi pine / der hand paa samme stund bleff

ophengt paa kaarsens Galie/ wden for Jerusalems Porte/ oc bed Gud forlade dig dine Synder / oc lade sin Søns hellige pine vere dig en fuldkommelig Betalning der for.

Naar det ringer for Lig/ da maat du vel sige: Gud giffue hannem (eller hende) en glædelig opstandelse. Oc kom du ocsaa din sidste tid ihu/ det vaar i dag for hans Dør / i morgen kommer det for din/ eller naar Gud det saa haffue vil / Thi naar mand haffuer lenge leffuet / i denne Verden / saa maa mand dog paa det sidste dø / Døden er hoss oss i Moders Liff / kommer met oss fra Moders Liff naar

wi fødis / hand kryber effter
oſſ huort wi gaar / oc møder
for oſſ / æder wi da æder hand
met / dricker wi / da dricker
hand met / vaager wi / da er
hand hoſſ/ſoffue wi da er hand
ocſaa / ager wi eller reyſe til
Land eller Vand / da er hand
alt nærueerendis/Summa/ wi
kunde icke kilte oſſ ſaa høyt op/
at wi kunde vndløbe hannem/
wi maa dø / vide dog icke huor
eller naar / Vado mori, ſagde
Chriſtus / wi maa alle met.
Derfaare ſkulle wi tage vare
paa Skantzen / oc ſom Chri-
ſtus ſiger : Vaage oc bede/ wi
vide aldrig naar HERREN
vil komme/ Salig er den ſom
bereder ſig i tide. Bed oc met

G iij Da-

Dauid om middags ſtunden: O HERRE min Gud / ieg haaber paa dig/ ſkiul mig met dine Vinge / at ieg icke forfærdis for de Pile ſom flue om Dagen/ oc for den Siugdom ſom fordærffuer om Middagen / Pſal. 99:

VII.

Naar mand breder Dug/ oc bereder Bordet / Middag eller Afften/ ſkal mand tencke oc ſige:

HERRE du eſt min Hyrde / mig ſkal intet fattis/ du bereder it Bord for mig mod mine Fiender / du ſaluer mit Hoffuet met olie/ Oc

Oc skencker fuldt i for mig/ Psal: 23.

Merck.

Wi skulle altid saa bruge de timelige ting / oc Creatur til nødtørfftighed/ at wi altid der hoss/ oc der ved ocsaa paamindis/ om de Aandelige velgierninger / oc Liggendefæ / der Gud giffuer oc meddeler oss.

Naar mand oc gaar til Bords/skal mand met David betencke disse ord/der hand saa siger: HERREN giffuer dem Mad som hannem frycte/hand tencker euindelige paa sin Pact/Psal: 111. Derfaare skulle oc de ælendige æde / at de bliffue mætte / oc de som at-

spørge HErren/de skulle pri=
se hannem / eders Hierte skal
leffue euindelige/Psal: 22. Al=
le Oyen vaacte paa dig Her=
re/ oc du giffuer dem deris
Mad i sin tid/du oplader din
Haand/ oc opfylder alt det
som leffuer met behagelighed/
Psal: 145.

Naar du hører Børn læ=
se oc bede for Bordet eller
anden sted/ Da tenck det som
Dauid siger/ Psal: 8: Aff de
vnge oc diende Børns Mun=
de/ beridde du HERRE en
mact/ for dine Fienders skyld/
at du skalt fordriffue Fienden
oc Heffneren etc.

Mand kand i Sandhed
intet værre giøre den onde
Fien=

Fiende Dieffuelen / end at mand lærer smaa Børn til at læse oc bede/oc holde dem Afften oc Morgen flitelige til gudelige Bøner.

Benedicite oc *Gratias* vnder Maaltid.

Mand haffuer i de gamle dage almindelige brugt denne kaarte Bordleyse / oc sagt : Den HERre Jesus som taalde paa Kaarset Død / hand velsigne oc mangfaaldig giøre vort Øl oc Brød / oc oplade oss sin runde oc milde Haand/ oc forløse oss aff Syndsens oc Dieffuelsens baand/ Gud vnde oss at nyde oc bruge hans Gaffuer saa/ at wi alle Himme-

merigis Glæde kunde faa/ A=
men / AMEN.

Item naar Maaltid vaar giort / sagde de : Den HER=
re Jesus som taalde paa Kaar=
set død / vere loffuet / tacket oc priset for sit Øl oc Brød / for alle sine Gaffuer oc naade
sød / Gud trøste alle bedrøff=
uede i deris Nød / oc for sin hellige Pine oc Saar saa rø=
de / fri oss alle fra den euige Død / Amen / AMEN.

Det er oc vel en smuck nyttig vijss oc brug / at mand pleyer i gode Mends Huss at
læse eller lade læse aff Bibelen it Capittel for Maaltid oc it andet effter / Der met øffuer
mand/ baade sig selff oc andre

vdi

vdi Gudfryctighed / Fordi naar wi læse vdi Scrifften da tal vor HERRE met oss/ lige som naar wi bede / da tale wi met hannem.

It smuct *Gratias* at siunge effter Maaltid/ H. C.

I.

Siunge wi aff Hiertens grund/
Loffue Gud met Røst oc Mund/
For alt sit gode hand oss beuiss/
Daglig dags hand oss bespiss/
Diur oc Fule store oc smaa/
Nærer hand: Wi lige saa
Aff hannem vor Føde faa.

Tacke

II.

Tacke oc prise hans Godhed/
Bør oss at giøre i Euighed/
At betencke oss ocsaa bør/
Alt det gode hand oss giør/
Aff Kiød oc Been haffuer hand oss skabt/
Ved sin euige Guddoms Krafft/
Hand lader oss ey bliffue fortabt.

III.

Naar it Menniske Liffuet faar/
Hans Køcken strax for hannem staar.
J sin Moders Liff oc Sted/
Haffuer Gud hannem det tilred/
Dog det er it lidet noer/

Kat=

Fattis intet til sit Foer/
Saa lenge det kommer til
Verdens Jord.

IIII.

Saa haffuer Gud red Jor-
den til/
At oss skal fattis hand icke vil/
Bierg oc Dale vedsker hand/
At Græss for Queget voxe
kand/
Jorden bær oss Vin oc Brød/
At wi skulle ey lide nød/
Diss skee hannem tack / den
HERRE sød.

V.

Vandet det maa giffue Fisk/
Dem bær Gud oss paa vor
Disk.
Eg aff Fule lige saa/
Der aff bliffuer Vnger smaa/

Vilde Diur paa Marcken
gaar.
Hiorte oc Oxen / Suin oc
Faar/
Skaffer Gud oss til huert aar.

VI.

Thi ville wi hannem prise met
skel/
For hand giør imod oss vel/
Hand giffue oss sin Hellig=
Aand.
At wi det besinde kand/
Oc hans Gaffuer bruge saa/
At wi salige bliffue maa/
Naar wi skulle aff Verden
gaa.

VII.

Vor HERris Jesu Christi
Fred/
Ver hoss oss i Euighed/

Gud

Gud trøſte dem ſom ſorgfuld
er/
Heller de ere fiern eller nær/
Gud beuare ſin chriſtenhed/
Oc vor kiere Øffrighed/
Gud giffue oſſ Fred oc Sa=
lighed / AMEN.
Lige ſom ieg tilforn ſagde huad
mand ſkal betencke om Mid=
dagen naar det ringer : Saa
ſkal mand ſammeledis om
Midafftens tid / naar det rin=
ger til Afftenſang/ betencke/ at
det vaar paa den tid / der Je=
ſus døde paa kaarſet / oc befoel
ſin Aand i Gud Faders haand/
bed du der for met/oc ſig:
O HERRE Jeſu
CHRJſte Guds leffuendis
Søn / ſom for Verdens Sa=

 lig=

ligheds skyld / bleff skenckt paa kaarset met Edicke oc Galle/ oc der du haffde altingest fuld= kommet/opgaffst du din Aand oc befoel hende i din kiere Fa= ders Haand / Jeg beder dig/ At ieg oc i min Døds ti= me/ maa befale min Siæl oc Aand / i din Guddommelige Haand/at du anammer hende i Fred / iblant alle Guds vd= ualde Børns skare / du som leffuer oc regnerer etc.

En anden Christelig oc daglig Bøn / at bede om en salig Stund/ oc affsked fra dette ælendige Liff.

O Almectige / euige Gud / som est allene met

met din kiere Søn / vor Her-
re Jesu Christo / oc den hellig-
Aand en Sand oc Almectig
Gud. Til dig raaber oc beder
ieg arme syndige Menniske.
Oc som den hellige Prophete
Dauid hand siger : Jeg skal
icke dø / men leffue oc forkynde
HERRENS gierninger.
Oc din kiere Søn vor HER-
RE Jesus Christus / siger
oss arme Menniske det til / at
huo der holder hans Ord /
hand skal icke see Døden euin-
delige / oc om hand end skønt
døde / saa vil hand dog igen
paa den yderste Dag opuecke
hannem til det euige Liff. Saa
beder ieg dig kiere himmelske
Fader / aff mit gantske Hier-

te / at du vilde ſaadan din for=
iættelſe opfylde oc lade bliffue
ſandru vdi mig / oc hielpe mig
naadelige/ at ieg maa haffue
dit guddommelige Ord kiert/
oc det met en faſt Tro/flitelige
oc trolige holde oc beuare. Oc
efftetdi at denne Fryct oc Fa=
re/for den timelige Død (ſom
naturligt er i alle Menniſke)
boer ocſaa i mit Kiød/oc er dog
intet viſſere/end at ieg engang
maa forlade dette ælendige
Liff. Derfaare beder ieg dig/
min allerkieriſte/ trofaſte Gud
oc Fader / at du vilde opliuſe
mig formedelſt din hellig=
Aand / oc ſtyrcke mig / at ieg
maa daglige haffue dig oc din
kiere Søn Jeſum Chriſtum
For

for Øyen / oc altid leffue oc
vandre i din Fryct / oc berede
mig Chriſtelige oc vel til en
ſalig affſked / at ieg met it
trofaſte Hierte giffuer mig
hørſommelige /met lydighed/ i
din vilie/paa dine ſandrue oc
ſalliggiørendis Ord/oc bliffue
beſtandig vdi en ret Chriſtelig
Tro/ oc i din kiere Søns Je-
ſu Chriſti min Forløſeris
kundſkaff oc bekiendelſe / oc i
ſaa maade ſkillies her fra i en
ſalig oc naadig Stund / oc
bliffue anammet i din himmel-
ſke Rige/ til it euigt Liff. Thi
ieg befaler min Aand vdi dine
Hender / anamme hende du
trofaſte oc ſande Gud/ved Je-
ſum Chriſtum vor Herre/ſom

met dig oc den hellig Aand leff-
uer oc regnerer til euig tid /
AMEN.

VIII.

Naar Solen gaar til Bierge / sig saa:

O HErre tenck paa din Menighed / som du forhuerffuede i fordom tid / oc frelste dig til arffuedeel / du giør all hielp / der skeer paa Jorden / Dag oc Nat høre dig til / du giør det / at baade Soel oc Stierner haffue de-ris visse lob / Psal: 47.

Naar mand tender Liuss vdi Husene / skal mand betenc-ke oc sige disse Dauids ord: Herre du opliuser min Løcte / Her-

HERren min Gud giør min Mørckhed klar/ Psal: 18. Der for Herre sent dit Liuss oc din sandhed/ at de ledsage oc føre mig/ til dit hellige Bierg/ oc til din Bolig/ Psal: 43. Liuset gaar op for de fromme i Mørcket/ aff den naadige/ barmhiertige oc retfærdige/ Psal: 112.

Merck.

Det er icke ilde sagt/ men det er en ret Christelig ynske/ at mand effter gammel oc brugelig seduane/ pleyer at sige/ naar mand tender Liuss op: Gud giffue oss det euige Liuss/ Thi vden Gud opliuser vore

Hier-

Hierter met det Liuss / da gaa wi vist i mørck i Seng.

IX.

Naar Afftenen er forgangen oc Natten paakommer / der Gud haffuer skabt til Søffn oc Huile / skal mand offuer tencke oc sige disse ord / aff Dauids Psalmer:

JEg ligger oc soffuer aldelis met Fred / Thi du HErre hielper mig allene / at ieg boer tryggelige / Psal: 4. Mørcket er icke mørckt hoss dig / oc Natten liuser som Dagen / mørcket er som Liuset / Psal: 139. Derfaa-

faare du HErre min beskermelse oc Skiold/at ieg icke forfærdis for nattens gruelse / eller for den Pestilentze som kommer snigendis i Mørcket / Psal: 91. Jeg befaler min Aand i dine Hender/ du frelste mig HERRE / du trofaste Gud/Psal: 31.

Merck.

Ved den legemlige oc vduaartis Formørckelse / skulle wi betracte huilcken en arm oc ælendig ting det er / met den Aandelige Formørckelse / at it Menniske intet veed eller forstaar i de Guddommelige Sager. Derfaare skulle wi tacke Gud / at hand haffuer forløst

oss

oss fra den tycke Egyptisk For=
mørckelse / som er en falsk oc
vrang Lærdom / oc haffuer
ført oss til det klare Sandheds
Liuss/ oc bede hannem/ at hand
vil beholde oss der ved / oc naa=
delige beskerme oss her effter/
fra allehaande Formørckelse.
Saadan bøn skal skee vdi Tro=
en / paa Guds ord / huosom=
heldst der holder det / for den
bestandige vomskifftelige sand=
hed / da skal det vere hannem
en Beskermelse oc Skiold/
imod all Forskræckelse oc Ska=
de/om saadan it Menniske ta=
ler Dauid i den 121. Psal: Her=
ren beuare dig fra alt Ont/
at Solen skal icke stinge dig
om Dagen / oc Maanen ey
hel=

heller om Natten / Thi den som beuarer Jsrael/ hand soffuer icke / oc hand soffuer ey heller / Den samme Jsraels vectere / beuaage oc beuare oss til euig tid / AMEN.

En christelig Bøn at bede om Afftenen før end mand nedlegger sig til Søffns.

O Stercke / hellige Trefaaldighed / Gud Fader / Gud Søn oc Gud hellig Aand / vdi en guddommelig værelse / du est mit Liff / min Salighed oc euige trøst/ velsignet vere dit hellige Naffn. Jeg opløffter mine Hender / oc mit Hierte til

dig/ som it Afftenoffer / oc si-
ger dig aff Hiertet/loff/ priss/
ære oc tack / at du mig fattige
wuærdige Syndere / i denne
Dag oc min gantske Liffs tid/
saa Naadelige oc Faderlige
haffuer beuaret (met min etc)
fra alt Ont oc Wlycke til Liff
oc Siæl/ ved dine hellige En-
glis beskyttelse imod den onde
Fiendis Forrædere / oc for-
dærffuelse. Oc ieg beder dig
for Jesu Christi bitter Døds
oc Pinis skyld / at du vilt for-
lade mig alle mine Synder
oc Misgierninger / der ieg i
Dag haffuer fortørnet dig
met / oc syndet imod dig / oc
dine hellige Bud / met min
Tunge/ Hierte/ eller vduaar-
tis

tis Gierning. Du oc vilde be-
tee mig din Barmhiertighed/
oc lade mig rolige soffue i den-
ne tilkommendis Nat / vnder
din høyeste Beskermelse / be-
skytte oc beuare mig met
alt huad ieg haffuer / oc alle
dennem mig tilhøre nu oc vor
gantske Liffs tid / fra alt ont/
Thi paa dig allene forlader
ieg mig/ O HERRE Gud
oplyffte offuer mig dit Ansic-
tis Liuss/at ieg aldrig forlader
dig / du som est den euige Ro/
men maa bliffue vdi dig for-
medelst Troen / oc bo trygge-
lige vnder dine Vinger oc be-
skermelse / paa det at den onde
Fiende icke tør komme mig
Nær/ eller paaføre mig nogen

Skade / beuare mig fra Nat-
tens forskræckelse / oc forfær-
delse/ at ingen spøgerie/skende-
lige onde Drømme oc Phan-
tasier/ wrolig Vect / oc wnyt-
tig Sorg / skal daare mig
eller giøre mig Skade/at min
Aand icke bortsoffuer i Syn-
den / oc intet ont hender eller
vederfarer mit Legeme/ beskyt-
te mig met din vdstracte Arm/
forlen mig din naade at mit
Legeme kand soffue / men lad
min Siæl altid vaage til dig/
at ieg kand haffue dig stedse
i mit Hierte / oc at du aldrig
kommer aff mit Sind oc Hu.
Du haffuer skabt oss du tro-
faste Gud oc Fader / wi ere
dine Henders Gierninger/
vd-

vdbred dine Hender offuer oss / oc betecke oss i denne Nat= met din godhed / omfagne oss met din Naade paa alle sider. Oc gode Gud forlene mig oc= saa naade/at naar min Døds= stund skynder sig til mig / oc ieg maa nedlegge mig paa min Sotteseng / at ieg da ved din hielp / i en ret oc fast Tro/ trøstig oc wforfærdet / kand salige hensoffue til det euige Liff. Disimellem opholt mig i dig / at ieg altid vaager / oc beder / leffuer ædrue oc spar= sommelig / oc kand findis i en christelig Beredelse / Thi ieg kand icke vide paa huilcken stund du HERRE vilt kom= me/ oc henkalde mig her fra.

Saadant forlene mig for Je-
su Christi din kiere Søns vor
HErris oc Frelseris skyld/
Amen/AMEN.

Her paa maa mand læ-
se Fader vor etc.

Salua nos Domine Vigilan-
tes, custodi nos dormientes,
vt vigilemus cum Christo &
requiescamus in Pace, qui
Viuis & regnas cum Patre
& Spiritu sancto, Benedictus
per omnia Secula seculorum,
AMEN.

En deylig gammel *Hym-*
ne, at siunge om Afftenen:
Christe qui Lux es &
dies &c.

Chri-

I.

Christe du est baade Liuss oc Dag/
Nattens mørckhed du monne forklare/
Du sigis at være Liusens Liuss/
Lær oss Veyen til din Faders Huss.

II.

Wi bede dig o hellige HErre Christ/
Vocte oss i denne Nat fra Dieffuelsens list/
Vnd oss i dig den euige ro/
Giff oss en rolig Nat oc god.

III.

At Syndsens søffn oss ey besuare kand/

Ey Dieffuelen den onde Frel-
sermand/
At Legemet ey samtycker hans
Raad/
Oc ey komme i din Vrede oc
Had.

IIII.

Første vore Øyen tage Søffn
til sig/
Da lad vore Hierte vaage
til dig/
Din høyre Haand beskerme
her/
Dine Tienere som dig haffue
kier.

V.

See til oss Gud vor Besker-
mer mand/
Vocte oss fra Dieffuelen den
skadelig Aand.

Rege-

Regere dem vel dig tiene met tro/
Som du løste met dit dyrebare Blod.

VI.

O HERre vilde du der tenke paa/
J dette suare Legeme wi nu gaa/
Du est allene Siæliens trøst/
Ver du met oss i all vor brøst.

VII.

Gud Fader hannem hører ære oc pris/
Hans eniste Søn dissigeruis/
Den helligAand oc lige der met/
Fra denne stund oc til euig tid/
AMEN.

En

En anden smuck Bøn met Rim at lade vnge Børn bede/ Morgen oc Afften.

O Himmelske Gud/ oc Fader blid/
Wi tacke dit Naffn i allen tid/
At du haffuer her til Naadelig/
Oss beuaret fra Dieffuelens Vold oc Suig/
Wi bede dig oc for Christi Død/
Beuare oss fra all jammer oc Nød/
Lad dine Engle vore Vectere vere/
Oc met din hellig Aand oss regere/

Beua-

Beuare vore kiere Forældre
ocſaa/
At de met oſſ lenge leffue maa/
Wi kunde opuoxe i Ære oc
Dyd/
Met Høffuiſkhed oſſ ſmycke
oc pryde/
Oc Gud for alting frycte oc
lyde/
Saa kunde wi Salighed met
hannem nyde/
Din naadis Redſkab lad oſſ
vere/
Saa lenge wi ere i Verden
here/
Oſſ fattige Børn beuare oc-
ſaa/
Fra all den Fare oſſ hende
maa/

Giff

Giff oss gaat Nemme oc god
Forstand/
At lære det dig til ære vere
kand/
Lad Synd oc ondskaff ey hoss
oss bo/
Giff oss i { dag / nat } din fred oc ro
Vor Siæl oc Liff befale wi
dig/
der paa saa { vaage / soffue } wi trygelige
AMEN.

Huo der vil kand mand
oc siunge denne Bøn vd / met
det stemme : Fader vor vdi
Himmerig / oc tage sex verss
at gangen etc.

Her

Her efterfølger nog=le andre Christelige oc nyttige Bøner / som it gaat gudfryctigt Menniske kand bruge i atskillig tid i alle=haande Nød oc Trang etc.

Ioel II. Cap:

Huo som kalder paa HER=RENS Naffn hand skal bliffue frelst oc salig.

En Christelig Penitentzis Bøn / som en arm Syndere/ kand met den forlaarne Søn Luc. 15. bekien=de sig met for Gud.

K

O Almectige/vise/ gode oc barmhiertige Gud oc Fader / see til min arme Siæl / huilcken du haffuer skabt effter dit Billede / oc met din kiere Søns Jesu Christi rosens Blod/ renset/beprydet / oc toet : Hende haffuer ieg met mine mangfaaldige oc groffue Synder / saa ret skendelige besmittet/ at du kant neppelige kiende din egen gierning.

O kiere Fader / ieg haffuer veret din Søn / huilcken du haffuer giort saa saare vel imod / oc beuist mig megen Naade. Jeg haffuer tilforn veret vdi dit Huss i stor ære/

Du

Du haffuer i det hellige Daab=
sens Sacramente naadelige
anammet mig for din Søn
oc Arffuing. Saa haffuer
ieg dog (huilcket ieg vel maa
bekiende) holdet mig saare
ilde met din naadis Arff / ieg
haffuer skendelige oc lastelige
hannem fortærit : Min Vng=
dom / styrcke / Skønhed / Liff /
Siæl oc Vilie / Forstand oc
timelige godtz haffuer ieg sken=
delige misbrugt / til Kiøds oc
Blods Vellyst / til Verdens
forfengelige Glæde / til Hoff=
modighed / til Offuerfiødig=
hed oc Druckenskab / til Had oc
Auind / tii Wreenlighed / Løff=
actighed / Gerighed / Ladhed /

 Wly=

Wlydighed / Kiødelig Tryg-
hed/oc andre slemme Synder.

Oc nu ieg haffuer intet mere
igien/ er berøffuet fra din gud-
dommelige Naade oc Kierlig-
hed/sider ieg her hoss dette kiø-
delige vellystis Suinetru / be-
ladt oc besueret met mange
groffue Synder / haffuer tit
oc offte forgæt dine Ord oc
din Naade / oc allene søgt at
opfylde min begering met den-
ne Mask oc Suineklid/ det er/
met verdslig / kiødelig oc for-
fengelig Glæde. Men det fø-
der oc spiser icke/ det forer eller
feder icke / thi all timelig oc
kiødelig Vellyst er forfenge-
lig /· wuarig / forsuinder lige
som Veir. Thi alt Kiød er

Hø/

Hø / oc all Menniskens Hær=lighed / er lige som it Blom=ster paa en Urt : J dag rig / i morgen arm / i dag sund / i morgen siug / i dag leffuendis oc rød / i morgen blæg oc død / i dag i stor Pamp oc Glæde / i morgen it verstyggeligt oc sørgeligt Lig.

Derfaare saa beder ieg dig / du almectige / vise / gode oc barmhiertige Fader / for din kiere Søns Jesu Christi skyld / vent dit Ansict fra mine Syn=der / tenck icke paa dem i din Grumhed oc Vrede / Jeg haff=uer syndet imod Himmelen oc imod dig / ieg er icke verd at kaldis dit Barn / see dog til mig naadelige / oc forbarme dig

offuer mig/ thi ieg er ælendig oc arm / ieg haffuer giort mig selff wuærdig til din Naade/ met mit onde Leffnet / Jeg er haardelige forgiort / met onde Tancker oc Begerelser/ der bo-er intet gaat i mit Kiød. Jeg haffuer tit oc offte bedrøffuet den helligAand / at ieg mere haffuer efftertfult min egen onde begering/ end din Aands gode Raad oc indskiudelser.

Men o Gud oc naadige Fader/ ieg beder dig / forkast mig icke fra dit Ansict / du haffuer io aldrig fra Verdens begyndelse foract nogen arm Syndere / Der haffuer aff Hiertet begeret din Hielp oc Naade. Saa kommer ieg ar-

me

me forlaarne Søn til dig / O allerbarmhiertigste milde Fader / oc nedfalder for din guddommelig Maiestetes Fødder / oc bekiender ydmygeligen mine synders mangfaaldighed / for huiss skyld ieg er icke værdig / at ieg skulde kaldis din Søn / Jeg beder dig o barmhiertige Fader / giør mig som en Dagløner i dit Huss / Giff mig Naade / til at giøre en retsindig Christelig Penitentz her vdi Naadens tid / bespise mig met dit hellige ordes Brød / at ieg oc her effter maa i it gaat Forsæt / vel oc Christelige leffue / oc vandre fuldkommelige effter dine Budord oc vilie / til din loff / oc min næstis forbedring /

oc min egen Salighed. Rege=
re mig met din helligAand/
paa det at all Mørckhed/
Vantro/oc kiødelig Begering
maa vddriffuis aff mig/ oc op=
tende i mit Hierte igien dit
Ansictis oc Naadis liuss/ saa
at huad heller ieg soffuer eller
vaager/ leffuer eller dør/ maa
findis at vere din egen / met
Liff oc Siæl / oc icke aff mine
siunlige eller wsiunlige Fien=
der i nogen maade offuerfal=
dis eller fordærffues/ oc endeli=
ge ved din faderlige barmhier=
tighed / maatte komme igien
til Naade / oc til alle Guds
Børns Værdighed / oc Ro=
lighed / oc til den himmelske
Arff i dit Huss oc euige Ri=
ge/

ge/ Amen/ HERRE Jeſu Chriſte / AMEN.

En Bøn til Gud for Predicken/ naar Tieneren gaar i Predickeſtolen.

ALmectige / euige oc barmhiertige Gud / efterdi dit ſalige Ord er it Liuſſ for vore Fødder/ oc en Lycte der ſkal liuſe for oſſ i vor Vey / Saa beder wi dig ved Jeſum Chriſtum / ſom er den gantſke Verdens ſande Liuſſ/ at du ville oplade oc opliuſe vore Hierter oc Sind / ved din hellig Aand/ at wi maa begribe dit hellige Ord met ſin ret-

te

te Forstand/ oc det icke aleniste met vduaartis Øern høre/ men ocsaa anamme / beholde/ oc i vore Hierter beuare / oc vort gantske Leffnet der effter skicke oc rette / dig Gud oc Herre til loff ot ære/ oc oss alle til forbedring / Lærdom / for= maning / paamindelse / Trøst oc Troens styrckelse / at wi saaledis kand aff din Naade vere en god Ager oc Jord / i huilcken din guddommelige Sæd maa falde / rodfæstis oc voxe / oc siden bære fruct der aff i Taalmodighed til det euige Liff/ Amen/ A= MEN/ Fader vor etc.

En

En Bøn effter Predicken at bede naar mand falder paa Knæ.

O Euige Gud/ oc naadige Fader/ wi tacke dig aff gantske Hierte / at du haffuer giffuet oss dit reene oc salige ord/ oc den rette Guds tieniste/ oc wi beder dig/ at du vilt naadelige beholde oss / hoss dit salliggiørendis ord / oc vor Catechismo oc Christelige Lærdom / oc beuare oss fra falsk Lærdom/ oc skinnendis hyckleriske Gierninger / oc affuerge alle Suærmere oc Kættere/ som met Dieffuelsens løyn/ wnyttige tale / oc forgifftige Bøger oc Scrifft / lættelige kun-

kunde forføre fattige enfaaldi-
ge oc trygge Menniske. Op-
peholt oss naadelige i en enfaal-
dig Aand / oc endrectige Hier-
ter til vor sidste ende. Optende
vdi oss/ formedelst din hellig-
Aand Lyst oc Kierlighed til dit
hellige ord/oc til Bønen oc din
paakaldelse. Thi wi ere her
visse paa / at vden dit Ord er
ingen Trøst / Tro / Liff eller
Salighed/Derfor o H E R-
R E lad oss bliffue hoss dit
Ord / oc leffue oc dø der ved/
Lad oss haffue oc beholde den
rette Tro / oc altid en god ro-
lig Samuittighed. Beuare
oss fra hine løse oc wgudelige
Menniske / som intet acter dit
ord/ eller dine Velgierninger/
giff

giff oss Tolmodighed i Kaarss oc Bedrøffuelse / oc regere oss met din hellig Aand / at wi icke falde vdi Vildfarelse eller Synd oc Last / men at wi kunde vere oc bliffue din Tempel oc Bolig / oc bliffue met dig euindelige salige / ved Jesum Christum din kiere Søn vor HERRE / Amen. Fader vor.

En anden Bøn effter predicken om allehaande anliggendis Nød i den gantske Christenhed / oc for alle Stater.

O Almectige / barmhiertige / Vise oc Sandrue Gud / wi arme Syndere kiende vel hoss oss

ſelff/ oc bekiende det ocſaa for
dig ſom Sandhed er / at wi
ere icke værdige til at opløffte
vore Øyen til Himmelen / oc
at bere vore Bøner frem for
dig / der ſom du vilde anſee
vor fortieniſte oc Værdighed/
Thi vor egen Samuittighed
forklager oſſ / oc vore Syn=
der giffuer Vidniſbyrd imod
oſſ. Saa vide wi det ocſaa / at
du eſt en Retfærdig Domme=
re / oc ſtraffer deris Synder/
ſom offuertræder dine Bud :
Derfor o HERRE Gud/
naar wi offuerſlar oc betencker
vort gantſke Leffnit / da befin=
de wi intet andet vdi oſſ/ end
idel fordømmelſe. Men effter=
di du o HERre haffuer befa=
let

let oss aff din wsigelige Barm-
hiertighed at paakalde dig all-
ene i all Nød / oc haffuer loff-
uet oss at du vilt høre vor
Bøn / icke for vor fortienistis
skyld/men for vor Herris Jesu
Christi din kiere Søns fortie-
niste skyld/ huilcken du haffuer
fremsæt oss til en Meglere oc
Talsmand: Saa affsiger wi
all anden hielp / oc haffuer all
vor tilfluct allene til din
Barmhiertighed.

Først o HERRE/ off-
uer de wtallige Velgiernin-
ger / som du i almindelighed
beuiser alle Mennisske paa
Jorden/haffuer du i besynder-
lighed beuist oss saa megen oc
stor Naade / at det er oss w-

muelige at vdsige eller nock=
som betencke : Synderlige
haffuer det saa befaldet dig/ at
kalde oss til dit hellige Euan=
gelij kundskaff/ oc haffuer met
vold vdtaget oss fra Dieffue=
lens iammerlige tieniste / som
wi vdi vaare / oc forløst oss
fra Paffuens forbandede Aff=
guderie / i huilcket wi vaare
drucknede / oc haffuerført oss
til din Sandheds Liuss.

Dog haffuer wi icke diss=
mindre forgæt dine Velgier=
ninger formedelst Vtacknem=
melighed/ ere tit oc offte victe
fra dig/ oc efterfult vor egen
begiering/haffuer icke tient oc
ærit dig som oss burde oc wi
vaare skyldige til/ derfor haff=
uer

uer wi syndet o HERRE/ oc suarlige fortørnet dig / oc der som du vilde handle met oss effter vor fortieniste / da kunde wi intet vente oss andet/ end den euige Død oc fordømmelse : Thi der som wi ville vndskylde oss / saa er vor egen Samuittighed tilstede / der forklager oss / oc vor egen Ondskaff bær Vidnisbyrd imod oss. Oc i sandhed kiere HERRE Gud / wi kunde vel kiende paa den Straff/ der møder oc hender oss dagligе / at du hiemsøger oss retfærdelige met dit Riss. Thi efſterdi du est retfærdig / saa straffer du ingen vden Aarsage. Ja wi seer at din Haand

er nu opløfft at straffe oss: Men der som du end straffede oss meget haardere/ end du her til haffuer giort/ oc der som wi skulde lide hundrede Straffe for en / ia der som alle de Plager fulde paa oss / met huilcke du haffuer hiemsøct dit Folckis Jsraels Synder : Saa bekiende wi o HERRE at du giorde oss end da ingen wræt/ oc kunde intet sige dig imod/lige som wi skulle icke haffue saadant vel fortient.

Men dog o HERRE/ du est vor Gud / oc wi ere icon Jord oc støb / du est vor Skabere / oc wi ere dine Henders Gierning / du est vor Hiurde / oc wi ere dine Faar/

Du

Du est vor Forløsere/oc wi ere dit Folck som du haffuer forløst: Du est vor Fader / oc wi ere dine Børn oc Arffuegodtz. Der for straffe oss icke Herre i din grumme Vrede/men tucte oss naadelige / opholt meget mere den gierning som du haffuer begynt i oss formedelst din Naade/ paa det at den gantske Verden skal kiende at du est vor Gud oc vor Frelsere.

Dit Folck Israel fortørnede dig mange gange met deris Synder / oc du haffuer straffet dem tilbørlige/men saa offte som de omuende sig til dig igien / haffuer du altid anammet dem til naade / oc i huor suare deris Synder haff-

uer veret/ saa haffuer du dog bortuent din Vrede oc Formaledidelse/som dennem vaar bered/ for den Pacts skyld/ der du haffde giort met dine Tienere Abraham/Isaac/oc Jacob saa at dit Folckis Bøn er aldrig forstøt fra dig. Nu haffuer wi førmedelst din Naade lige den samme Pact/ men meget herligere oc krafftigere / som er giort oc opræt imellem dig oc oss/vdi vor Frelseris Jesu Christi Haand/ huilcken Pact du haffuer forscreffuet oss met hans Blod/oc stadfest den met hans hellige Lydelse / Pine oc Død.

Der for o HERRE forskiuder wi all Mennniskelig

Haab

haab oc Hielp / oc haffuer all
vor Tilfluct til denne salige
Naadepact / ved huilcken vor
HERRE Jesus Christus/
haffuer forligt oss met dig i
Euighed / i det at hand haff-
uer hengiffuet sit hellige Lege-
me engang paa Kaarset for
oss/ dig til it fuldkommet Of-
fer. Der for o HERRE
see til din saluedis Ansict / oc
icke til vore Synder / paa det
din Vrede kand stillis forme-
delst hans Forbøn / oc at dit
Ansict maa skinne offuer oss
til Glæde oc Salighed/ Oc a-
namme oss her effter i din hel-
lige beskyttelse oc beskermelse/
oc regere oss met din hellig-
Aand / der oss kand fornye til

it

it bedre Leffnet/ i huilcket wi kunde loffue oc prise dit hellige Naffn.

Oc endog wi arme Syndere ere icke værdige til at oplade vor Mund / at bede for oss selff / end sige for andre: Dog alligeuel efftherdi du haffuer befalit oss at bede for den gantske Christelige Kircke oc Øffrigheden/ ia for alle Menniske: Saa beder wi dig for din hellige Christelige Kircke oc retsindige Kircketienere / at du vilt giffue din velsignelse til det hellige Euangelij Predicken / oc sende tro Tienere oc arbeidere i din Høst / det er giffue oss fromme/ tuctige Lærere oc Siælesørgere/som kand

ret=

retskaffen føre dit Ord met all troskaff / i en ret ydmyghed oc Guds fryct / vden all Forargelse/oc Falskhed til din ære / oc icke fryctे sig for Verdens Trusel oc Tyrannie/ men see allene til din Vilie oc Befalning / oc predicke altid dit ord met stor flid/saa de der met kunde skaffe megen Fruct oc Gaffn / til dit Naffns loff oc priss/ til din Kirckis opbyggelse / oc mange Menniskis forbedring / velfart oc salighed / Der imod oprørde alle falske Lærere/glubendis Vlffue/ oc Leyesuenne /som søger allene deris egen Ære oc Gaffn / oc icke dit hellige

Naffns

Naffns ære / oc fattige Siæ=
lis Salighed.

Wi bede dig ocsaa for alle
Verdens Offrighed / for den
Rommerske Keyser oc Kong/
oc alle andre Christne Kon=
ger / Førster oc Herrer/ oc be=
synderlige for vor Naadige
Herre høyborne Første Kong
Frederick / oc hans elskelige
Førstinde / Dronning So=
phia / deris elskelige Børn oc
vnge Herskaff / Raad oc Be=
falnings Mend/ Oc for dette
ærlige Raad oc denne Menig=
hed i denne Sted : Giff den=
nem din Naade / at de henret=
ter deris gantske Regering oc
bestilling / her til / at denne
Kong offuer alle Konger Je=
sus

ſus Chriſtus kand regere off-
uer dem oc deris vnderſaatte/
oc at Dieffuelens Rige / huil-
cket ſom er it rige til all Skam
oc Laſt / kand formedelſt den-
nem io lenger oc mer/ſom ved
dine Tienere bliffue forſtørret/
oc wi kunde føre vnder dennem
it roligt oc ſtille Leffnet i all
Gudfryctighed oc ærlighed.

Fremdelis bede wi dig for
alle vore Metbrødre oc Met-
ſyſtre / ſom lide forfølgelſe vn-
der Paffuens oc Tyrckens
Tyranni / at du vilde trøſte
dennem met din hellig Aand/oc
vdfri dem naadelige. Tilſted
icke O H E R R E at din
arme Chriſtenhed ſkal ſlæt
bliffue ødelagt / at dit Naffns

ihukommelse/ paa Jorden skal bliffue vdslæt / saa at Antichristen oc Tyrcken / met andre vantro Menniske/ skal berømme sig til din forackt oc vanære. Men der som det er din guddommelige Vilie / at dine tro Christne skal giffue din Sandhed Vidnisbyrd/ met deris Død / oc prise dit Naffn / saa forlene dennem Stadighed oc Taalmodighed til deris sidste Blodsdrobe.

Wi bede dig ocsaa for alle/ de du haffuer tilsent Drøffuelse / Armod / Fengsel oc Trengsel/ Sot oc Siugdom/ Barselnød / vaald oc Forfølgelse eller anden Modgang/

Kaarss

Kaarss oc Anfectning / trøste dem alle O HERRE / effter som du seer oc veedst deris Nød oc Trang vdkreffuer / giff Naade / at denne tuctelse oc straff kand tiene dennem til deris Synders bekiendelse oc til forbedring / giff dem bistand oc Taalmodighed / leske oc formilde dem deris drøffuelse / oc forløse dem endelige / at de maa glæde sig aff din Godhed / oc prise dit Naffn til euig tid. Endelige forbarme dig ocsaa offuer dennem som end nu sider i formørckelse oc vildfarelse / oc før dem til dit sandheds Liuss / ved Jesum Christum vor HERRE.

Dig Almectige Herre oc Gud ske nu loff / ære oc priss/ at du haffuer giffuet oss din kiere enborne Søn Jesum Christum / ved huilcken wi e=re komne igien hoss dig til Naa=de oc ved hans Død ere bleffne leffuendis / at wi nu ere forlø=ste aff Synden / oc met en trøstig oc glad Samuittighed taare traade frem til dig / Oc sige : Abba / vor kiere Fader/ du som est i Himmelen / Hel=ligt vorde dit Naffn etc. A=men. O Herre beholt oss ved dit ord / Oc lad det bliffue for=kyndet hoss alle Menniske/ Paa det/ at alt det som leffuer oc haffuer Aande/ kand loffue oc prise dig / oc berømme din

Naa=

Naade/ oc wi kunde glæde oss i dig altid/ leffue i dig / dø vdi dig / oc bliffue salige met dig til euig tid / formedelst Christum Jesum din kiere Søn vor HERRE / som met dig Gud Fader oc den hellig Aand leffuer oc regnerer høyloffuet i all Euighed/ AMEN.

Merck.

Er der nu nogle visse Personer / som haffuer en Christen Bøn behoff / oc ere enten i en eller anden Fare / dem kand mand ved deris Naffn. N. ocsaa indføre i denne Bøn / oc bede gaat for dem til Gud i Himmelen/ at hand naadelige vil hielpe oc forløse dennem/til Liff oc Siæl etc. Item huad

enten i almindelighed oss alle/ eller i enlighed oc synderlighed oss selff indbyrdis paahenger/ (som huer finder best selff huor Skoen trycker hannem) det kand mand ocsaa røre ved Naffn/ oc det i denne Bøn indelycke.

It obenbarligt scrifftemaal oc bekiendelse faar Gud / at bede om Syndernis forladelse / oc Guds Naade aff den 51. Psalme/ Miserere mei Deus &tc. huilcken mand kand altid bruge/oc besynderlige naar mand haffuer i sinde at gaa til Guds Bord.

AH leffuende Gud ieg
bekiender for dig/
At ieg haffuer leffuet w=
gudelig/
Ah huor wuærdig en Synde=
re ieg er/
Det klager ieg for dig min
HERRE kier.
Intet Menniſke taar ieg ſee
oppaa/
Det giør din Straff mig try=
cker ſaa.
Jeg haffuer ſyndet imod Him=
mel oc Jord/
Oc imod dine hellige Bud oc
Ord/
Huort ſkal ieg da henuende
mig?
Huem vil offuer mig forbar=
me ſig?

Saa stor da er min Synd oc
Daad/
Hoss intet Mennifke finder ieg
Raad/
Oc naar ieg opløffter mine
Oyne vaade
Til Himmelen/at bede om din
Naade/
Saa haffuer ieg syndet imod
dig O HERRE/
Huor skal ieg mig da best at=
bere?
Stor Forargelse i Verden
haffuer ieg dreffuet/
Oc fra min Vngdom saare
ilde leffuet.
Huad skal ieg giøre? Huad
er mig best?
Skal ieg fortuile Herre Je=
su Christ?

Effter=

Effterdi du est min Frelser=
mand/
Barmhiertighed hoss dig ieg
finde kand/
Liff oc Salighed offuermaa=
de.
Haffuer du at giffue aff din
Naade/
Det vere langt fra : Jeg icke
vil
Fortuile/ i huad som nogen si=
ger til.
Jeg flyer til dig oc vil det voff=
ue/
Til dig staar all min Lid oc
Loffue/
Hoss dig alene søger ieg met
Skel/
Trøst/Raad oc Hielp for min
arme Siæl/

Dit

Dit Creatur oc Billede vist/
Foracter du ey HERre Jesu
Christ/
Saa bange oc sorgfuld kom=
mer ieg til dig/
O Herre forskiud du icke mig.
For Sorg kand ieg neppe ta=
le eller see/
O Herre du mig din Naade
betee/
Min offuertrædelse du vdslæt=
te/
Oc alle mine store Synder
forgætte/
Giør du mig reen oc to mig
huid/
Aff al min Ondskab oc wdyd/
Jeg seer min Wretfærdighed/
Min Synd hun er mig Slem
oc led/

Alle=

Alene haffuer ieg ſyndet imod
dig/
Det maa ieg bekiende viſſelig/
Min arme Moder mig vnd=
fangede viſt/
Oc fødde i Synd/ O HER=
RE Chriſt/
Beſtenck mig Herre / met J=
ſop ſkøn/
Oc met dit Blod / du Dauids
Søn/
Som flød vdaff dine Saar
ſaa røde/
Der met forløſte du oſſ aff
Møde/
To mig at ieg bliffuer huid
ſom Sne/
Din hellig Aands Naade mig
betee/
Giff mit Hierte Glæde oc Ro/
At

At ieg maa stadelig haabe oc
tro/
At du forlader mig Synder-
ne mine/
For din hellige Marter / Død
oc Pine.
En reener Aand forny vdi
mig/
Forskiud mig ey O HERre
fra dig/
Tag ey fra mig din hellig-
Aand/
Men giff mig Naade oc ret
Forstand/
At ieg oc maa andre Synde-
re omuende/
At de dig HERRE oc din
Naade kiende/
Oplad mine Læbe oc Tungen
min/

At

At de forkynde Æren din/
Intet Offer er dig saa kier/
Som it angerfult Hierte din Naade beger/
Bestenckt met Christi Rosens Blod/
O HERRE ver mig naadig oc god/
Besegle i mit Hierte denne Trøst/
At du HERRE Christ haff- uer mig forløst/
Dit Legeme oc Blod skal vere mit Pant/
At ieg skal tro oc vide forsant/
At alle mine Synder forlad- ne ere/
Diss skee dig priss min Gud oc HERRE/
Fra Euighed oc til Euigtid/

Gud ver oss altid naadig oc blid/Amen.

En Anden liden bekiendelse oc Bøn til Gud.

Mine Synder bedrøffuer mig
Guds Naade husualer mig/
Tu tingest veed ieg/
En arme Synder er ieg/
Men Gud er barmhiertig/
Det første bekiender ieg/
Det andet troer ieg/
Der met siger ieg hiertelig:

O Gud vere mig arme Syndere naadig oc barmhiertig/
Jeg beder dig HErre ved din hellige wskyldige Død/
Hielp

Hielp mig til Liff oc Siæl aff
all nød.
Jeg beder dig ved dit hellige
Legeme oc Blod/
At du vilt giøre min Ende god/
Obne mit Hierte oc mit sind/
Oc send mig den hellig Aand
der ind/
Der mig kand trøste i all min
Nød/
Oc fri mig O HERre fra
den euige Død/
AMEN / Amen.

En Bøn at bede / naar mand vil gaa til HERrens Bord oc Alterens Sacramente.

O HERRE Gud/ min kiere himmelske Fader/ ieg er it syndigt Menniske / oc icke verd at du skulde gaa ind vnder mit Tag/ eller at ieg skulde anamme dit hellige Sacramente / Men efftерdi din kiere Søn min Frelsere Jesus Christus haff-uer befalet mig det at giøre/ oc ieg er hungrig oc tørstig effter din Barmhiertighed/saa gaar ieg frem som it nødtørfftig Menniske/ oc lydig Lem til dit hellige Bord / oc beder dig aff Hiertet / at du vilde tilgiffue oc forgette alle mine Synder/ oc giffue mig din hellig Aand/ at ieg maa elske dig offuer all-ting/

ting / oc min Næste som mig selff / oc forlade alle mine Fiender / der til met intet tuile / men fast oc wryggelige tro / at ieg i dette Sacramente anammer sandelige oc vist din kiere Søns Jesu Christi hellige Legeme oc Blod / lige som hand haffuer hengt paa Kaarset / oc vdgiffuet for mig sit Blod / til mine Synders forladelse / oc om end skønt min enfaaldige Fornufft / icke kand begribe huorledis saadant er muelig / Saa giff mig dog Naade / at ieg troer disse Ord slæt oc ræt / lige som de liude / huilcke min kiere Frelsere Christus Jesus selff en gang haffuer talet mundelige / der hand indsætte sin hel-

lige Naduere/ oc vil oc lige saa haffue dem forstaane / oc her effter maa bedre mit syndige Leffnet / oc mig der met trøste i all min nød / oc imod all Dieffuelens anfectning oc fri=stelse / at du vdi min hellige Daab est bleffuen min kiere Fader/ oc din kiere Søn haff=uer forløst mig fra den euige Død / formedelst sin bitter Død paa Kaarset / oc ved sin ærefulde / herlige Opstandelse haffuer hand igenskaffet mig/ oc alle tro Christne Himmeri=ge oc det euige Liff / Diss vere dig loff oc priss / met den sam=me din kiere Søn oc den hellig=Aand i Euighed / AMEN.

En

En Anden Bøn om det hellige Sacramente/ huad det er/oc huad det gaffner/ at bede naar mand haff=uer veret til Guds Bord.

LOffuet vere du min allerkieriste HERRE oc Gud/ du som haffuer mildelige spiset mig met din kiere Søns hellige/sande Lege=me oc Blod / huilcket ieg haff=uer anammet / effter Christi Testamentis sandhed/icke alle=niste aandelige / men ocsaa mundelige aff min Siæleſør=geris / din Tieneris Haand. Jeg haffuer anammet dette

Sacramente met mit Hiertis forlengelse/oc met Glæde / thi ieg veed/ at ieg haffuer nu der ved mine Synders forladelse/ vdi Troen til den / huilcken der er kaarsfæst oc død for mig / Jeg holder oc her med min kiere HERris oc Salig-giøreris Jesu Christi bitter Pinis oc Døds ihukommelse/ huilcken der haffuer giffuet sit Legeme vdi Døden for mig/ oc vdgydet sit Blod for mig/ til mine Synders forladelse/ lige som mig vdi dette Sacra-mente / bliffuer giffuet vnder Brødet hans Legeme at æde/ oc i Kalcken vnder Vinen hans Blod at dricke. Jeg paa-mindis ocsaa den Christelige

Sam-

Samfund oc kierlighed/at ieg
oc alle Christne ere Brødre oc
Systre/ Ja it Legeme / oc vor
eniste Hoffuets Jesu Christi
Lemmer / lige som vdi Sacra=
mentet er it Brød/ tilsammen
bagede aff mange Korn oc en
Vin tilsammen tryct oc persit
aff mange Druer / Derfaare
vil ieg vere sactmodig oc yd=
myg mod huermand / oc giøre
de Arme oc nødtørfftige til go=
de / som mit eget Legeme.
Jeg vil ocsaa nu begynde it
nyt Leffnet/ efftersi ieg er bleff=
uen it nyt Menniske / forme=
delst Affløssning oc Synder=
nis forladelse / oc vil icke leffue
effter mit kiødelige Sind oc
egen lyst / men effter Guds
Ord

Ord oc Bud i en Christelig Lydighed. In Summa/ dette Sacramente / skal vere mit Skat / mit Manna oc Himmels Brød/min arme Siælis Spise / min vandertæring igiennem denne mørcke Dal/ mine Vrter/Confect oc Læskedrick/ i all mit Hiertis Vansmectighed oc hendelser / mit Legemis Salue / til en glædelig opstandelse / at Christus mit Liff oc Natur / boer vdi mig / oc vil icke lade sin arme oc ydmyge Tienere bliffue i forraadnelse oc euig fordærffuelse. Der til hielpe mig nu oc i min Døds stund/ min vdkaarne Saliggiørere oc Forløsere Jesus Christus / mit

Kiød

Kiød oc mine Been / min Meglere oc forbedere. O Herre nu er ieg glad vdi dig / Lad nu din Tienere fare i Fred / naar du vilt / heller ieg leffuer eller dør / da er ieg din / Loffuet vere du min kiere HERre oc Gud / met din Søn Jesu Christo oc den hellig Aand i Ewighed / AMEN Amen.

Jesu Christi Legeme oc Blod / Bekomme mig til ewig Salighed oc gode. Amen.

En Bøn at bede / naar mand icke end skønt selff gaar til Alteret / men er dog tilstede vdi Kircken naar Christi Legeme oc Blod tracteris oc forhandlis.

O

O HERRE Jesu Christe leffuende Guds Søn / som anammede dit hellige Kiød/ oc dit dyreba=re Blod aff den ærefulde Jom=fru Mariæ reene Liff / oc vd=øste det samme Blod aff din allerhelligste Side/ paa Kaar=sens høye Altere for vor Sa=lighed / oc est vdi samme ære=fulde Kiød opstanden aff dø=de/ oc opfaren til Himmelen/ oc est igien ventendis at døm=me leffuendis oc døde / i det samme Kiød : Wi bede dig kie=re HERre Jesu Christe/at du vilt ved dette dit allerhelligste Legeme oc Blod / som nu trac=teris oc handlis paa Alteret

befri

befri oc frelse oss fra all vor Siælis oc Legemis Wreenlighed/ oc aff alt Ont baade næruerendis oc tilkommendis: Skiul oss O gode Jesu inden dine Saar/ for alle vore Fiender/ siunlige oc vsiunlige/ lad oss aldrig skillis fra dig/ beskerme oss fra Dieffuelen oc hans Partie/ oc i vor døds time stat oss bi/ kalde oss til dig/ at wi met alle dine Helgen oc vdualde Guds Børn/ maa loffue dig til euig tid/ AMEN.

En Christelig Litania/

befattet i en Bøn/ som mand kand læse oc bede vdi Kircken om Onsdagen eller andre Bededage/ naar behoff giøris.

O HERRE Gud Fader i Himmelen / O HERre Jesu Christe Guds Søn / Verdens frelsere / O HERre Gud hellig Aand vor Trøstere / du hellige Trefaaldighed / Wi arme Syndere bede dig / at du vilt vere oss mild oc naadig / hielpe oss / oc forskaane oss. Wi bede dig ocsaa kiere HERRE oc euige Gud / at du naadelige vilt beskerme oss / fra alle Synder / fra all vildfarelse / fra Dieffuelens list oc bedragelse / fra en ond oc hastig Død / fra Pestilentze oc Dyrtid / fra Krig oc Blodstyrtning / fra Oprør oc Tuedract / fra wtimelig Værlig /

lig/fra den euige Død. Oc hielp
oſſ naadelige / for din hellige
Fødſels ſkyld / for din blodige
Sued / for dit hellige Kaarſſ/
Pine oc Død/ for din ærefulde
Opſtandelſe oc Himmelfart/
for dit hellige Naffns ære
ſkyld.

Wi arme Syndere bede
dig videre/ effter din egen Be=
falning / At du vilt regere oc
føre din hellige Chriſtelige
Kircke/ oc beholde alle Chriſte=
lige Biſcoper / Predickere / oc
Kircketienere ved dit hellige oc
ſalige ord / oc ved it helligt oc
roligt Leffnet / affuerge alt
Suermeri / Ketterri oc For=
argelſe / oc føre dem naadelige
paa den rette Vey tilbage i=

gien / de som ere forførde i Vildfarelse / Send oss tro Arbeydere / oc trofaste Guds ords tienere i din Høst oc Christelige Menighed / Giff din Aand oc Krafft til Ordsens Predicken / oc hielp oc trøst alle bedrøffuede. Wi bede dig ocsaa kiere Fader/ at du vilt giffue alle Christelige Konger/ Førster oc Herrer/Fred oc Endrectighed / effter din naadige Vilie oc Velbehagelighed. Lad din Hielp skinne for alle som ere i nogen Nød eller fare. Giff alle fructsommelige oc diendis Quinder en glædelig Fruct oc triffuelse/ nære oc vare alle smaa Børn / oc siuge Menniske / Hielp ocsaa alle den=

dennem/ ſom for din guddom=
melige Sandheds ſkyld ere
fortrycte oc fangne / at bliffue
igien ledige oc løſe / Forſørge
alle Viduer / Encker/Faderlø=
ſe oc Moderløſe Børn/ oc for=
barme dig offuer alle Menni=
ſke / for vor HERRIS Jeſu
Chriſti ſkyld. Tilgiff oc for=
lad naadelige alle vore Fien=
der / Forfølgere oc Laſtere / oc
alle dem ſom oſſ hade / oc om=
uent dennem. Giff oc beuare
Fructen paa Jorden / oc giff
oſſ din Benedidelſe til Land oc
Vand/ met Korn oc Kierne/
Fruct oc Grøde / Fiſk vdi Flo=
de / oc anden nødtørfftighed/
til vor arme Liffs vnderhold=
ning/oc bønhør oſſ altid naade=
lige.

O HERRE Jesu Christe atsprede oc forstyrre du alle dem / som ophøyer oc forsamler sig imod dit guddommelige Ord / Hoss dig er allene (O Gud) all vor hielp oc trøst. Derfaare vilt du ocsaa for din Naade oc Barmhiertigheds skyld/ høre vor Bøn / oc omuende vor bedrøffuelse til glæde/ lad din beskyttelse vere offuer oss / led oc opholt oss i din Sandhed / styrcke oss i din Kundskaff oc bekiendelse / oc stat oss veldelige bi / i all vort Kaarss oc bedrøffuelse til Liff oc Siæl / oc i vor sidste time oc Døds nød. Beuare oss naadelige fra den skendige hoffærdigheds Aand / fuldkomme oc

stad-

stadfeste den gierning som du haffuer begynt i oss/til din guddommelige Loff oc Ære. Det forlene oss alle / du allerbarmhiertigste Fader / ved Jesum Christum din allerkieriste Søn vor HERRE oc Talsmand/ met den gode oc verdige hellig Aand/ Amen/ HERRE Jesu Christe / AMEN.

En Bøn at bruge naar mand vil vandre eller reyse aff By.

O HERRE Jesu Christe / du som met din euige Fader/ oc den hellig Aand est en almectig/ sand / oc leffuendis Gud / du

som est Veyen / Sandhed oc Liffuet: Du som i fordom tid førde Israels Børn tryggelige foruden fare/ vd aff Egypten/ ind i det foriætte Land / igiennem det røde Haff / oc igiennem den gruelige forfærdelige oc vildsomme Ørck oc øde Skou/ oc gickst for dem / oc vnderlige vijste dem Vey om Dagen ved en Skystytte / oc om Natten ved en Ildstytte: Du som ocsaa ved din hellige Engel ledsagede Abrahams Tienere / oc den vnge Tobiam til Raches vdi Meden / at de lycksalige oc tryggelige vandrede frem oc tilbage: Du som oc dissligeste førde de Vise aff Østerlanden / formedelst

Stier=

Stiernens Anuiſning til
Bethlehem / oc hiem igien til
deris Land / wden all Skade
oc Forhindring. Jeg beder dig
O kiere HErre / at efftherdi
mig nu ſtaar denne Reyſe for/
at ieg maa nu fra mit Huſſ/
hen i fremmet ſted/ du da vilde
vere min naadige Ledſagere oc
Veyuiſere / giff dine Hel-
lige Engle befalning / at de
vaacte oc beuare mig paa alle
mine Veye / oc føre mig paa
den rette Sti / ſom ieg mig
hen acter/ at mig icke ſkulde ve-
derfaris nogen ſkade/ Forfang
eller Forhindring / enten paa
Siæl eller Liff / eller paa mit
Godts/ Næring oc Biering/
Beuare mig fra alle vildfaren-
dis

dis oc vrange Veye/fra Røff-
uere / Mordere / Skalcke / oc
ont Selskaff / oc fra all Nød
oc Fare til Liff oc Siæl. Hielp
mig naadelige/ at ieg kand vd-
rette min handel / Ærinde oc
Bestilling nyttelige oc vel / oc
formedelst din Hielp komme
met Fred / glad oc karsk hiem
igien. Jeg befaler dig O Her-
re i dine Hender oc beskermel-
se / mit Liff oc min Siæl/dissli-
geste Hus oc Gaard / Hustru
oc Børn / oc alt andet det mig
tilhører. Hielp at ieg maa finde
altingest wfordærffuet oc i go-
de maade / Folckene glade oc
helbrede / oc Godtzed wskad i
alle maade/ forsørge oc forsiu-
ne mig paa Veyen fromme
Folck/

Folck / der met deris Hus oc Herberge bliffue mig behielpelige / O HERRE ver du min Stalbroder / Følgesuend oc gode Hyrde / oc ledsage mig frem oc tilbage / for dit hellige Naffns skyld / du som leffuer oc bør all priss / ære oc Tacksigelse til euig tid / AMEN.

☞ Naar du setter dig paa Hesten eller Vognen / eller gaar aff sted / da giør først Jesu Christi Kaarsis betegnelse for dig / oc sig:

In nomine Patris & Filij & Spiritus. Amen.
In Viam Pacis & prosperitatis,

Per-

Perducat nos Virtus ſanctæ
Trinitatis.
Et Angelus comitatus Tho=
biam,
Sit nobis ſocius per hanc
Viam.

Det er.

Paa Fredſens Vey til Lyckſa=
lighed/
Ledſage oſſ den hellige Tre=
faaldighed.
Den Engel Tobiam følge
vilde/
Hand følge oſſ ocſaa/aarlig oc
ſilde.

Merck.

Mand kand ocſaa vel forlyſte
ſig / oc fordriffue tidſens kiæd=
ſommelighed / med ſmucke til=
børlige

børlige Snack/om mand haff=
uer dem mand kand tale met/
eller met deylige Pſalmer oc
Viſer / ſom ſtaar vdi Pſalme=
bogen / beſynderlige om Mor=
genen / naar mand hører de
ſmaa Fule i Marcken loffue
Gud met deris Stemme / da
ſkulle wi oc paamindis at loff=
ue Gud met vor Røſt/oc ſiun=
ge enten Fader vor vdi Him=
merig etc. Dig tacker ieg kiere
HERre etc. Den klare Dag
oprunden er etc. Gud Fader
bliff du nu met oſſ etc. Vor
Gud hand er ſaa faſt en Borg
etc. Vaare Gud icke met oſſ
denne Tid etc. Salig er den
Mand der Gud Frycter etc.
O Menniſke vilt du beten=

cke etc. Kommer til mig sagde Guds Søn etc. Jesus hand er en sød ihukommelse etc. Huad kand oss komme til for nød etc. Oc andre saadanne trøstelige oc herlige Psalmer/ som Gud haffuer Loff aff/ wi haffuer nu gaat val paa / saa mand icke haffuer behoff i den sted at bruge en hob wnyttige Boleuiser oc skarn/ der mand kand fortørne Gud met / oc foriage Guds Engle/ oc optende oss selff til Løssactighed oc onde Tancker.

En Bøn at bede naar mand skal gaa til Skibs/ eller giffue sig til Søis.

O HERRE Jesu Christe/ du som met it eniste Ord / effter dine Disciplers begering / stillede den gruelige Storm / oc brusende Haff. Du som ocsaa gickst oc vandrede saa lettelige vden Fare / paa det flydende Haff oc paa Vandet/ lige saa vel som paa den haarde Jord oc tørt Land. Du haffuer skabt alleting baade i Himmelen oc paa Jorden oc i Haffuet/ Du est en HErre offuer allting/ oc raader saa vel vdi Haffuet som paa Landet. Dig paakalde wi / oc bede dig aff Hiertet/ skin du for oss i denne vor Skibs reise oc Seilatz/ som en

 salig

salig Naadestierne / Ver du vor Styremand / Leding / oc Compas/ baade frem oc tilbage / Vnd oss at komme i en god Haffn / met helt Skib oc holden Reise / Føer oc ledsage oss did/ som wi gierne vilde vere/met Sundhed oc Helbrede. Beuar oss fra Sørøffuere/ fra Storm oc wuær/ oc all anden Farlighed / Paa det at wi vdi alle Elementer kunde loffue oc prise din wsigelige Naade/Godhed oc Barmhiertighed/ Du som allene bør all Mact oc Ære til euig tid. Bønhør oss kiere HERRE for dit Naffns skyld / AMEN.

Merck. Den-

Denne forscreffne Bøn kand mand oc læse / naar mand om Afftenen til Skibs (besyn= derlige naar mand skal nogle dage vere paa Søen) sætter Natglasset op/ oc siunge siden effter gammel vijs/nogle Psal= mer etc.

En Bøn at bede / naar mand er til Skibs/ vdi stor Storm oc Liffs fare.

O Hellige Fader / al= mectige HERre oc eui= ge Gud / du som icke aleniste skaffte Creaturene i begyndelsen / Menniskẽ til gaffn oc bæste/ men ocsaa effter vort skendige Syndfald/

offte bruger dem til at straffe Menniſken met for Synden/ Synderlige naar du lader for=færdelige Torden oc Liunild høre aff Himmelen/ oc grueli=ge Storm oc Blæſt opkomme offuer Jorden oc Haffuet. Wi arme Syndere ſom nu ere her i denne din gruelige Værlig/ Storm oc Haffsnød/ bekiende at wi ſaare vel haffue fortient denne Plage oc meget verre/ om du vilt handle met oſſ eff=ter din ſtrenge Retfærdighed. Wi bede ydmygelige din Barmhiertighed / at du dog effter din Faderlige oc gode Vilie/ vilde vere oſſ nu oc al=tid naadig/ oc ved din guddom=melige Almectighed oc dit

Kraff=

krafftige Ord/ stille denne for-
færdelige oc gruelige Storm
oc suare Værlig/ som endelige
truer oss met Undergang oc
ødeleggelse / beuar oss met
Skib oc Gods/ lige som du be-
uarede din Tienere Noe / den
tid der den gantske Verden
ødelagdis met Vand / vdi din
retfærdige Vrede / HErre
hielp oss / lige som du hialpst
dine Disciple/ den tid de vaare
vdi Haffs Nød / eller wi for-
dærffuis/ Er det oc din Fader-
lige Vilie / oc vor tid er kom-
men / saa wi endelige skulle
bliffue i denne Haffs nød / da
bede wi at du naadelige vilt be-
uare oc styrcke oss i en stadig
Tro til dig / indtil vort sidste

aandefang / oc giffue oss paa den yderste Dag en glædelig Opstandelse / oc det euige Liff met alle dine vdualde Børn. Dig O HErre Gud / befale wi oss met Skib oc Gods / Liff / Siæl oc Aand / oc alt det wi haffue / Huad heller wi leffue eller dø da høre wi dig til / Dig skee Loff oc Tack euindelige / Amen / Amen.

Tacksigelse til Gud / naar mand haffuer ent sin Reyse / til Land eller Vand.

O Allmectigste / euige / naadige Gud / Himmelske Fader / du som haffuer befalet at paakalde

dig

dig vdi all Nød oc Modgang/
oc loffuer der hoss / at du naa-
delige vilt bønhøre oc redde oss/
saa at wi skulle tacke dig. Jeg
haffuer nu vdi denne min
Reise veret vdi Fare oc Nød/
vdi huilcken ieg haffuer dog
formærckt din naadige Hielp
oc Bistand / i det du haffuer
reddet oc friet mig fra Fare
oc Fordærffuelse / saa at ieg
ved din Hielp er kommen hiem
til mit Huss / met temmelig
Lycke oc beholden Reyse / huil-
cket ieg aldelis troer at vere
din Gierning / oc er icke skeet
formedelst mia egen forstand
eller forsiunlighed. Huorfor
ieg ydmygelige aff Hiertet
tacker dig/ O du min naadige
Hier-

Hierte/ allerkieriſte Fader/ Oc beder at du vilt giffue mig din hellig Aands naade / at ieg fremdelis kand findes dig tack=nemmelig / icke aleniſte met Ordene / men ocſaa met it Chriſteligt Leffnet oc omgen=gelſe oc Kierligheds beuiſning mod min fattige Næſte / dig til Ære oc Priſſ / oc min Næ=ſte til hielp oc trøſt / andre til it gaat Exempel / mig ſelff til min Trois øffuelſe / oc en god Samuittighed. Dig min hier=te kiere Fader/ met din elſkeli=ge Søn oc den hellig Aand/ ſke euig Loff oc Tackſigelſe for denne oc alle dine Vel=gierninger/ Amen/

AMEN.

Om

Merck.

Om det sig saa begaffue at nogen bleffue paa Reisen/ eller miste enten Godts / Penninge / eller komme til anden skade/ saa skal hand dog icke forsage / men met Job vere taalmodig/ Oc sige : Haffuer wi anammet det Gode aff HErren/ hui skulde wi icke tage det Onde met/ HERREN haffuer giffuet/ oc HERREN haffuer taget/ HERRENS Naffn vere altid benedidet/ Gud vender sine Børn alting til bæste/lige som vor HERRE vilde haffue det saa er det oc skeet. Tenck huor meget vor HErre haffuer giort dig til

gode

gode tilforn / oc kand skee / du haffuer vedet hannem fuld liden en Tack der for / thi er det vel fortient Løn / oc du haffuer forskyldet mere Wlycke / om Gud vilde handle strengelige met dig / Bed fordi Gud om dine Synders forladelse / oc tag dig vare for Siælsens skade / Thi huo der haffuer Siælen oc Æren beholden / hand frier sig vel / som de gamle Rim liude :

Er dig dit Godts i Haffuet senckt.
Ver glad du haffuer icke mere forkrenckt/
Din Siæls Skibbrud du beklage/
Godts kand mand vinde alle Dage.

Guld oc Sølff kand mand
vel faa/
Huo Æren ey haffuer / maa
til bage ſtaa.
Kommer it Andet Aar / ſaa
kommer oc en anden Lycke/
met Guds hielp. Thi Gud er
almectig/ kand giffue dig nock
igien / naar du ellers frycter
hannem/ oc beder hannem om
Hielp oc Raad i alle Sager/
Saa eſt du ey heller den eniſte
der kommer til Wlycke/ i den=
ne tid / der ere vel mange an=
dre/ det gaar haardere til end
met dig / ver der for ved it frit
Mod/ oc haabe paa Gud / ſaa
bliffuer det gaat / mangen
hand ſørger oc quider/ for den
Dag hand aldrig bider / kaſt

fordi din Omhu oc Sorg paa HERREN / hand skal vel giøre det beste.

En Husfaders eller Husmoders Bøn.

ALmectige oc gode Gud / du som selffuer haffuer indsæt den hellige Ecteskabs Stat / oc velsignet hannem / Forlene mig din hellig Aand / at ieg oc kand leffue der vdi / kysk / tuctig / oc ærlig / dig til ære oc velbehagelighed / oc at ieg met min kiere Hustru oc Børn kand rættelige kiende / ære oc prise dig. Jeg beder dig / at du vilt lade min Hustru / mine Børn / mine Tiunde / Ar-

Arbeide oc Kald / vere dig befalede / oc velsigne oss naadelige til Liff oc Siæl / oc selff vere vor Husfader oc Spisemester / oc oss beuare fra all Wlycke oc skadelig tilfald / ved dine hellige Engle / imod Dieffuelens List oc Tiranni / lad oss icke / HERRE / falde i vildfarelse / eller i Synd oc Last / Lad mig oc min kiere Hustru som du haffuer giffuet mig / leffue oc see Ære oc Dyd / paa vore Børn oc Liffsfruct / at de kunde opfødis / dig til Loff oc ære / oc vnderuisis i din Fryct oc i dine salige Ord / at de til sin tid / kunde tiene din Kircke oc Menighed i det Kald som du vilt sette dem vdi / oc

kunde vere din Naadis oc Barmhiertigheds Redskab oc Kar / Beuare dem O kiere HERre fra farlig oc sorgelig Siugdom / oc anden Wfald oc Wlycke / oc hielp naadelige / at de kunde met mig oc min Hustru / som vort arme Kiød oc Blod / obenbaris leffuendis faar dig / paa den yderste Dag / oc bliffue salige til ewig tid / ved Jesum Christum din kiere Søn vor HERRE / AMEN.

En Bøn at bede Gud / om Hielp oc Raad i alle Sager oc Bestilling.

Barm-

Barmhiertige Gud oc kiere Himmelske Fa=
der/effterdi her er huer=
cken Raad / Hielp eller Trøst
nogen sted paa Jorden / oc wi
allesammen ere intet / oc for=
maa oss intet vden dig / oc du
haffuer befalet at wi skulle sø=
ge hos dig / Raad / Hielp/
Trøst /oc Redning. Saa kom=
mer ieg arme Syndere ocsaa
til din høye guddommelige
Maiestet / oc opløffter mine
Øyne til din Naadistrone / oc
holder mig til dine guddom=
melige Ord oc foriættelser/ oc
beder dig / O HERre Gud/
Himmelens oc Jordens Ska=
bere / at du vilt regere / led=

sage/ føre/ beskytte / beuaage/ trøste oc opholde mig / oc staa mig bi i all Nød / baade Dag oc Nat/oc alle stunde oc Øye-blick/ imod all Siæls oc Lege-mis fare/ at du oc vilde affsla oc affuerge alle Dieffuel-sens oc denne onde Verdens Pile oc Anslag imod mig / oc beuare min Vdgang oc Ind-gang /paa det at all min Gier-ning oc Leffnet kand befalde dig/ at ieg oc kand altid vdi mit Kald oc gantske Leffnet loffue oc tacke dig / oc ved din Søn Jesum Christum bliffue til euig tid salig / Amen/ i Jesu naffn / A-MEN.

En

En Anden gantske trøste-lig Bøn aff Christi Pine oc Død.

HERRE Jesu Christe / min Gud oc min HERRE / du som haffuer fyldiste giort oc betalet / paa det hellige Kaarsis Træ for alle mine Synder / oc vdstaaet all Martir oc Pine induaartis oc vduaartis / oc befalet din Aand endelige i din euige Himmelske Faders Hender / Jeg beder dig hierteli-ge / du vilde / for saadan din bitter Pinis oc Døds skyld / ansee min Elendighed oc Jammer / oc tage dig min Nød til / oc

hielpe mig aff all min Mod=
gang oc Nød / for dit hellige
Naffns skyld. O HERRE
ieg er suag/ oc mig er angest
oc bange / Mit Liff tager flux
aff/ Min Krafft er forfalden.
Jeg haffuer icke lenge mer
at leffue. Jeg bær min Siæl
vdi mine Hender. Ver mig
Naadig O du søde Jesu/ hielp
mig oc lad mig icke bliffue
til skamme. Jeg forlader mig
paa dig / oc giffuer mig gant=
ske oc aldelis met Siæl oc Liff
i din vold. Giør met mig eff=
ter din naadige velbehagelig=
hed oc gode Vilie / Min tid
staar i dine Hender / oc i dine
Hender befaler ieg min Aand/
du haffuer forløst mig HER=
RE/

RE / du trofaste Gud. Paa dig er ieg kast aff min Moders Liff. Dig leffuer ieg / dig dør ieg / din er ieg død oc leffuendis / HERRE / ieg er trøstig / oc wforsaget / oc tøffuer effter dig. Din Vilie skee / Huorledis du giør det met mig / saa er ieg til freds / alene ver mig naadig / oc lad mig bliffue salig met dig til euigtid / Amen / Herre Jesu Christe / AMEN.

En Bøn oc herlig Bekiendelse faar Gud som en fattig Syndere kand bruge der ligger paa sin Sotteseng.

O Almectige Gud oc kiere Himmelske Fader

der / See / ieg arme Synde=
re / din fattige Fange/kommer
her frem for dig / fuld met
Synd oc Skrøbelighed / Thi
ieg haffuer ingen anden / der
ieg kand tryggelige gaa til / oc
klage mig faare / Du est min
Fader / oc haffuer saa meget
Gaat beuist mig / met wtalli=
ge mange Velgierninger haff=
uer du ladet paa kiende at du
haffuer hafft mig kier/du haff=
uer giffuet mig Liff oc Siæl/
Fornufft oc Skæl/ du haffuer
nærit/født oc klædt mig all min
Alder igiennem. Der til haff=
uer du giffuet mig din enborne
Søn i Døden for mig / at ieg
ved hannem skulde faa det cui=
ge

ge Liff. Men ieg arme Syn-
dere haffuer intet actet disse
dine Velgierninger/ men altid
veret dig wtacknemmelig oc
wlydig /saa at ieg icke er verd
at kaldis dit Barn/ieg haffuer
icke elsket dig offuer allting/
icke saa forladet mig paa dit
hellige ord som ieg skulde. Jeg
haffuer icke heller elsket min
Næste / oc skicket mig mod
hannem som mig burde / Ja/
intet aff dine Budord haffuer
ieg holdet. Alle dine Gaffuer
som du haffuer giffuet mig/
haffuer ieg ilde bruget / Oc
haffuer veret saa wgudelig
oc blind / at ieg i min velmact
aldrig haffuer fundet saadant
rettelige befinde/ huor suarlige
ieg

ieg dig fortørnede/ oc huad ieg met mit onde Leffnet forskyl=dede. Men nu effter at du haffuer lagt mig Kaarsset paa / oc kand skee vilt oc kalde mig her fra / besinder ieg det / oc formercker / at mig vil staa it hart Regenskab faare / om du icke giør Naade met mig.

Thi veed ieg oc nu ingen anden Raad / end fly til dig/ som est saa mild oc barmhier=tig/ oc est den rette Fader / be=kiendendis min skyld oc Brø=de / oc bedendis aff alt mit Hierte / at du icke gaar til ret=te met mig arme Syndere/ ieg begierer Naade oc icke Ret=ten. Handle met mig naadeli=ge/ for Jesu Christi skyld/ som

du

du haffuer loffuet/ oc icke stren-
gelige / som ieg fortient haff-
uer. Jeg giffuer mig kiere
Himmelske Fader i dine helli-
ge Hender see dog icke til mine
groffue Synder oc store
Brøde / men til din elskelige
Søns Jesu Christi haarde
Død oc bitter Pine/ som hand
for min oc all Verdens skyld
lidet haffuer/oc forlad mig alle
mine Synder/ din Barmhier-
tighed til priss oc ære / Amen.

Gud vere mig naadig oc styr-
cke min Tro / AMEN.

En Anden Bøn for it siugt Menniske der ligger paa sin Sotteseng.

O HERRE Gud himmelske Fader/ efterdi at du nu haffuer begrebet mig/ for mine store Synders skyld/ met legemlig Suaghed oc farlig Siugdom/ Saa beder ieg dig at du vilt naadelige tilgiffue oc forlade mig alle mine Synder/ for din Søns Jesu Christi skyld/ oc icke gaa i Ræt oc Dom met din Tienere/ ey heller straffe oc hiemsøge mig effter din strenge oc retfærdige Vrede/ som ieg vel haffuer forskyldet/ men at du vilt tucte mig met it faderligt Riff/ oc regere mig met din hellig Aand/ at ieg kand kiende mine

Syn=

Synder oc aff gantske Hierte / tro paa din kiere Søn/ min Frelsere Jesum Christum/ oc trøste mig i hans Pine oc Død/ indtil min sidste Aandedræt / oc vere taalmodig i mit Kaarss / oc befale min Aand i dine Hender / oc siden affskedis met Fred oc Glæde / fra denne Jammerdal / effter din guddommelige Vilie / oc endelige bliffue delactig i alle Guds Børns oc tro Christnis Opstandelse til det euige Liff. Der som det er din faderlige Vilie / at ieg skal komme op igien / oc lenger bliffue her/ saa skee HERre din Vilie / oc regere mig met din hellig Aand / at ieg maa leffue dig

alene til velbehagelighed. Men
der som du vilt at ieg skal aff=
legge disse Hytter oc Bolige/ oc
bliffue forløst / saa skee oc din
Vilie/ oc lad mig aleniste vere
oc bliffue din egen/ styrcke mig
HERRE/ at ieg kand bliffue
til pass / effter din gode Vilie/
at ieg altid haffuer min Lyst
til dine Ord. Jeg vil icke dø/
men leffue/ oc forkynde HEr=
rens gierninger i all Euighed.
HERre stat hoss mig / styrcke
min Tro / giff mig Taalmo=
dighed oc en salig Ende / dig
offuergiffuer oc befaler ieg
mig / mit Legeme oc min
Siæl/ i Liff oc i Død /dig leff=
uer ieg / dig døer ieg / din er
ieg/heller ieg leffuer eller døer/
dig

dig vere prijſſ oc ære / euinde-
lige / A M E N.

En Bøn vdi Dødſens Time oc Stund.

HERRE euige Gud/
Himmelſke Fader / ef-
terdi at det er din Vilie/
oc det ſaa befalder dig / at ieg
nu ſkal dø / ſaa ſkee din Vilie/
Her er ieg min kiere Fader.
Jeg betacker dig ydmygelige
for alle dine Velgierninger/
huilcke du mig i dette legemli-
ge Liff haffuer beuiſt / beſyn-
derlige / for denne Velgier-
ning/ at du haffuer obenbaret
mig din kiere Søn Jeſum
Chriſtum formedelſt dit ord/

at ieg haffuer lært at kiende hannem / oc veed nu vist / at hand alene er min Saliggiø=rere/Forløsere oc Frelsere / der mig met sin Pine oc Død/haff=uer forhuerffuet din Naade oc Venskab. Jeg beder dig oc/ ver mig naadig/ oc forlad mig alle mine Synder / der ieg min gantske Liffs tid haffuer fortørnet dig met / oc syndet imod dig / det giør mig hierte=lige ont / forlad mig det for din store Barmhiertighed/for din kiere Søns Jesu Christi skyld / som du haffuer loffuet oc tilsagt vdi dit ord / Som ieg oc haffuer forladet alle dennem aff mit Hierte / som nogen tid haffuer giort mig

imod/

imod / oc lad min arme Siæl
vere dig befalet. Jeg befaler
dig oc alle dennem / som du
mig i denne Verden haffuer
befalet / besynderlige / min
fattige Hustru oc smaa Børn/
oc ieg beder dig hiertelige O
naadige Gud / at du her effter
vilt vere deris Fader / oc for=
sørge dennem / som du haff=
uer tilsagt oss i dit Ord / at du
vilt vere de Faderløsis Fader/
oc Viduers oc Enckers Dom=
mere oc Forsuar / O HER=
RE din Vilie skee / J dine
Hender befaler ieg min Aand/
du haffuer forløst mig du tro=
faste Gud/ Dig vere loff
oc ære til euig tid/

A M E N.

En Anden kort Bøn.

O Kiere HERRE Gud / du som icke sparde din egen Søn / men gaffst hannem hen i Døden for oss alle / til it Offer for vore Synder / Jeg beder dig aff Hiertet / at du ocsaa vilt vnde mig it Christeligt / sactmodigt / oc roligt Endeligt / oc naadelige opholde mig / paa det at naar min Stund oc Time kommer / at ieg da met din Hielp / kand vdi Haabet oc Taalmodighed offueruinde all legemlig Pine / oc hengaa aff denne Jammerdal / til dig vdi euig Glæde /

AMEN.

En

En Bøn som de kunde bede / der staa offuer den Siuge / naar Presten beretter hannem eller anden tid.

O Almectigste euige Gud/ vor HERRIS Jesu Christi Fader/du som allerbæst kiender Menniskens Suaghed / du som alene kand giffue Krafft oc Styrckelse : Wi bede endrectelige / at du vilt indgiffue din hellig Aand / i denne din Tieneris (Tienerindis) Hierte/ som her ligger din Fange paa sin Sotteseng : Wi bede dig/ lige som dine hellige Apostle

bade

bade om Troen: O HErre forøg hans (Hendis) Tro/ Styrcke oc stadfeste hannem (Hende) at ihuad Anfectning eller Fristelse Hannem (Hende) paakomme kand/ hand (Hun) io fast bliffuer bestandig i Troen til dig / formedelst vor HErre Jesum Christum/ forlad Hannem (Hende) alle sine Synder / ved din Søns hellige Legeme oc Blod/ Hielp oc trøst Hannem (Hende) at Hand (Hun) maa fuldkomme din hellige Vilie/ oc aldrig skillis fra dig til euig tid/ Amen/

Gud høre vor Bøn.

En

En Bøn ſom gode Chriſt=ne kunde bede for en fattig Fange / ſom for ſine Miſ=gierninger ſkal ſtaa ſin Ræt.

O Almectige euige Gud/vor HERRIS Jeſu Chriſti Fader/ ſom lader din Barmhiertig=hed ſkinne offuer alle dine Gierninger / ſee nu mildelige til denne din fattige Fange/ ſom du i dag vilt kalde aff denne arme/ vſle Verden / oc dette ſyndefulde Leffnet / giff hannem din hellig Aands naa=de i ſit Hierte / at hand maa ſtaa faſt vdi Troen / oc dø it ret

ret Christet Menniske/ lad din elskelige Søn Christum Je-sum sige til hannem/som hand sagde til Røffueren paa Kaar-set: J dag skalt du vere met mig i Paradiss. See icke til hans store Synder / men til din store Barmhiertighed / oc til den haarde oc bitter Død/ som din Søn for hannem haffuer lid / Lad hannem saa i dag skillis fra denne Verden/ at hand maa paa den yderste domme Dag opstaa i de ret-færdigis Opstandelse/ oc siden bliffue hoss dig til euig tid/ ved den samme din kiere Søn Jesum Christum vor HERRE/ AMEN.

En

En Bøn paa det ny Aar at bede/ oc anden tid ocsaa vel naar mand vil.

EVige / Almectige / barmhiertige / naadige/ gode Gud oc Fader/ du som est vor HERRIS Jesu Christi Fader/ wi tacke dig aff vor Hierters grund / at du oss i dette forgangne Aar saa naa=delige beskyttet oc beuaret haff=uer i saa stor oc atskillig Fare/ oc beuaret sammeledis / vor kiere Offrighed / Læremester/ oc Forældre / der til oss alle=sammen fra alt Ont. Oc der til met haffuer du mildelige giffuet oss all nødtørfftighed til Siæl oc Liff / Som er :

Dit ord / ret Forstand / de hellige Sacramenters brug / rene Lærere / god Fred / Sundhed / gaat Regiment / Disciplin Næring oc andet mere / Ja mange oc wtallige ere dine Velgierninger mod oss / du haffuer ocsaa i din retfærdige Vrede mod vore Synder naadelige forskonet oss / oc haffuer altid tenckt paa din Naade oc Barmhiertighed / Oc om du end skønt vndertiden / haffuer hiemsøgt oc straffet oss met Misuext / Siugdom / Wro / oc andre Riss / saa haffuer du dog altid beholdet dit Faderlige Hierte mod oss / oc dig offuer oss forbarmet. Thi ellers vaare det wmueligt / at wi kun-

de

de leffuet dette Aar igiennem/
Der for tacke wi dig met rette
aff vort gantske Hierte/ oc be-
de dig/ O HERRE/ at du
vilde forlade oss alle vore Syn-
der/ oc vore mangfaaldige/ ia
wtallige offuertrædelser / met
huilcke wi dig haffue fortør-
net oc brut imod/for din kiere
Søns Jesu Christi dette ny-
fødde Barns skyld / oc vere oc
bliffue vor kiere Fader her/
oc vdi euighed. At du oc vilde
samle dig en euig Kircke iblant
oss / oc lade dit Ord predickis
oc læris purt oc reent vden all
Falskhed oc Vildfarelse/ophol-
de den rette Forstand oc brug
i dine hellige Sacramenter/
giffue oc beskytte trofaste Læ-

 rere/

rere/ affuerge alle Suermere oc falske Lærere / begaffue oss met din hellig Aand / at wi tro dine Ord aff Hiertet / oc leff=ue der effter. Lad oc vor kiere Offrighed vere dig befalet / regere dem met din Vissdom / oc beuare dem fra alt Ont/op=holde gaat Regimente oc time=lig Fred blant oss/ styre oc aff=uerge alle vore Fiender oc blodtørstige Menniske / Du vilde ocsaa naadelige selff vere Læremester oc Fader / i vor Børnetuct oc Hussholdning/ at Vngdommen kunde opdra=gis til din ære / oc opuaaxe i all Erlighed oc Gudfryctig=hed / oc til sin tid tiene andre vdi din Menighed. Du oc vilde

giffue

giffue oss vort daglige Brød/
oc naadelige beuare oss / fra
Misuext / Dyrtid / Krig/
Kranckhed oc Pestilentz/ Ilds=
nød/ fra Synd oc Skam / oc
all Wlycke til Liff oc Siæl / oc
stedse vere hos oss met dine hel=
lige Engle / at den onde Fien=
de aldrig finder nogen mact
offuer oss. For saadan din
store Velgierning ville wi oc=
saa tacke dig/ oc din Søn/ oc
den helligAand / oc giffue dig
tilbørlige loff/ære oc priss/ fra
nu oc indtil euigtid AMEN.

En smuck trøstelig Jule=sang / om vor HErris Jesu Christi Fødsel oc tilkom=melse til Verden.

1.

NV ville wi siunge oc vere glad/
I Jesu Christi Naffn/
Guds Søn er fød i Bethle-hems Stad
Oss alle til glæde oc gaffn/
Oss alle til glæde oc gaffn.

2.

Hand kommer aff sin Faders Skød/
Oc bliffuer it Barn saa spæt/
Hand lider for oss Armod oc Nød/
Det maa ey være forgæt/
Det maa ey vere forgæt/

3.

Alting i Verden haffuer hand skafft/

Regerer oc alting ſelff/
Oc ved ſin Guddoms Ordis
krafft/
Opholder alting vel/
Opholder alting vel/

4.

Hand klæder ſig aff ſin vold oc
mact/
En Tienere bliffuer hand/
For oſſ vilde hand ſaa vere for=
act/
At hand oſſ frelſe kand/
At hand oſſ frelſe kand/

5.

Hand ligger paa ſin Moders
Bryſt/
Hendis Melck det er hans
Mad/
Alle Engle ſee paa hannem
deris Lyſt/

Huem vilde ey vere glad?
Huem vilde ey vere glad?

6.

Hand bytter met oss vnderlig/
Guds Søn vor Broder from/
Vort Kiød oc Blod tager hand paa sig/
Oc giffuer oss sin Guddom/
Oc giffuer oss sin Guddom/

7.

Hand bliffuer en Suend / oc ieg en Herre/
Saa skiffter hand omkring/
Huor kunde hand da vere venligere/
Mod oss i nogen ting?
Mod oss i nogen ting?

8.

Hand haffuer igien oplat den Dør/

Til ſkøniſte Paradiſſ/
Som lenge ſtod tilſluttet før/
Gud ſkee loff / ære oc priſſ/
Gud ſkee loff/ ære oc priſſ.

9.

Derfaare min Siæl ver ved god trøſt/
Frycte ey den timelig Død/
Chriſtus din Broder haffuer dig forløſt/
Fra alſkens Jammer oc Nød/
Fra alſkens Jammer oc Nød.

10.

Thi tacke wi dig O Jeſu Chriſt/
For din Velgierning all/
At du vor Broder bleffuen eſt/
Oc frelſte oſſ aff Adams fald/
Oc frelſte oſſ aff Adams fald/

ij.

Wi bede dig oc aff hiertens
grund/
Stat met oss mandelig/
Nu oc vdi vor sidste Stund/
Oc giff oss Himmerig/
Oc giff oss Himmerig/Amen.

En ret Euangeliske Trøst verie / for alle ar-me angergiffne Syndere/ i Dødsens Nød /imod den onde Fiendis gloendis Pile / met huilcke hand frister oc anfec-ter de enfaaldige oc suage i de-ris Tro/ paa deris Sot-teseng/indtil deris sid-ste aandedret/baade paa den høyre oc venstre Side.

For

FOr det Førſte / ka-
ſter den grumme Sa-
than / den arme Syn-
dere faare / i ſin ſuare Kranck-
hed/at hand er for ſine mang-
faaldige begangne Synder oc
Miſgierninger fordømt / for
Guds Maieſtet / oc euig for-
laaren/ oc haffuer ingen Part
i Guds Rige til euig tid at
foruente ſig.

Her paa ſkal it ſiugt
Menniſke møde denne formel-
te arge oc liſtige Fiende / or-
dentlige aff den guddommelige
Scrifft oc ſuare hannem ſom
efftерfølger :

Gienſuar aff den Siuge/
til den Førſte Puff oc
Friſtelſe.

Pau-

Paulus siger til de Rom. i det 8. Cap: Der er intet fordømmeligt i dem/ som ere indsæt i Christo Jesu.

Sathan.

Saa kommer Sathan imod/ oc siger: Du est icke indsæt eller indplantet i Christo / fordi du est en fordømt Syndere.

Den Siuge suarer.

Det er io visselige sant / oc it dyrt oc verdigt Ord/ At Jesus Christus kom til Verden at giøre Syndere salige / 1. Tim: 1.

Sathan.

Dine Synder offuergaar Sandet i Haffuet / oc Stiernernis tal paa Himmelen.

Den

Den Siuge suarer:

Saa vijt som Solens opgang er fra Solens nedgang / saa vijt bliffuer vore Synder oss fratagne / Saa høygt som Himmelen er fra Jorden / lader HERren sin Naade skinne offuer dem som hannem fryctе / Saa langt som Østen er fra Vesten/lader hand vor offuertrædelser vere fra oss / Psal. 103. Item der som eders Synder ere end blodrøde/ da skulle de dog bliffue snehuide/ Esai. 1. Item/ huo der troer paa hannem / skal icke beskemmis / Rom. 10. Hand siger: Huo som heldst der troer/ liden eller stoer / mange eller faa etc.

T

Sathan.

Ja : Denne Foriættelse er Guds Børn tilsagd/ Men du est intet Guds Barn / men en forlaaren / ond / vanartig / oc moduillig Syndere.

Den Siuge suarer:

Faderen haffuer icke forkast den forlaarne Søn / der kom til bage til hannem / Luc. 15. Saa skal oc ey heller / uden tuil / den Almectige Naadige Gud oc Fader forkaste eller forlade mig.

Sathan.

Gud hand hører ingen Syndere/som skreffuet staar Joh. 9.

Den Siuge suarer.

Men de bodfærdige oc anger-

giff-

giffne ſom ville giøre Peni-
tentz/ dem hører hand gierne/
En angerfuld Aand / er det
Offer ſom Gud behager/
Gud forſmaar icke it ſorrig-
fuld Hierte Pſal. 51.

Sathan.

Du kommer alt for langſome
oc ſilde met din Penitentze.

Den Siuge ſuarer:

De der komme i Vingaarden
paa den elleffte time / ere icke
forſkutte / der haffue wi oc
Røffueren paa Kaarſet til
Exempel. Luc. 23. Item Eze-
chiel. 18. ſiger HERREN:
Der ſom den Wgudelige om-
uender ſig fra ſine Synder

 hand

hand haffuer giort / da skal hand leffue oc bliffue Salig.

Sathan.

Ja : Men Røffueren paa Kaarset/ hand haffde en sterck oc fast Tro til Christum/den haffuer icke du.

Den Siuge suarer:

Derfaare beder ieg ydmygelige aff Hiertet / met Christi Disciple : HERRE forøg min Tro / Item / HERren vil icke sønderbryde det knusede Røer / oc icke vdslycke den rygendis Hør / Esaie. 42.

Sathan.

Du maat nu alligeuel forlade denne siunlig Verden / met alle Creatur / oc dø.

Den

Den Siuge ſuarer:

Der imod ſkal ieg indtage oc
bekomme Himmelen. Joh. 14.
ſiger Chriſtus: J min Faders
Huſſ ere mange Bolige.

Sathan.

Det er en iammerlig/forſkræc-
kelig / oc gantſke ynckelig ting
at dø.

Den Siuge ſuarer:

Salige ere de ſom døe i HEr-
ren / der haffuer wi mange
Vidneſbyrd paa i Scrifften/
Apocal. 14.

Sathan.

Du maat nu forlade Huſtru
oc Børn / i ſtor Elendighed oc
Armod effter dig / oc kand ſkee
ſkal findis ingen / eller oc ſaa-

re faa / der skal tage sig deris Nød til / som det pleyer at gaa / met fattige Encker oc faderløse Børn.

Den Siuge suarer:

MEN den alsommectigste Gud / hand tager dem i sin beskyttelse oc beskærmelse / thi hand kalder sig i sit sande ord / Viduers Dommere / oc Faderløsis Fader / Uden tuil saa skal hand oc vel fuldkomme sit Dommeris oc faderlige Embede paa min Hustru oc mine Børn / effter min Død oc afsked / det troer ieg hannem fuldkommelige til.

Sathan.

Du maat nu alligeuel forlade

megen

megen Glæde oc Verdens lyſt/
der til met oc alle dine gode
Venner naar du døer.

Den Siuge ſuarer:

I Sandhed/ ieg forlader me=
re Jammer oc Wlyſt / end
Lyſt oc Glæde/ Der til met er
det oc viſt/ at mine gode Ven=
ner ſkulle ſnart komme effter
mig/ oc vere altid hoſſ mig/
i den liffſalige oc behagelige
fryntſkab oc gode omgengelſe/
der ſom Abraham / Iſaach oc
Jacob ſider i Guds Rige / oc
ſaa ſkulle wi vere hos HER=
REN altid/ ſom Paulus bær
Vidneſbyrd om j. Theſſ : 4.

Der for ſaa vig nu
fra mig / du fordømte Sa=

than/ du grumme blodtyrstige Bæst / oc Siælemordere. Oc ieg befal O HERRE min Aand / Ja meget mere / din Aand O gode Jesu Christe i dine faderlige Hender / huilcken du met din bitter Død oc dyrebare Blod / haffuer kiøbt oc igienløst / oc lad dig den til euig tid vere befalet / Amen i Jesu Naffn/

A-
M E
N.

Her efterfølger en *Dialogus* eller Samtale imellem it Menniske oc Døden/paa Rim vdsæt baade trøsteligt oc nyttigt at læse oc høre.

Døden kommer til Manden/ oc der hand seer hannem siger hand til hannem :

Manden.

Huo est du som hid til mig
gaar?
Oc saa forskreckelig for mig
staar?
Huor seer du [illegible] oc grumt
paa mig/
Du est ret slem / det siger ieg
dig.

Dø-

Døden.

Jeg er den som riffuer aff
Verden bort/
For Syndens skyld alle A-
dams Børn kort/
J Verden vel vide kent met
alle/
Menniskens slæct monne mig
Døden kalde/
Alle ting er ieg en ende paa/
Jeg tuinger alle Creatur baa-
de store oc smaa.

Manden.

Du Død du hadis all Ver-
den omkring/
Oc huermand laster din fule
ting/
Alt det som Liff haffuer/fryc-
ter sig/

Oc

Oc redis altid storlige for dig/
Mand frycter dig tilforn/ en
langer tid/
Oc naar du kommer er huer
Mand wblid/
Dog er ey andre Raad paa
fære/
Du dømmer huer wden gunst
oc ære.

Døden.

Vist er det: huad Aande dra-
ger oc er i liffue/
For mine Pile kand de ey tryg-
ge bliffue/
Thi Adam haffuer saa veb-
net mig/
Mod Verden met Synden
krafftelig/
Oc oplat Dørren til den bit-
ter Død/ Oc

Oc giort en indgang til Sorg
oc Nød/
Den samme hans Synd
haffuer end nu velde/
Oc alle hans Børn maa den
vndgielde/
Oc maa alt dø strax vnder
mit vold/
Baade gamle oc vnge saa
mangefaald/
Saa følge oc i evers Fader
met flid/
Met egne Synder i allen tid.

Manden.

O Død / kand der dog ingen
Bøn hielpe hoss dig?
Oc er der ingen vdfluct at sø-
ge / sig det mig?

Døden.

For

Forgeffuis alt dit Regenſkab
er/
Effterdi ingen offuer bleffuen
monne vere/
Fra Verdens begyndelſe / ind=
til dig/
Haffuer ieg alle opſluget vel=
delig.
Saa taart du huercken tencke
eller mene/
At ieg paa Jorden ſkulle ſpa=
re dig ene/
Huor er Adam/Seth/Nohe/
Loth oc Samſøn?
Huor er Samuel / Dauid
eller Salomon?
Huor ere alle Konger / Pro=
pheter oc andre ſom vaare i
liffue?
Maatte de ey alle dantze eff=
ter min Pibe.

Christus Guds Søn hand
maatte oc Dø/
Som it andet Menniske aff
denne Ø.
Thi er det icke vdi min mact/
At holde en for anden som ieg
haffuer act.
Lige Ræt mod alle bruger ieg
end/
Oc tager saa vel en Herre
som Suend.

Manden.

O Død kunde det vere mue=
ligt/
Huor gierne vilde ieg vndry=
cke mig/
Thi ieg aff Hiertet forskre=
ckis saare/
For

For din grumme ſkickelſe oc
ſtore fare.

Døden.

Det er alle Menniſkis menlige
art/
At de forſkrecker ſig for mig
hart/
Naar ieg kommer at kalde
dem til Vey/
Det ſkader dog intet / ieg ſkyt=
ter det ey.
Jngen taar ſig vnderſtaa/
At hand oc vil min Vold vnd=
gaa.
Der mig aff Gud forlenter
er.
Om du der for en ret Chriſten
monne vere/
Saa befatte Troen : Oc tenck
der paa

At ieg en Dør er/ ind at gaa
Til det euige Liff paa Dommedag/
Naar huer skal opstaa / oc suare sin Sag.

Manden.

Du stiffter ickon Mord / oc Sorgfuldhed/
Opfylder alting met bitterhed/
Berøffuer oc stiel oss Liffuit fra/
Oc lader stor Drøffuelse effter gaa/
I huor du gaar i noget Hus paa lud/
Strax maa der en anden at Døren vd/
Thi strax du monne it Menniske røre/

Saa monne de hannem at
Dørren vdføre/
Saa gaar hand vd (ach) ſom
it Liuff/
Oc bæris met Graad oc Sorg
aff Hus.

Døden.

At ieg fortager it Menniſke
ſit Liff/
Det vil naturligt oc menligt
bliffue.
De Hedninge haffue icke paa
mig klagd/
Men altid om mig haffuer de
ſagd/
At ieg i mig ſelff er icke ond/
Thi ieg opløſer alle Menni=
ſkes baand/

Fra Siugdom/Sorg/oc stort
Arbeyd/
Oc anden Verdsens Mød=
somhed/
Met huilcket de beladde ere/
Alt den stund de i liffue mon=
ne vere.
Det haffuer de Tartari merckt
met Forstand/
Naar noget Barn føddis i de=
ris Land/
Da haffuer de græt oc venit
sig/
Oc der hoss ment saa visselig/
At det vor Skade nogle Men=
niske fromme
Til dette ælendige Leffnet skul=
de komme/
At de skulde lide nød oc tuang/
Oc

Oc megen drøffuelse deris
tid saa lang.
Thi maa det vel kaldis en
Jammerdal/
Denne syndige Verden oc
Dieffuelsens Sal/
J huilcken mand haffuer i
Sandheds grund/
Jngen trygger tid / eller ro=
lig stund/
Der imod haffde de saadan
skick/
Naar nogen Døde da glædde
de sig/
Thi de viste at den beste Ro
oc Fred/
Kom da / naar en vaare skilt
her ved/
Dette kand i Christne icke for=
staa/

Som end nu effter kiødelig
begiering monne gaa.

Manden.

Fortel oc sig mig ydermere/
Hueden du kommer/eller huil=
cken Herre
Haffuer dig vdskicket effter
mig?

Døden.

Det vil ieg icke dølie for dig.
Din Skabere den almectige
Gud/
Haffuer faarescreffuit dig sine
hellige Bud/
I begyndelsen : Huilcke du
skulde atlyde/
Oc aldrig mod hans Vilie
bryde/
Men vere hannem vnderdan=
nig mest/ Thi

Thi hand haffuer giort imod
dig beſt/
Saa lenge du vaarſt i Liffue
her:
Men effter din Natur for=
dærffuit er/
Oc all din Art ſaa wbequem/
Eſt falden oc i Synden ſaa
ſlem.
Saa haffuer den leffuendis
Gud vdſent mig/
Hid paa Jorden at ſtraffe
dig/
Thi du den ſamme ſkyld haff=
uer ærffuet
Aff Adam: Ved huilcken
Jorden bleff fordærffuet.
Der for betale mig veluillelig/
Saa ſkal det diſſ mindre be=
ſuære dig/

Thi

Thi met min Geld kommer
ingen aff/
Men met Huden betale / oc
leggis i Graff.
Skulde ieg met en offuersee/
Saa maatte en anden wræt
skee.

Manden.

Ach Død / fiendsk ieg dig nu
vere vil/
Thi saa mange store Herrer
haffuer verit til/
Oc naffnkundige Folck du
haffuer myrt i grund/
Fra Adams tid / til denne
stund/
Ingen aff dennem haffuer du
sparit/
Men met dennem alle forskre-
ckelige farit/ Jeg

Jeg er forſagit i Hierte rod/
Jeg kand dig icke ſtaa imod/
O gode Gud / huorlunde ſkal
ieg
Du grumme Død nu taale
dig?
Oc effter intet Menniſke mig
hielpe maa/
Huem ſkal ieg raabe oc kalde
paa?

Døden.

O Menniſke fatte dig it trø=
ſtigt Hierte/
Jeg haffuer dog icke ſaa me=
gen ſmerte/
Som diſſe daarlige Menni=
ſke acte/
Thi tag dig nu faare / oc ret
betracte

At

At du haffuer syndet / oc vel
forskylt
Baade Døden / oc verre / thi
haff Gdult.
Oc giff dig til din Skabere
god/
Saa gaar du til Dødedantz
met it frit mod/
Tro hannem aff dit Hierte
fast/
All trøst oc haab/ du paa han-
nem kast/
Saa skal hand visselige for-
barme sig/
Oc i din sidste Nød hielpe dig
naadelig/
Saa maat du oc dristelig for-
uente den tid/
Naar enden skal vere / hid el-
ler did.

Man-

Manden.

O Død huor hart bedrøffuer du mig/
Effter du saa vforsiunelig/
Mig i min Vngdom offuerfalder/
Oc mig saa hastelige met dig kalder
Du skulde ladet mig leffue end nu nogle Aar/
Til ieg haffde faait graat Skeg oc Haar.

Døden.

Vforseet falder ieg ingen an/
Før ieg atuarer Quinde oc Mand/
Jeg skicker dem tilforn en Siugdom til/
Met huilcken ieg dem formane vil/

Dog ville de icke tencke ved sig/
At de ere Menniske oc Dødelig/
Ach Menniske/ haffuer icke Verden saa kier/
Tencker paa Døden hand er vel nær.

Manden.

Vilt du dog vnderuise mig?
Huor for du seer vd saa græselig?
Paa dig er huercken kød eller hud/
Ickon bariste Ben/ huor seer du vd?
Oc stincker der til saa wlidelig/
Aff Orme opæt saa forfærdelig/
Pfui/ pfui/ huor slem est du til at see/ Du

Du forfærdelige Bæst/ O wi
O wæ.

Døden.

Mig vnder at du der om til-
spør mig?
Vedst du io det selff saa vel
som ieg/
Naar dit Legeme kommer i
den sorte Jord
Der i strax Padder oc Orme
boer.
Naar dit kød raadner oc vis-
ner hen/
Saa bliffuer du mig oc lig
min Ven/
Oc seer saa græseligt vd som
ieg/
Besinde det vel/ det raader ieg
dig/

Naar Siælen oc Legemet skil-
lis adt/
Da bliffuer huer klæd met saa-
dan en rad.
Oc seer da vd saa jammerlig/
At mand dis mere maa frycte
sig/
Du oc/ som staar mig nu i
mod/
Du maat alt ligeuel gaa mig
til fod.

Manden.

Ach/skal ieg forlade mit Gods
oc penge/
Som ieg met wmage haffuer
sancket lenge?
Oc gaa saa i den bitter Død/
Det maa vere mig stor Sorg
oc nød/

O Verden vilt du icke hielpe
mig?
Du vedst ieg haffuer forlat
mig megit paa dig.

Døden.

Verden vaar aldrig nogen
huld/
Ey Sølff/eller det røde Guld/
Hagde du sæt paa Gud din
lid/
Da vaarst du dristigere i den=
ne strid/
Huor ieg giester oc far i
Gaare/
Der maa mand lade Guld oc
penninge fare
Den som regerer it Konge=
rige/
Hand dør dog som en Betler
lige/ X iij Oc

Oc tager icke mere met sig her
fra
End den armeste Mand i
Verden kand gaa/
Vere sig enten veldig eller
Rig/
Ingen kand vndfly mine strig.
O Menniske/ Menniske er det
ey saa/
Huert Menniske som nogen
tid i vugge laa/
Hand fødis nøgen / saa dør
hand oc aff/
Oc nøgen leggis hand i sin
Graff.
Lad Gods oc Penge icke besue-
re dig/
Huilcke ingen kand hentage
met sig/
Skil dig fra Verden det beste
du maa/ Be-

Bekymre dig ey huem dit gods
skal faa/
Betenck fast heller din Salig-
hed vel/
End huem dit Gods skal bliff-
ue til deel/
J arme Menniske gøre icke ret.
At i mig saa fryctе: der dog
men slet
Kand Døde Legemer / oc det
ihielsla/
Men Siælsens død passe i ey
paa.
Det er dog større skade met
hende/
Dog mange ville det icke kiende

Manden.

Det er Aarsagen/ at mand ey
kand see

Siælsens Død for øyen oben-
barlige/
Saa vel/ som naar at Lege-
met skilles aff/
Da ber mand det hen i en
Graff
Oc dagligen seer at wden al
tal/
Bliffuer Mennisken vdaff
Streckeben qualt/
Oc ingen bliffuer igen / men
bortfar
Met Døden / i Sorrig oben-
bar.

Døden.

O Menniske du est dig selff
icke verdt/
Huor lidet haffuer du aff
Paulo lært/
Huil-

Huilcken der saa hiertelige be=
gerede min komme/
Som skulde bliffue hannem til
lycke oc fromme.
At ieg skulde løse hans Legeme
op/
Oc fri hannem fra denne
Syndige krop/
Paa det at Siælen kunde hen=
fare/
Met Jesu Christo i Engle ska=
re/
Saa skulde du ocsaa skicke dig/
Da skulde ieg bliffue dig beha=
gelig/
Oc sette din tingest saa vel i
lag/
Huad heller ieg komme i
Morgen eller dag/
Som Christus oc selff bekien=
der met alle/ Der

Der mig en Ro oc Søffn
monne kalde/
Om mand it bedre liff icke
hagde at bide.
Da vaare min pine bitter oc
suar at lide/
Men den som fatter denne
trøst/
At Christus Jesus haffuer
hannem forløst.
Alt met sin Død fra Helffue-
dis pine/
Maa glædelige henfare til
Venner sine.

Manden.

Nu Død / da sla mit Legeme i
hiel/
Paa det til Himmelen kand
komme min Siæl.

Far

Far nu vel Verden met all din
pract/
Met Gods oc Penge / Velde
oc Mact/
Jeg vil dig nu plat offuergiff-
ue/
Oc aleniste hos min Frelsere
bliffue/
O Menniske see dig i Exempel
paa mig/
Oc lad icke Verden bedrage
dig/
Døden vil nu tage mig hen/
Til Jord maa ieg nu bliffue
igien.
Godenat / godenat alle Ven-
ner kiere/
Godenat Verden met al din
ære/
Farer nu vel alle Creatur/
Sol/

Sol / Maane oc alle leffuen-
dis Diur/
Skouff oc Marck / Ager oc
Eng/
En smaler Kiste vil bliffue
min Seng
Haffuer tack for eders tieniste
oc ære/
I haffue giort mig i Verden
here/
Farer nu vel mine Børn saa
smaa /
Som ieg nu seer her faar mig
staa/
Haff gode Nat min kiere Hu-
stru lille/
Huor gierne ieg hos dig vere
ville/
Du haffuer verit mit Hiertens
Liff/

Oc

Oc leffuit met mig foruden
kiff/
Du haffuer verit mig huld oc
tro/
Gud giffue oss tilsammen den
euige Ro/
Vere nu til freds / lad saa gaa
til/
Som Herre Gud det haffue
vil/
Wi ville met Guds hielp kom=
me til sammen /
I Himmeriges Rige/ i lyst oc
gammen/
Her skillis wi at / ved sorrig oc
nød/
Oc ved den haarde bitter Død/
Der skulle wi saffnis i glæde oc
Ro/
Oc siden hos Gud euindelige
bo/

O Gud ieg offrer dig nu min
Siæl/
Alle mine gode Venner farer
vel/
Du haffuer mig forløst du tro=
faste Gud/
Met Jesu Christi Rosens
blod
Tenck icke paa min Synd saa
led/
Anamme min Siæl til salig=
hed/ Amen.

Beslutelsse.

Offuer denne Samtale/ oc en Formaning til alle Christne.

Efterdi at wi skulle alle dø/
Oc skilles snart fra denne vdø.
Da

Da giffue oſſ Gud det at be-
tencke/
At Verden ſkulle ey vore hier-
ter krencke/
Oc i tide der til beſkicke vort
Hus/
Skille oc ſkiffte vore penge oc
gods/
Saa effter vor død ey klam-
mer oc kiff/
Skal komme blant dem ſom er
i liffue/
Skal dit Gods kiff oc trette
ſtiffte/
Blant dine Arffuinge naar de
ſkulle ſkiffte/
Da vaare det bedre de aldri
ſkulle faa/
En Daler at ſkiffte huercken
ſtore eller ſmaa/

Naar du ſaa beſkicker dit Hus
i gode maade/
Glem icke de Fattige vil jeg dig
raade/
Skoler / Kircker oc Spital
tenck oppaa/
Fattige ſiuge / oc Faderløſe
Børn lige ſaa/
Gør it Chriſteligt Teſtamen-
te/
Saa maat du glæde i Him-
merig vente/
Til Verden kompſt du nøgen
min Ven/
Nøgen ſkalt du her fra igien/
Saa megit ſom du førde hid
met dig/
Saa megit fører du her fra/
tro du mig/
Aff alt det wi her ſlebe oc træle
Saa

Faa wi ey mere end fire fiele/
Der til it stycke Lærit tre alne
lang/
Her seer wi al vor pral oc
prang/
Dit Gods haffuer du her fun-
det faar dig/
Det bliffuer oc her effter dig
visselig/
Leg fordi dit Gods vel an/ saa/
At du kant tack aff vor Herre
faa/
Forlig dig siden met huem du
haffuer giort imod/
At Gud kand oc bliffue dig
naadig oc god/
Thi huo der dør hen i Affuend
oc Had/
Hand faar foruist it Fandens
bad/

R iij Forlig

Forlig dig siden met den Al-
mectigste Gud/
For du haffuer brut hans hel-
lige Bud/
Lad din Siælsørgere dig vn-
deruise/
Anamme Christi Naduere til
din sidste spise/
Trøst dig met Guds ord oc
naade/
Dine Synder vil hand dig
forlade/
Affuent saa strax al din hu oc
sind/
Fra al denne Verdens forfen-
gelige ting/
Oc lad dine tancker i Himme-
len vare/
Did som du acter snart at fare/
Naar du finder verck oc sting i
Lemmerne dine/ Da

Da tenck paa Christi bitter pi=
ne/
Som lidde for dig tusinde
gange mere/
End du kant lide i Verden
here.
Tenck din Pine faar snarlige
ende/
Saa stunder den euige glæde
til hende/
De Siu Ord Christus talede
paa Kaarsens galie
Lad dem aldrig aff dit Hierte
falde/
Som Christus befalede sin fa=
der sin Siæl/
Saa giør du ligesaa / merck
det vel/
Oc sig O Himmelske Fader
ieg beder dig/

Mod min fattige Siel tag
blidelig/
Giff mig en mild hælsot oc sa-
lig affgang/
Oc i Himmeriges Rige en
euig indgang/
O Gud vnde oss det alle sam-
men/
Wi bede dig for Jesu Christi
skyld/ Amen.

En Trøstelig Aandelig vise/ oc Sang/ at betencke sit yderste oc berede sig til en Salig Stundt.

Oc siungis met den tone.
Mag ich vnglück nicht widerstan ꝛc.

Kand

I.

KAnd ieg nu Døden ey lenger modstaa/
Men maa met hannem gaa/
Saa vil ieg mig der frit hengiffue/
Dog Legemet dør en liden stund/
Forderffuis dog ingelund/
Min Siæl hos Gud skal bliffue/
Thi du Herre est min/
Oc ieg er din/
I huor du est/
Der bliffuer ieg vist/
Jngen kand mig fra dig riffue.

II.

Den stund ieg er i Verden til/

Jeg altid lære vil/
Huor ieg kand dø ret Christe-
lige/
Oc skicke mig der til met hast/
Ved haab oc Troen fast/
Paa Jesum Christum tryg-
gelige/
Hand er al min trøst/
Oc haffuer mig forløst/
Alt met sin død/
Hielper mig aff nød/
Thi glædis ieg Hiertelige.

III.

Gud Fader aff naade haffuer
mig skenckt
Oc paa Kaarset ophengt
Sin Søn Christum Jesum
vor Herre/
For mig motte hand lide pine
oc død/

Mig

Mig der met frelste aff nød/
Diss skee hannem tack/pris he-
der oc ære/
Ach stor kierlighed/
Haffuer Gud mig beteedt/
I det hand mig/
Haffuer kaldit til sig/
En arffuing til Himmelen at
være.

IIII.

O Himmelske Fader for Chri-
sti skyld/
Ver du mig naadig oc mild/
Giff mig en salig stund at
fare/
At ieg maa leffue oc dø i dig/
Saa gantske tryggelig/
Min arme Siæl vilt du be-
uare/

Thi

Thi du haffuer mig vist/
Forløst Herre Jesu Christ
vdi din Haand/
Befaler ieg min Aand/
Oc soffuer hen vden al fare.
Amen.

En gantske trøstelig Aandelig sang oc Vise/ om den yderste Dag/ oc om de vdualdes glæde/ oc siunges met den tone.

Hertzlich thut mich erfrewen/ die liebe somer zeit 2c.

I.

HJertelig monne mig glæde/
Den deylige Sommers tid/
Gud

Gud vil fornye oc berede
Alting/met største flid/
Baade Himmel oc Jord met
ære
Fornyer Gud obenbar/
Alle Creatur skal vere/
Gantske herlige/ høffuisk oc
klar.

II.

Solen bliffuer ny oc rener/
Baade Maane oc Stierner
all/
Skal tusinde gange klarere
skinne/
At mand sig forundre skal/
Det deylige Firmamente/
Skal Gud oc smycke met
flid/
Al glæde maa wi oss vente/
Guds Børn til euig tid.

III.

Gud vil da nyt berede
Altingest saa vnderlig/
For skønhed skal sig glæde
Alting/ oc fryde sig/
Aff Guld oc ædel stene
Bliffuer verden smycket ret/
Met perler skøne oc rene/
Som det vore stucket oc Sæt.

IIII.

Ingen tunge kand vdsige
Den zirighed saa ret/
Mand kand oc ey tillige
Vid noget ligne det/
Thi maa wi saadant spare
Indtil den yderste dag/
Da ville wi vist forfare
Huad Gud kand i sin Sag.

Gud

V.

Gud vil nu snart oss alle
Som fødde ere foruist/
Ved sin Basun henkalle/
I sin Søn Je u Christ/
Vort Kiød igen opuecke
Til største herlighed/
Oss siden skencke oc recke
Den euige Salighed.

VI.

Vore Legeme skal hand oss giffue
Igen/ met hud oc haar/
Som wi vore vdi liffue/
Dog met andre vilkaar/
Vort Legeme oc Siæl forklare/
Som Solen deylig oc huid/
Oss siden hos sig beuare/
I lyst oc glæde altid.

Z ij Sine

VII.

Sine Engle vil hand vdskicke/
Christus vort haab oc trøst/
Oc oss met sig hiemrycke
Som hand haffuer genløst
Saa kierlige mod oss tage/
Met alle helgens skare
Omfauffne oss saa fage
Met sin arm obenbare.

VIII.

Da skulle wi met glæde
Beskue vor frelsere god/
Oc Himmerige til rede/
Forhuerffuit met hans blod/
De fromme Patriarcker
Propheter offuer all/
Apostle oc andre Martyrer
Hos Gud saa stort er tal.

De

IX.

De skulle oss saa anamme
Som deris brødre kier/
Sig icke ved oss skamme
Men altid vere oss nær/
Wi skulle oc alle træde/
Til Christi høyre haand/
Hannem som vor Gud tilbede/
Oss frelste aff Dieffuelsens
baand.

X.

Hand skal til høyre side/
Oss venlige tale til/
Kommer hid i Benedidede/
Jeg eder ære vil/
J skulle nu alle erffue
Min kiere Faders Rige
Huilcket ieg monne eder for-
huerffue/
Mine arffuinge at bliffue til
lige.

XI.

Ret dom skal Gud da skaffe/
Denne Verden wgudelig/
Met Helffuedis Ild dem straffe/
Som leffuit haffuer Syndelig/
Thi Dieffuelen oc hans skare
Mammonister oc hycklere met/
De skulle til Helffuede fare/
Oc pines i euighed.

XII.

Saa vred skal hand sig stille
Med dem ved venstre haand/
Alt effter hans Dom oc vilie/
Siger hand til dem paa stand/

Gaar

Gaar hen i forbandede alle/
Til Helffuedis ild oc pine
J Sathan til fod monne falle
Oc foractede budene mine.

XIII.

Forløſe vil Gud da ſine
Fra Sorg/fra angeſt oc nød/
Fra Dieffuelen/ oc alſkens pine/
Fra drøffuelſe/ ſpot oc død/
Fra gremmelſe/ ſuck oc klage/
Fra kranckhed oc hiertens quid/
Fra modgang/ Ve oc plage/
Fra al deris onde tid.

XIIII.

Chriſtus vil oſſ da føre
Som hannem vel betroer
Met ſtørſte Jubileren/
Til Gud i Engle Chor/

Sin Brud vil hand da pryde/
Oc lee hende venlige adt/
Alt ære skal hun da nyde
Oc bliffue euindelige glad.

XV.

Sin Brud skal Gud saa smycke/
Oc klæde hende op aff ny/
Met Silcke oc Gyldenstycke/
Vil hand hende Statelig sty/
En Guldring paa hende sette/
Til kierlighetz visse pant/
Hendis blysel vel tiltecke/
Fordi hand hende vel andt.

XVI.

Christus vor Gud oc Herre/
Skal strax da til oss gaa/
En Gylden krone met ære/
Skal hand oss sette paa/

Op

Op til ſit Bryſt oſſ trycke/
Aff kierlighed broderlig/
Paa liff oc Siæl oſſ ſmycke/
Met gaffuer mangfoldelig.

XVII.

Saa glædelig vil hand indlede/
Oſſ alle i Paradis/
Strax Brylluppet berede/
Til ſin loff/ ære oc pris/
Der bliffuer da lyſt oc gam-
men/
J tro oc kierlighed/
Hoſſ Guds børn alleſammen.
J euig Salighed.

XVIII.

Der ſkal mand høre klinge/
Den rette ſtrenge leg
Jt hierte der aff maa ſpringe
Aff Muſica glæde ſig/

Guds

Guds Engle deylige siunger/
Oc alle Guds helgen met/
Met skøne Himmelske tunger/
Prise Gud i euighed.

XIX.

Intet Øre haffuer hørt til pricke/
Intet Menniskes Øye seet
Den glæde Gud vil tilskicke/
Dennem/ der til er forseet/
Da skulle de Gud beskue
Ansict fra ansict klar/
Det deylige lius oc lue.
Som hand er obenbar.

XX.

Gud skal fuldkommelige giffue
Oss alting ved sin krafft/
Alting i alle bliffue/
Formedelst sin Aand oc mact/

Sig

Sig selff met alt hand haffuer
Fuldkommelig giffue vil/
Oc alle himmelske Gaffuer
J Christo legge oss til.

XXI.

Met Gud skulle wi da holde
Det euige Afften maal/
Den Spise skal icke for olde
Paa Herrens Disk oc Sal/
Wi skulle aff Fructen æde
Paa Liffsens Træ altid/
Oc dricke met lyst oc glæde/
Aff Liffsens kilde met fryd.

XXII.

Al vellyst stadig oc stille/
Alt huad vort Hierte beger/
Huad wi mon ynske ville/
Det skal strax vere oss nær/
Der skulle wi oss glæde/
Oc loffue Gud allen tid/

Huer

Huer anden kærlighed vede/
Oc troskaff met stor flid.

XXIII.

Met deylig røst oc stemme/
Skulle wi for Christi trone/
Hans velgierninger ey glemme/
Men siunge hannem Viser skøne/
Loff/pris/krafft/styrcke oc ære/
Ske Gud Fader allen stund/
Hans Søn Christus vor Herre/
Den hellig Aand sammelund.

XXIIII.

Denne glæde sang skal vare/
Hos de vdualde altid.
Alt Hiertens sorg bort fare/
Oc tacke Gud met flid/

Den-

Denne fryd skal euig bliffue/
Oc aldrig mere forgaa/
Megit større end nogen kand
scriffue/
Eller nogen vdsige maa.

Besluttelse / paa denne Sang oc dict.

SAa glædelige monne ieg
quæde
Naar ieg her tencker paa/
Jeg springer aff lyst oc kæde/
Mit hierte fryder sig saa/
Mit Sind saa høyt monne
suinge/
Fra denne Verden met
mact/
Oc lengis effter de tingest/
Paa Verden giffuer ieg ey
act.

Thi skulle i icke forsage/
Som nu haffuer Sorgen stoer
Oc i der Verden plager/
Paa denne arme Jord/
Eders Kaarss met glæde dra-ger/
I fred taalmodelig/
Paa Guds ord eder forlader/
Oc trøster eder mandelig.

3.

Huo Christi Rige oc Gaffuer/
Met Guds Søn arffue vil/
Hand maa her drøffuelse haff-ue/
Forfølgelse oc der til/
Sig trøste dog met de from-me/
Det varer en føye tid/

Thi Herren vil snarlig kom-
me/
Gøre oss aff alt sorge quit.

4.

Lad du men Verden grøne/
Oc løffue redelig an/
Hand sider i Himmelens tro-
ne/
Gud loff en stercker Mand/
Opuogne skal hand saa fage/
Der euig straffe kand/
En Dommere offuer alle sa-
ger
Offuer alle Riger oc Land.

5.

Brudgommen skal snarlige
kalle/
Kommer hid i bryllups geste/
Gud hielpe oss Syndere alle/
Fra Syndsens søffn da best.

At wi maa fatte i hende/
Vore lamper/ olie oc bluss/
At wi oss ey taare vende/
Fra Guds Ansict oc liuss.

6.

Naar Kongen da monne ind-
komme/
Sine Bryllups gester at
see/
Huo for hannem monne for-
stumme/
Hand faar den euige we/
O Gud hielp at wi haffue/
Vore bryllups klæder paa/
Oc Troen Guds gode gaffue/
Met huilcken wi kunde be-
staa.

7.

O Herre for din ære/
Før oss paa den rette Sti/

Beuar

Beuar oss ô Jesu kiere/
Ellers vildfare wi/
Holt oss i Troen trøste/
J denne Elendige Dal/
Hielp at wi oss vel ruste/
Til den euige himmelske Sal.

AMEN.

Her effterfølger endelige / en Obenbarlig bekiendelse / som alle wretfærdige Dommere / oc andre wmilde oc wgudelige Menniske skal giøre oc giffue offner sig selff paa Dommedag/ naar de haffuer hørt deris sidste Sentenz.

DWe / Herre Gud i
Himmerig/
Wi haffue velde i
Jorderig.
Der oss vor forlent Herre aff
dig/
Men Rætten sparede wi
skendelig/
De arme haffue wi fortruct
saare/
Thi haffue de tit grædit mo-
dige taare/
Met vold / mod Gud / mod
Ræt oc ære/
Saa de tit monne offuer oss
klage oc kære/
Rætten haffuer wi offte for-
uent/
For venskab oc gaffuer Lowen
skent/

Hoff-

Hoffmodighed oc pract førde
wi saa stor/
Wi leffde i vellyst offuer vort
Bord/
Til wret at straffe haffde wi
ey mod/
Vore Hender vaare selff ful-
de aff blod/
Encker oc fattige Faderløse
Børn/
Giorde wi tit stor sorg oc for-
tørn/
Ingen møye eller wmage/
Ville wi nogen tid for dem
drage/
Smiglere oc Forredere haffde
wi kiere/
De monne mest i vrdning hos
oss vere/

De store tyffue ginge wstraffe-
de hen/
De smaa hengde wi ved hals
oc gren/
Mange falske domme wi fal-
de lode/
Baade blind oc stum vor Ræt-
ten hin gode/
De arme lode wi slet fortry-
ckes/
Thi ville de Dieffle nu met oss
ryckes.
Jngen metlidelse vdi oss vaar/
Offuer de Fattiges haarde
kaar/
Kunde wi ickon deris sued oc
blod faa/
Wi vaare til freds huor det
dem kunde gaa/
Dit ord kaste wi bag dørren
hen/ Nu

Nu gelder ſaadant oſſ ilde igen/
Wi vende bag faar paa alle
Sager/
Thi ſtaar her ſaa mange der
offuer oſſ klager/
Ach hagde wi fuld vore Predi=
ckeris røſt/
Da haffde wi nu en bedre trøſt
Wi haffue ſorit mangen fal=
ſker ed/
Thi er nu Gud oſſ euig vred/
Oſſ faareſtaar huercken naade
eller Ro/
Hos Dieffuelen maa wi euin=
delige bo/
O we ô we den ynckelige ſtund
Wi maa nu ned til Helffue=
dis grund/
De Sorte Dieffle ville oſſ be=
tale/

Met

Met euig Marter pine oc
quale.

Atuarsel oc paamindelse.

TEncker her paa i Dommere
alle/
Lader saadan atuarsel i Hier-
tet falde/
Haffuer Gud for Oyen/døm-
mer vden vild/
Vden i ville dømmes til Helff-
uedis ild/
Vdaff den øffuerste domme-
re met skel/
Huorledis i dømmer det ved
hand vel/
Paa Mennisken kand i vel ly-
cke it Oye/
Oc retten for den fattige bøye/
Men

Men den tid ſkal komme ten=
cker der paa/
At alle Sager baade ſtore oc
ſmaa/
Som her i Verden ere dømt
falſkelig/
Skal dømmes igen Retfærde=
lig/
Huo da vel haffuer giort hand
faar god løn/
Den wgudelige napper oc der
aff røn/
Euigt er langt ville i det kende/
Det varer altid / oc faar al=
drig ende/
Kommer du til Helffuede du
maat der bliffue/
Sølff oc Guld hielper intet
for dig at giffue/
Gud giffue wi dette betencke
vilde/ Oc

Oc icke saa slemmelige vor
Salighed spilde.
Oc for denne Verdens lille
baade/
Miste Himmeriges Rige oc
Guds naade/
Gud hielpe oss alle til Salig-
hed/
For sin store barmhiertighed/
Amen.

En

...cke saa flemmelige vor
Salighed hiite.
...for denne Verdens Ulle
naade/
...e Himmeriges Rige oc
Guds naade/
Hielpe oss alle til Salig
hed/
...n store barmhiertighed/
Amen.

En

En gantske nyttelig oc trøstelig Bøn / som kand brugis i en almindelig Christelig forsambling / aff fromme Christne Menniske/ imod Christenhedens atskillige drøffuelse oc nød/som hende nu i denne sidste farlige Verdens tid ligger paa/oc hart trenger.

O Almectige / Sande / Euige / Leffuendis Gud / vor Herris oc Frelseris Jesu Christi Fader/du som effter din Faderlige foriettelse /est barmhiertig / oc naadig/ taalmodig / oc aff stor godhed oc Tro / du som beuiser Naade i

Tusinde led / oc forlader Mis=
gierninger / offuertredelser oc
Synder / for hues Øyen in=
gen er wskyldig / du som hiem=
søger Fedrenis Misgierning/
indtil tredie oc fierde led / Ach
HERRE wi kunde oc beken=
de / for din Guddommelige
Maiestet/ at wi ia icke ere ver=
dige / at opløffte vore Øyen
mod Himmelen/ oc tilbere dig
vor Bøn / der som du vilt an=
see vor fortieniste oc verdighed/
Thi vor egen Samuittighed
forklager oss / oc vore Syn=
der giffuer vidnesbyrd i mod
oss/ Saa vide wi ocsaa / at du
est en Retferdige Dommere/
oc straffer deris Synd / som
foracter oc offuertreder dine
Bud/

Bud/der for O HERre Gud
naar wi betencker vor gandske
vesen oc leffnit / da befinde wi
intet andet i oss / end din Ret=
ferdige straff / oc vor tilbørli=
ge fordømmelse. Men O Her=
re / efftersdi du haffuer befalet
oss aff din wsigelige barmhier=
tighed / at søge oc paakalle dig
alenište i al vor nød / du haff=
uer ocsaa loffuit oc tilsagt / at
du vilt høre vor Bøn / icke for
vor fortieniste skyld / men for
vor HERris Jesu Christi of=
fers oc forbøns skyld / huilcken
du haffuer forordinerit oc be=
stillet oss til en Midler oc tals=
mand / saa vndslar wi oss fra al
anden hielp / oc haffuer allene
tilfluct til din grundløse naade
oc Barmhiertighed. Bb ij Oc

Oc Først O HERre/ kende wi/ at du haffuer beuist oss saa mange velgierninger / oc megen naade/ at det er oss wmueligt nocksom at betencke eller opregne dennem / men besynderlige / at du haffuer vdreddet oss aff den forskreckelige mørckhed/ oc Paffuens oc Antichristens forbandede Affguderi / oc haffuer kallit oss til dit hellige Euangelij kundskaff oc haffuer forset oss/ fra Dieffuelsens rige / i liusens rige / oc i vor Herris Jesu Christi herlige Enedoms samfund / oc her offuer forlent oss/ liffs sundhed/ lycksaligt Regiment / fredkiere oc Gudfryctig Offrighed/ Ro oc tryghed for vduortis Fiender/

der / der til ocsaa anden time=
lig Nødtørfft / Velfert / oc
Liffs Næring.

Men wi haffuer verit dig
(diss vere) wtacknemmelige
for saadane dine store oc wtal=
lige velgierninger / oc Fader=
lige milde godhed/ere ocsaa aff=
uigede oc affskilde fra dig/ i det
wi mere haffuer efterfølget
vor egen lyst oc begiering/ end
din vilie oc raad/haffuer ocsaa
misbruget dine gaffuer / oc dig
icke tilbørlige altid æret oc pri=
set i din Menighed / for de go=
de ting wi haffuer anammet/
som wi vel vore skyldige at gø=
re/ Der faare haffuer wi syn=
det O HERre/oc dig suarlige
fortørnet / huor faare at oss

offuerhenger stor wlycke/ huilcken du Herre i denne tid lader gaa offuer oss. Thi efftersdi du est retferdig / da straffer du ingen vden Orsage/ wi see end nu din Haand at vere opløfft/ oc din Arm vdstract til at straffe/ i det/ at der opueckis oc opføris i mod oss saa mange forskreckelige Krige aff atskillige Lande/ oc synderlige aff det Christelige Naffns grumme Fiende Tyrcken/ oc aff Pestilentz / dyr tid/ mangeslags forskreckelige oc whørde Siugdomme / oc anden wtalig iammer oc nød / Men der som du end nu haardere grebe oss an/ end du her til dags haffuer giort / Ja der som alle de plager

ger

ger fulde paa oss / met huilcke du haffuer hiemsøgt dit Folckis Israels Synder / Saa bekiende wi ligeuel / at du HERRE giør oss ingen wret / oc wi murre icke heller i mod dig / lige som wi haffde icke saadant fortient. Men O HERRE / oc tro Fader / wi vender oss til din wsigelige naade oc Barmhiertighed / du est io vor Gud / oc wi ere ickun Jord oc støff / du est vor Skabere / oc wi ere dine Henders gierning. Du est vor Hyrde oc wi ere din Hiordes Faar / Du est vor Forløsere / oc wi ere dit Folck / som du ved din kiere Søns Blod haffuer forløst / Du est vor Fader / oc wi ere dine Børn oc Arffue-

 gods.

gods. Der faare straffe oss icke i din grumme vrede / men Tucte oss naadelige / oc oppeholt den gierning/ som du haffuer begynt i oss/ved din naade/ paa det / den gandtske Verden skal kiende/ at du est vor Gud/ oc vor Frelsere. Dit Folck Israel haffuer offte oc mangfoldelige fortørnet dig / oc du haffuer tilbørlige straffet det/ men saa tit som de haffuer igen omuent sig til dig / haffuer du altid anammet dennem til naade / oc affuent fra dennem din vrede / i huor suare deris Synder haffuer verit/ for den Pact skyld/ huilcken du haffuer oprettit met dine Tienere Abraham / Isaac / oc Jacob/

Saa

Saa at dit Folckis Bøn / al-
dri er forstøt fra dig. Nu haff-
uer ocsaa wi formedelst din
naade lige den samme Pact/
Ja oc vel megit herligere oc
krafftigere / som du haffuer
giort oc opret mellom dig oc
oss / i Jesu Christi vor Frelse-
ris Haand/ Huilcken Pact du
haffuer forscreffuit oss met
hans Blod/ oc haffuer begrun-
det oc stadfest den met hans
hellige Pine oc Død. Derfaare
O HERRE oc Fader/ trøste
wi icke paa oss/ eller paa no-
gen Menniskelig hielp eller
redding/ Men wi haffuer all
vor tilfluct / til denne salige
Naade Pact/ formedelst huilc-
ken vor tro Frelsere Christus
Jesus

Jesus/ haffuer forligt oss met dig i Euighed. Der faare O HERRE/ ansee din Saluedis Ansict/ oc icke vaare Synder/ paa det/ din vrede kand bliffue stillet formedelst hans Forbøn/ oc at dit Ansict maa skinne offuer oss til glæde oc euig Salighed. At du ocsaa vilt/ her effter/ som her til dags Faderlige er skeet/ tage oss i din hellige beskyttelse oc beskermelse/ i mod alle vore Fienders raselse/ practiceren oc last/ oc oss met din helligAand regere/ der oss kand fornye til sand poenitentz/bod oc bedring/ paa det/ at wi allenist kunde loffue oc prise dit Naffn.

Oc efftercdi du ocsaa haffuer

uer befalet oss at Bede / faar den gandtske Christelige Kircke oc Offrighed / Saa beder wi først faar alle Kircker / oc tro Prædickere oc Sielesørgere/ at du vilt naadelige beuare oss dennem / i denne fare oc nød/ oc giffue din velsignelse til det hellige Euangelij Predicken / oc sende tro Tienere i din Høst/ Der i mod/ at du oc vilt vd= rødde/ al falsk Lærdom / glu= bendis oc slidendis Vlffue oc Leiesuenne / de som søger deris egen ære oc nytte / oc icke dit hellige Naffns ære/ oc de arme Sieles velfeer oc Salighed.

For det andet / Beder wi ocsaa for alle Verslige Offrig= hed / Lyckfaligt Regiment oc

god

god Ordning / oc i synderlighed for vor egen kiere Øffrighed/ vor Landsførste/ oc Naadige Konning / oc Herre / Kong Fredrich den anden / sampt hans Naadis elskelige Hustru Dronning Sophia/ oc beggis deris kiere Børn / vnge Herskaff/ Raad/ oc Befalnings mend / oc for dette Erlige viise Raad i denne Stad. Giff dennem din Naade/ at de retter deris gandtske Regering der hen/ at vor Herre Jesus Christus en Kong offuer alle Konger kand regere offuer dennem oc deris Vndersotte/oc at Dieffuelsens Riger/ som er al Løyns / Mords / Skams oc lasters Rige / kand

jo lenger oc mer / ved dennem
som sine Tienere / forstørris/
oc at wi kunde føre vnder den=
nem it roligt oc stille leffnit i al
Gudfryctighed oc Erlighed.

For det sidste beder wi / at
du vilt/ved din Almectige Arm
veldelige styrte Paffuens /
Tyrckens oc Machomets Ty=
rannj / oc giffue vor Krigs=
folck / som nu eller anden tid/
ligger til Marcken mod disse
grumme Blodhunde/ krafft oc
styrcke/ lycke oc seieruinding/
for dit Naffns skyld / oc trøste
dem alle met din hellig Aand/
oc vdredde dem naadelige/ som
lider forfølgelse aff dennem.
Tilsted det icke O Trofaste
Fader / at det Vinberig / som

du haffuer plantet i blant oss/ skal saa aldelis ødeleggis/ oc at Antichristen/ Tyrcken oc Machomet/ sampt andre Vantro oc wgudelige skal berømme sig/ dit hellige Naffn til forsmedelse oc last: Du vilt oc naadelige formilde oc lene denne tilstaaendis drøffuelse / met Pestilentz / Dyrtid / Hunger / Kranckhed / oc anden plage oc anfectning / At du oc vilt formedelst din naade oc godhed glæde oss igen effter saadan Faderlig tuctelse oc straff/ paa det/ at wi kunde loffue / rose / tacke oc prise dig / for saadan din reding oc hielp/ Her timelige/ oc siden effter dette Liff/ prise dig euindelige / met alle
dine

dine Engle oc vdualde Børn/
i den euige Himmelske glæde/
AMEN.

En ret Christelig Aandelig Vise at betencke sin Elendighed met/ oc Gud om hielp / naade oc bistand at Bede: Oc siungis met de Noder / som den Psalme/ Min Siel nu loffuer Herren. etc.

H, C.

j.

ALlene paa Gud
fortrøster ieg mig/
Vdi min store
angist oc nød.

 Huo

Huo paa hannem bygger sta=
delig/
Skal aldrig see den euige
Død/
Enddog min Siæl er bange/
Jeg er men støff oc Jord/
Oc mine Fiender ere mange/
Dog troer ieg aff Guds
ord/
Gud skal min Siæl vederque=
ge/
Alt effter sin tilsagn god/
Oc vere min beste læge/
Oc raade min angist bod/

2.

BERed for mig O HERRE
min sti/
Viss mig veyen til Salig=
hed/

J all

J all min nød ſtat du mig bi/
Beuis mig din Barmhiertighed/
Du eſt al fuld aff naade/
Vilt ey en Synders Død/
Der paa vil ieg mig forlade/
Saa haffuer det ingen nød/
Din Søn haffuer mig forhuerffuit/
Liff/ glæde oc Himmerig/
Oc met ſin død forderffuit/
Den grumme død viſſelig.

3.

Til dit ord HERre ſtaar alt mit Sind/
Oc al min hiertens begiere/
Huo det ey følger er viſſelig blind/
J huem hand helſt kand vere/

Gud hielpe mig arme Syn-
der/
Paa denne her vildsom Ø/
At ieg hans store velgiernin-
ger/
Kand prise i liff oc død/
Hand vil mig io icke forlade/
Den tro oc Gode Gud/
Gud giffuet at ieg maa hade/
Alt det som er imod hans
bud/

4.

HAND giffue mig lycke oc go-
de raad/
At ieg mig ret kand holde/
Gudfryctig oc Erlig i ord oc
daad/
Min velfert haffuer hand
at volde/

Dig

Dig Herre bør ære oc priis alen/
Met mig er det intet vert/
Send mig din hielp oc ver ey sen/
Trøst mit bedrøffuede hiert/
Gack ey i Dom oc rætte
Met mig dit Creatur
Jeg kand icke mod dig trette/
Du kender min arme Natur.

5.

SEe til huor gandske Elende/
Wi Menniske i nød oc fare staar/
Paa jammer er ingen ende/
Som huer dag offuer vort hoffuit gaar/
Huad ere wi andet end støff oc muld/
Oc vare en korter tid/

Som græſſ wi falder flux om=
kuld/
Vort Liff ſaa bliffuer wi quit/
Alt inden ſaa kort en ſtunde/
Naar wi tencker mindſt der
paa/
Saa gaar wi hen til grunde/
Huem kand mod Døden
beſtaa?

6.

Nu vil ieg derfor inderlig/
Dig HErre oc Gud paa=
kalde/
Ver du mig altid miſkundelig/
Oc mig aldrig vndfalde/
Beuare oſſ alle i dødſens fare/
Oc i vor ſidſte ende/
Løſſ oſſ aff Dieffuelſens baand
oc ſnare/
Oc oſſ din hellig Aand ſende/
Vor

Vor Siæl anamme O Jesu
blid/
Udi din høyre Haand/
Loff / priss / oc ære skee altid/
Gud Fader/Søn oc hellig-
Aand/
AMEN.

En anden Christelig Poenitentzis Vise fattige Syndere til Formaning oc trøst.

Oc siungis met de Noder som den Tydske Vise / Susanna wilt du mit.

j.

I Christne store oc
smaa/
J Christne store
oc smaa/

Jeg

Jeg raader eder alle flitelig/
Betencker eder grandgiffue-
lig/
Huor det met eder vil gaa/
Huor det met eder vil gaa/

2.

Om i det ret befinde :/:
Da maa i dette vente vist/
Igen ret snart kommer Je-
sus Christ/
Det skal wi vel befinde :/:

3.

Hand er alt ferdig slet :/:
Den gantske Verden hand
dømme vil
Retfærdelige : huer see nu til
Hans sag hun kand staa
ret :/:

4.

Ach Syndere vilt du met :/:
Wi

Wi ville til Jesum Chri-
stum gaa/
It andet leffnit begynde
paa/
Berede oss saa aff sted :/:

5.

Nu Syndere er det tid :/:
Vor Brudgoms dør hun
offuen staar/
Faar alle som til hans naa-
de traar/
Kom Syndere / kom nu
hid :/:

6.

Naar du til hannem vilt
komme :/:
Ret aldrig vil hand dig for-
smaa/
Det maat du visselig lide paa
Den gode Jesus fromme :/:

Est

7.

E st du end sorrigfuld :/:
Bedrøffuede hierter trøster hand/
Alt met sin verdige Hellig-Aand/
Hand er oss tro oc huld :/:

8.

S aa taler hand til oss alle :/:
Kom hid/ kom hid/ kom hid til mig/
Ret aldrig vil ieg forlade dig/
Naar du monne mig paa-kalle :/:

9.

C hristus oss til sig kaller :/:
Kommer alle til mig som besuerit er/

Jeg

Jeg vil eder leſke ſom byr-
den ber/
Løſe eder aff Synder alle :/:

10.

H ør du bedrøffuede hierte :/:
Beſee huor Gud dem hiel-
per ſaa/
Saa mange ſom ville aff
Synden ſtaa/
Oc ſlycker deris ſmerte :/:

11.

R et lige ſom hand hialp an-
dre :/:
Saa hielper hand lige ſaa
huer oc en/
Som hannem paakalder i
troen ren/
Oc i hans Veye vandre :/:

12.

I eg er icke kommen at kalle:/:
De dynckelgode i deris hoffmod/

Men arme Syndere til plict oc bod/
Siger hand nu til oss alle:/:

13.

S aulus som Paulus monne hede :/:
Hannem tog Gud til Barmhiertighed/
Dog hand forfulde Guds menighed/
Faar hand sig for Gud tede :/:

14.

T ag Dauid i dantzen met :/:
Som bedreff baade mord oc hor/
Gud hannem beuiste dog naaden stoer/
Der hand sin Synd begred :/:

Jeg

15.

I eg maa oc ey forgætte :/:
Den arme Maria Magdalen/
En arm Synderinde oc saare wren/
Gud hende dog Naaden vete :/:

16.

Ach Peder du arme Blod :/:
Tre gange forsuoerst du HERREN din/
Gud betede dig dog Naaen sin/
Der du giorde plict oc bod:/:

17.

Nu finder wi mange flere :/:
Zacheus/Matheus oc tusinde til/

Gud dem alle naadig vere
vil/
Saa mange hans naade
begiere :/:

18.

V enlig hand til Røffueren
sagde :/:
J dag skalt du vist vere hoss
mig/
J Paradiss det loffuer ieg
dig/
Saa vel det hannem behag-
de :/: 19.

S ee saadanne Exempel man-
ge :/:
Betenck du arme Syndere
nu/
Oc kom vor HERris pine
ihu/
Naar hiertet det er bange :/:
Riff

20.

R iff fra dig Synder dine :/:
Dit fule leffnit hade oc fly/
Huad heller du est i marck
eller by/
Ellers faar du Helffuedis
pine :/:

21.

O m wi det tencke kunde :/:
Huad glæde der er i Him-
merig/
Alt offuer en Synder som
bedrer sig/
Wi skulle der vel paa grun-
de :/:

22.

S tor glæde wi Gud oc giøre:/:
Som icke vil en Synderis
død/

Dd iij Men

Men heller at hand skal frel-
sis aff nød/
Som wi vdi Scrifften hø-
re :/:

23.

K and nogen her imod sige :/:
At Gud nogen Syndere
haffuer foract/
Som all sin trøst haffuer
paa hannem lagt/
Da vil ieg gierne tige :/:

24.

I Christne alle tillige/ :/:
Giører Poenitentz det er nu
tid/
Guds Søn vil snarlig kom-
me hid/
Den sidste dom affsige :/:

25.

L ader eder ey bedrage :/:

Aff

Aff denne Verdens forfen-
gelighed/
Betencker den euige Salig-
hed/
Saa faa ere Verdsens da-
ge :/:

26.

Denne Vise er nu til ende :/:
En armer Synder haffuer
hende giort/
Som sig ey selff formaatte
stort/
Gud hannem sin naade
sende :/:

27.

End er hans store begiere :/:
J ville for hannem giøre
eders bøn/
Til Jesum Christ Guds
eniste Søn/
Hand vil hannem naadig
vere :/:

28.

Naar wi tilsammen skal fare:/:
Fra denne Verdsens store wro/
Wi maatte i Himmerig sammen bo/
Udi den Himmelske skare:/:

29.

Saa lenge som wi ere here/
Da haffue wi sorg oc stor modgang/
I Himmelen høris den Engle sang/
Huor gaat er der at vere:/:

30.

Intet Menniske kand befinde:/:
Intet Øre haffuer hørt/ intet Øye haffuer seet/

Den

Den glæde ſom Gud haff=
uer oſſ beteet/
Wi ſkulle i Himmelen fin=
de :/:

31.

S aa ville wi hobe oc bide :/:
Amen / Amen/ det ſkal ve=
re Ja/
Huad Gud oſſ loffuer det
ſkulle wi faa/
Tacker hannem til euig
tide :/:

En

En Bøn til Gud at Bede vdi Pestilentze/ aff den 91. Psalme / oc der som mand vil/ da kand mand siun-ge hende lige som den Psalme/ Fader vor i Himmerig etc.

ACH kiere HERRE vdi høyeste tron/
Forbarme dig offuer oss ved din Søn/
Din mact er stor / din hielp er rig/
Wi arme Syndere bede dig/
See til vor nød oc store meen/
Hoss dig er raad oc trøst allen/
Aff Jeierens snare oss vd riff/

Oc

Oc Dieffuelſens gifft du fra
oſſ driff/
Den ſkadelig Peſtilentz bort=
uend/
Oc din beſkermelſe du oſſ ſend/
Ver du vor borg/ oc al tillid/
Forlad oſſ ey/ ver naadig oc
blid/
☞ Som vnge kyllinge oſſ be=
uare/
Met dine Vinger/ fra all fa=
re/
Bortuend forſkreckelſe om nat/
De Pile ſom fluer om dagen
brat/
Den Peſtilentz ſom ſniger ſig
frem/
Den Siuge ſom kommer om
middag hiem.

Din

☞ Din vrede er stor / oc æder om sig/
At mange faller hen hastelig/
Som græss paa marcken i dag staar/
Den anden dag det strax forgaar/
O HERRE glem ey din godhed from/
Lad naade vere vdi din dom.

☞ Vort trøst paa dit ord al er lagt/
Som du oss haffuer selff tilsagt/
At du vilt vere vor Fader kier/
Oc wi dine Børn baade fiern oc ner/
Der for sette wi O HERRE vor lid/
Allene til dig i denne tid.

Befale

☞ Befale dine Engle oſſ at
vare/
Affuende fra oſſ al plage oc
fare/
Oſſ paa deris hender bære
maa/
Naar wi paa vore Veye gaa/
At vor Fod icke ſtøder ſig/
Men gaa i Guds kald tryg=
gelig.

☞ Hielp oſſ O HERRE/
huad oſſ kand ſkee/
Met naadige Øyen til oſſ ſee/
Wi robe til dig vdi vor nød/
Bønhør oſſ HERRE i liff oc
død/
Riff oſſ vd aff al fryct oc fare/
Gør oſſ til ære/ oc oſſ beuare/
☞ Din naade oc Salighed
lad oſſ faa/

Ellers wi i din vrede forgaa/
Vort liff spar oss oc naadelig/
Paa det at wi kunde prise dig/
Løss oss paa sidste aff dødsens
baand/
Anamme vor Siæl vdi din
Haand.
AMEN.

En Christelig Vise/ at betencke dette arme vsle leffnit vdi / oc at berede sig til en Salig stund/

Oc siungis met de Noder som den gamle Vise: O lønlig sorrig huad du est tung etc.

j.
O Menniske tenck paa di-
ne vilkaar/
Aff Jorden haffuer Gud
dig skabit/ Lad

Lad hoffmod fare / i huor det
gaar /
Vilt du ey bliffue fortabit.

2.

Huad kunde det dig dog ſtort
forſlaa/
Om du tuſinde Aar kunde
leffue/
Døden kommer dig dog ende=
lige paa/
Paa liffuet haffuer du in=
gen breffue.

3.

Din legomlige lyſt oc Ver=
dens ſtat/
Den kant du ringe foracte/
Naar du betencker di saa
brat/
Dit Jordiſke legems facte.

4.

It Menniſkis Leffnit / oc it Blomſter grønt/
De maa vel lignis met alle.
J dag det ſtander deyligt oc ſkønt/
J morgen kand det affalde.

5.

Den dom ſom døden giffuen er/
Kant du O Menniſke ey vende/
Hand tager bort huem hand begerer/
Vng/ gammel / rig/ fattig vden ende/

6.

Paffue / Keyſer / Konger oc Herrer alle/
Kand døden ſnarlige tuinge/

Strax

Strax hand dem met en fin-
ger mon kalle/
J dantzen maa de omsprin-
ge.

7.

Oc vaare it Menniske skøn
sterck oc sund/
Der til rig offuer al maade/
Hand maa dog met i samme
stund/
Thi døden gør ingen naa-
de/

8.

Huor mange (diss ver) det
ynckelige gaar/
Sig selff bedrager saa ilde/
Der tencker at bliffue her man-
ge Aar/
Spare Poenitentz til silde.

E e iij Vort

9.
Vort leffnit det er en Skygge oc damp/
En Vind som snarlig henfarer/
Saa maa wi strax vdi Dødsens kamp/
Gud hielpe oss fra Dieffuelsens snarer.

10.
O Menniske tenck der paa met flid/
Vilt du vndfly Guds vrede/
Den visse død/ den wuisse tid/
Der til du dig berede.

11.
Betenck vel Helffuedis pine oc tuang/
De fordømpte der i maa brende/ O

O Euigt / Euigt huad du est
lang/
Paa dig er ingen ende.

12.

Frycte du Gud som mact lig-
ger paa/
Omuent dit leffnit i tide/
Gør gaat / oc siden det onde
affstaa/
Dit Kaarss du taalmodelig
lide.

13.

Fortrøste dig paa din HER-
RE kier/
Hand vil dig icke vndfalde/
Bed hannem om naade fiern
oc ner/
Oc hannem om hielp paa-
falde.

14.
Saa kant du Helffuedis pine vndgaa/
Hoss Gud euindelig bliff=ue/
Der til oss Jesus hielpe maa/
Oc oss sin naade giffue.
AMEN.

En deylig oc gantske trøstelig Samtale/ imel=lem Christo vor kiære Brud=gom / oc en Christen Menni=skes Siæl hans kiære Brud/ om det hellige Kaarss hannem effter at bære her i Verden timelige/ oc siden ære oc glæde hoss hannem at bekomme i Him=merige til euig tid.

Chri=

CHRISTVS.

LOfft op mit Kaarss
min alkieriste Brud/
Følge du mig effter baade ind
oc vd/
Som ieg haffuer dragit det
taallige for dig/
Haffuer du mig kier saa følge
mig.

SIÆLEN.

O Jesu Christ min Brudgom
kiere/
Saa saare ieg bedrøffuit mon-
ne vere/
Jeg haffuer dig kier / Jeg er
dog vng/
Denne Kaarsens byrde er
mig al for tung.

CHRISTVS.

Jeg vaar Vng der ieg det
motte bære/ Klaff-

Klaffue icke/ du maat det icke
forsuære/
Er kierlighed hoff dig aldelis
kold/
Kaarsit at bære haffuer du
ingen vold.

SIÆLEN.

O HERRE huor kand ieg
lide saadan tuang/
Dagene ere mange / oc Aarit
er lang/
Dette Kaarss tenckte ieg
mindst oppaa/
Min kiere Brudgom hielp
mig der fra.

CHRISTVS.

Wtiluant gør sorrigfult mod/
Lid oc tie / du faar vel bod/
Min ven du maat mit Kaarss
alt drage/

Ver

Ver ickon trøstig/ oc icke for=
sage.

SIÆLEN.

I den hellige Scrifft er det
saa sæt/
Dit Aag er søt/ din byrde er
læt/
Hui handler du da saa wlige
met mig?
Hielp mig min Brudgom ieg
beder dig.

CHRISTVS.

Ieg Slar oc Læger naar ieg
vil/
Ieg giffuer arbeide / oc god
løn til/
Ieg giffuer møde / oc ieg giff=
uer rast/
Tro men paa mig/ oc stat saa
fast.

Siæ=

SIÆLEN.

O HERRE det kand ieg icke vden dig/
Der for saa kom at hielpe mig/
Du haffuer io selffuer sagt oss saa/
Vden mig i eder slet intet formaa.

CHRISTVS.

Du ment du vilt i Rosen bade/
Du maat først i huasse torne vade/
Bær du icke mit Kaarss i tide/
Da maat du Helffuedis pine lide.

SIÆLEN.

O HERRE før end ieg skulle dit Rige myste/

Ville

Ville ieg heller vnder Kaarſ-
ſit bryſte/
O HERRE giff mig taal-
modighed oc mact/
At bære mit Kaarſſ mig er
paalagt.

CHRISTVS.

Jeg er den rette Vinſtock viſ-
ſelig/
Huo mig følger / ſkal bliffue
hoſſ mig/
Lige ſom ieg faar hannem
monne gaa/
Saa ſkal hannnem oc Him-
merig oben ſtaa/

SIÆLEN.

O HERRE ſkenck mig den
Edel/Søde Vin/
At ieg maa altid vere din/
At ieg maa dig i Himmerige
møde/

Ved din blodige Saar saa
røde.

CHRISTVS.

Huem denne min tale til Hier-
te gaar/
Hand tencke huad hannem
forbered staar/
Jeg giffuer hannem mig selff
til løn/
Met alle Guds Engle en kro-
ne skøn/

SIÆLEN.

O HERRE der for rober
ieg til dig/
Ver nu snar oc kom til mig/
Vig aldrig fra mig min
Brudgom kier/
J al min nød / oc i huor ieg
er/

AMEN.

Om

Om nogen vil da kand
hand siunge denne dict
vd met de Noder som/
Fra Himmelen høyt
kommer ieg nu hid/eller
Beholt oss HERRE
ved dit ordt etc
siungis met etc.

En Bøn at Bede Gud om en god beredelse imod Christi Strenge oc Retfærdige Dommedags tilkommelse.

O Alleruelđigste Herre Jesu Christe/som est beskicket aff Gud en Dommere offuer leffuendis oc døde/ oc haffuer i dit ord tilsagt oc atuarit oss / at Himmel oc Jord / oc alle Creatur skal smelte oc forgaa formedelst Ild / vdi din strenge tilkommelse / oc haffuer giffuet oss visse Tegen at acte paa/ baade vdi Himmelen/Jorden/Haffuit/

nit / Elementer oc alle Crea-
tur / Oc efterdi wi see oc for-
fare / at saadanne tegen icke
nu først begynder at skee/men
ere mesteparten alt skede / oc
gaar end nu til fulde huer
dag for sig / i alle Land oc
Rige/ oc er fordi intet vissere/
end at du est ferdig paa din
reyse / oc vilt endelige / før wi
det acte / sla Verden i hul/ oc
gøre her paa en ende. Wi be-
de dig der for O Barmhierti-
ge / milde oc naadige HER-
RE Jesu Christe/ oplad vore
mørcke oc blinde hierter met
din helligAands liuss oc naa-
de/ at wi dog ved saadanne
forskreckelige oc mangfoldige
Guds vredis tegen / kunde op

ueckis aff Syndſens dybe=
ſøffn / oc berede oſſ imod din
Maieſtetiſke herlige tilkom=
melſe / met en ſand tro / god
Samuittighed / oc Chriſteligt
leffnit/ vere ædru/ aaruogne/
oc Bede at wi kunde vere ver=
dige til at vndfly alt det onde
ſom komme ſkal i de ſidſte da=
ge / oc opløffte vore Hoffuit/
oc glæde oſſ/ Thi vor forløſ=
ning ſtunder nu til : Hielp
at wi icke beſuere vore Hier=
ter met Frodzeri/druckenſkaff/
oc Verdſens forfengelige Ge=
righed eller omhu / ſom wi
(diſſ ver) her til dags nockſom
oc alt formegit haffuer giort/
Men at wi maa ſtaa i en god
ryſtning oc beredelſe/ oc findis
iblant

iblant dine Faar paa den dag/
oc skickes paa den høyre side
ved din Maiestetis Sæde oc
Domstoel/oc see dig vden fryct
oc fare/oc høre met glæde den=
ne søde oc trøstelige røst aff
din Mund/Kommer hid min
kiere Faders velsignede Børn/
oc arffuer det Rige / som eder
er bered aff begyndelsen / Oc
siden met den gantske hellige
Trefoldighed / met Cherubin
oc Seraphin / oc alle Guds
Engle / met alle Guds vdual=
de Børn oc Christne Menni=
ske / oc den gantske himmelske
skare / bo hoss dig i en watskil=
lelig venlig omgengelse til euig
tid/ Amen/ HERRE Jesu

 Chri=

Christe/Amen hielp oss O gode Jesu/oc kom snart/ AMEN.

Her efterfølger Fire saare trøstelige Sprock oc Sententzer aff Bibelen for alle Fattige Syndere oc bedrøffuede hierter.

¶ Det første staar Ezechielis 33. Cap.

Saa sandelige som ieg leffuer / siger den HERRE Herre. Jeg haffuer ingen behagelighed til den vgudeligis død / Men at

at den vgudelige omuen-
der sig fra sit væsen / oc
leffuer.

HEr bekreffter oc stad-
fester den fromme Gud
sin foriættelse oc naade met en
dyr Eed. At saa sant som
hand er en euig / Almectig
Gud / saa sant vil hand icke
at en arm Syndere skal for-
derffuis i sine Synder / oc dø
den euige død / men at hand
skal omuende sig til hannem /
i en sand Penitentz / oc ret tro
oc fortrøstning / paa hans kie-
re Søns Jesu Christi Blod /
oc fortieniste / oc siden leffue
met

met hannem til euig tid/ Derfor maa wi vel frimodelige forlade oss paa Guds foriættelse / oc trøste oss imod vore Synder oc onde Samuittighed/paa Guds naade oc barmhiertighed i vor Meglere Jesu Christo/Thi det heder som Tertullianus hand siger.

O Beatos, quorum causa Deus iurat:

O miseros, qui nèc iuranti Deo credunt.

Det er saa meget sagt/O huor salige Mennisker ere de / for hues skyld Gud hand suer/ O huor wsalige oc vsle ere alle de/ som icke ville tro den sandrue Gud / der haffuer stadfestit

ſtit ſin naadige foriættelſe met
ſaadan en Eed.

¶ Det andet ſtaar/ Jo=
hannes 3. Cap.

Saa elſkte Gud Verden/
at hand gaff ſin Enbaar=
ne Søn / Paa det at al=
le de ſom tro paa han=
nem / icke ſkulle fortabis/
Men haffue det euige liff.

DEtte er it Edelt oc
dyrebart Sprock / oc
er it aff de beſynderligſte Hoff=
uitſprock i det Ny Teſtamen=
te/

te / huilcket alle Christne met
rette bør at mercke / oc der som
det mueligt vare / skulle de
scriffue det met forgylte Bog-
staffue i deris Hierte / Thi
her met affmaler oss vor
HERRE Christus sin
Faders hierte oc vilie / imod
oss arme Syndere / paa det
aller liffligste / at hand haffuer
sent sin Enborne allerkieriste
Søn til denne Verden / oc
haffuer ladit hannem lide den
forsmædelige Død paa Kaar-
sit / aff ingen anden Orsage /
end aff sin grundløse kierlig-
hed oc barmhiertighed imod oss
arme Mennisker / at wi icke skul-
le fortabis / Det er / aff Død /
Dieffuel oc Helffuede opslu-

gis

gis oc fordømmis/men haffue det euige Liff / Trøst/ glæde oc Salighed / oc met Christo Jesu til euig tid Herske oc Regiere. Paa dette Sprock oc denne trøst / ere disse tuende Salige ihukommelse/ den Høyborne Churførste Hertug Johan : Frederich vdi Sachsen/ oc denne dyre Guds Mand Doctor Martinus Luther/ affskeden oc hendøde vdi HERren / oss alle til Exempel oc efftersyn/at wi skulle ocsaa haffue dette herlige/skøne/ oc trøstelige Sprock gantske hiertelige kiert/ oc der paa leffue oc dø.

¶ Det Tredie staar/ Psalm 51.

En angerfuld Aand er det Offer som Gud behager / Gud forsmaar icke it sorgfult oc angerfult Hierte.

I Dette verss fremsettis oss en offuermaade herlig lærdom oc trøst. Thi først lærer hand at Kaarss oc modgang er icke tegn til Guds forskiudelse / men ere de Gudfryctigis salige Øffuelser / oc den lydighed som mand beuiser Gud vnder Kaarss oc bedrøffuelse / kalder hand klarlige it Sacrificium det er / it offer/

offer / en dyrckelse / en Synderlig Guds tieniste / eller en giernning met huilcken mand ærer Gud storlige/

Dernest trøster hand oss at wi icke skulle mene at wi strax ere forlat aff Gud naar wi lider ille / oc ere bedrøffuede / men at Gud tilsiger oss da sin hielp allermest / oc loffuer oss formildelse oc befrielse oc en god forløsning paa all vor modgang oc gienuordighed. Ach huo der men kunde tro det/ at it bedrøffuit Hierte for sine Synder / vaare Gud it behageligere Offer oc tieniste mer end alle Mosis Leuitiske offer vaare/ huor maatte hand snart bliffue glad i Aanden

igen / Saa ſtaar der ocſaa
hoſſ Eſaiam / i det 57. cap.
Jeg boer hoſſ den (ſiger Her=
ren) ſom haffuer en ſønder=
knuſit oc ydmyg Aand / paa
det / at ieg vil verquege de yd=
mygis Aand / oc de ſønder=
knuſedis Hierter / Item / Eſaiæ
i det ſidſte cap. ſiger HER=
REN. Huem ſkal ieg ſee til?
Vden til den ſom haffuer en
ſønderknuſet Aand / oc den ſom
frycter ſig for mit Ord. Met
denne trøſt ſtyrckede oc opholt
den fromme D. Bernhardus
ſig i en ſuar oc dødelig ſiuge /
ſom hand vdi laa : HERRE
(ſagde hand) du haffuer vel
aarſage til at ſla mig / indtil
ſaa lenge du ſelff vilt forbarme
dig

dig offuer den plagede/ du fin-
der io intet gaat i mig der du
kant betale/vederlege eller for-
ſkylde / Thi ieg haffuer ſlem-
melige forlorit oc forød min
tid / perdite vixi, ieg haffuer
ſkendelige leffuit / der for ved
ieg icke huad ieg ſkal gøre/vden
alleniſte det ved ieg / at it an-
gerfult hierte oc en bedrøffuit
Aand vilt du Gud icke for-
ſmaa.

Det ſkede til Vitteberg en
gang vdi Doctoris Lutheri
tid / At der laa en Studenter
megit Siug vnder Guds
haand / huilcken Lutherus en
tid beſøgte oc talede met han-
nem / Oc iblant andre ord
ſpurde hand hannem til / om

hand ocſaa ville gierne dø / da
ſuarede den ſiuge / At der ſom
Gud ville ſaa haffue det / ſaa
maatte hand dø / oc ville oc
gerne dø / Guds vilie / min
vilie/ der paa ſpurde Herr
Doctor fremdelis / Huad vilt
du føre met dig til din HErre
Gud/ at du kant bliffue han=
nem velkommen ? den ſiuge
ſuarede: Kiere Herr Doctor/
Alt gaat : Lutherus ſagde/
Huad gaat kant du føre til
hannem / efftérdi du eſt en
arm / ſtor oc forloren Syn=
dere / oc haffuer ingen gode
gierninger ? der paa ſuarede
den Siuge Student/oc drog it
dypt oc langt ſuck aff ſit hierte:
O Domine Doctor, Cor con=

tritum & humiliatum, con-
ſperſum pretioſo ſanguine
Filij Dei, O min kiere Herr
Doctor/ Jeg ved intet met mig
for Gud at føre/ vden it an-
gerfult oc ſønderknuſet hierte/
for mine Synder ſkyld/ huilc-
ket ſom dog er offuerſtenckt met
Guds Søns vor HERris
Jeſu Chriſti dyrebare Roſens
Blod. Ah min Søn / ſagde
Lutherus/ i ſandhed/ du bliff-
uer vor HERRE der met
ſaare velkommen/ Thi Gud
Fader haffuer en hiertelig vel-
behagelighed til ſin elſkelige
Søn Jeſu Chriſto/ oc forme-
delſt hannem er hand met oſſ
forligt / oc for hans Søns
Blod ſkyld/ vil hand naadelige

 for-

forlade / dig oc alle de som tror paa hannem / deris Synder / ia de som berober sig / met en fast tillid / paa hans Søns Blod / offer oc forbøn. per miserere mei, tollitur ira Dei.

¶ Det Fierde staar / Johannis 16. Cap.

Sandelige / Sandelige / ieg siger eder / Der som i bede Faderen om noget i mit Naffn / da skal hand giffue eder det.

HEr setter vor HERre Christus oss sin Guddom

dom til pant / oc siger : At hand vil icke vere en euig Gud / der som wi icke skulle bliffue bønhørde/ oc reddede oc vdfride aff al nød/ saa fremt at wi aleniste paakalder Gud vor kiere Fader/ oc beder han-nem om redding i hans Søns Jesu Naffn/ det er paa hans hellige Pinis oc Døds fortie-niste / i en fast Tro oc god Samuittighed/ da skal wi vis-selige faa hielp/ oc alt huad oss nytteligt oc gaffnligt er / til Liffs oc Siæls Velfert oc Salighed. Der for skulle wi tro Guds Søn / der haffuer stadfestit sin tilsagn / met saa-dan en Dobbelt Eed / oc siden bliffue varafftige met Bøn

oc

oc paakaldelse / vdi vor kiere Midleris Jesu Christi Naffn oc fortrøstning / oc lade icke Kaarsit tyckes oss for langt at vere/men bie oc foruente Guds hielp i en god taalmodighed/ huilcken der io endelige oc naadelige vil hielpe oc forløse oss/ som Propheten Abacuc i det 2. Cap. merckelige siger: Spaadommen skal io end nu fuldkommis / paa sin tid / oc skal endelige komme fri til liuset / oc icke bliffue vde / oc om hun end fortøffuer / Da bier hende / hun skal visselige komme/ oc icke fortøffue det. Item Dauid / Psal. 145. HERREN er nær hoss alle dem

som

som kalde paa hannem / Hoss alle dem som kalde paa han=nem aluorlige. Hand gør det som de Gudfryctige begære / Oc hører deris skrig / oc hielper dem. Om skønt hielpen forha=ler sig / wi skulle fordi icke lade aff at bede / som wi lære Luc. 18 : Thi Gud hand øffuer oc prøffuer i saa maade vor tro / Item / om Gud gaffue end slet intet aff det wi begære / skulle wi for den skyld icke tui=le at hand io haffuer hørt vor Bøn / men wi skulle vide / at der som hand skønt icke giff=uer oss det som wi ombede / da vil hand giffue oss andet / det som tusinde gange bedre

er /

er/ Saadant skulle wi alt sætte til hannem / oc icke bestemme hannem nogen tid eller maade faar at hielpe vdi/ Gud ved best huad oss nytteligst er / Oc naar det er oss gaffnligst at bekomme.

Quod sibi quisque serit, præsentis tempore Vitæ,
Hoc sibi nessis erit, cum dicitur, Ite, Venite.

Det er.

HVad Menniskẽ saaer i Verden her/
Det skal hand Høste / naar Dommen sker/
Oc Christus siger : Kommer hid i fromme/
Gaar hen i onde til Dieffuelen den grumme.

I men

I men alle gierninger ſkulle
lønis met ſkel/
Da far hand beſt / ſom her
gør vel/
Huad ſkader det dig at leffue
ſaa/
At du den euige glæde kant
faa/
I Verden ere wi fremmede
geſte/
Endog wi bygger ſtore Feſte/
Mig vndrer wi icke bygge
dere/
Som wi til euig tid ſkulle ve-
re/
Huo denne kaarte tid vil priſe/
Oc tage hende for den euige
liſe/
Jeg ſiger dig vden argeliſt/
Hand daarer ſig ſelff / oc det
er viſt

Der for begræd din Synd/
bed naade aff Gud/
Arbeide oc trolige effter hans
bud/
Thi enden er nær/Guds dom
stunder til/
Hielp Jesu Christ/ ieg bede
vil.

FINIS.

Til

Til den Christelige Læsere. S. P.

KOmme Christelige Broder oc Søster / oc Gunstige Læsere / i huem som denne min lille Haandbog hender faar at komme / ieg beder dig gantske gierne/ du ville Christelige Judicere oc dømme om dette mit ringe Arbeide / huilcket ieg haffuer alene giort oc henrettet til Guds ære/ oc fattige/ en-

foldige fromme Christne til tieniste/vnderuisning/ paamindelse/ oc deris saligheds forbedrelse: Thi at fordre oc fremme Guds ære / oc at hielpe oc raade arme/ bedrøffuede Samuittigheder til det beste/ i denne sidste bekymrede Verdens tid / huer effter sin formue/ oc den helligAands gaffue/ som hannem metdelet er/ er huermand oc synderlige gode tro Guds ords tienere plictige oc skyldige til/ sw-

anseet

anſeet huad denne kloge
oc ſelffuiſe Verden laſter
oc ſiger der imod. Gud
kiender oc dømmer huer
mands hierte hannem
vere ære oc priſſ euinde-
lig/ oc hannem vil ieg
dig ocſaa Fromme
Læſere trolige
befale.

Bene Vale.

Hans
Chriſtenſøn *S. R.*

FRIDERICVS: II:

Inſignia Illuſtriſsimi Danorum &c. Regis, Friderici II.

190

SOPHIA : R : D :

Insignia Illustrißimæ Danorum &c. Reginæ

SOPHIÆ.

INSIGNE CELEBRIS CIVITATIS HEL-
SINGORENSIS.

…E CELEBRIS
…ATIS HEL-
…ORENSIS.

SIC ET NON ALITER.

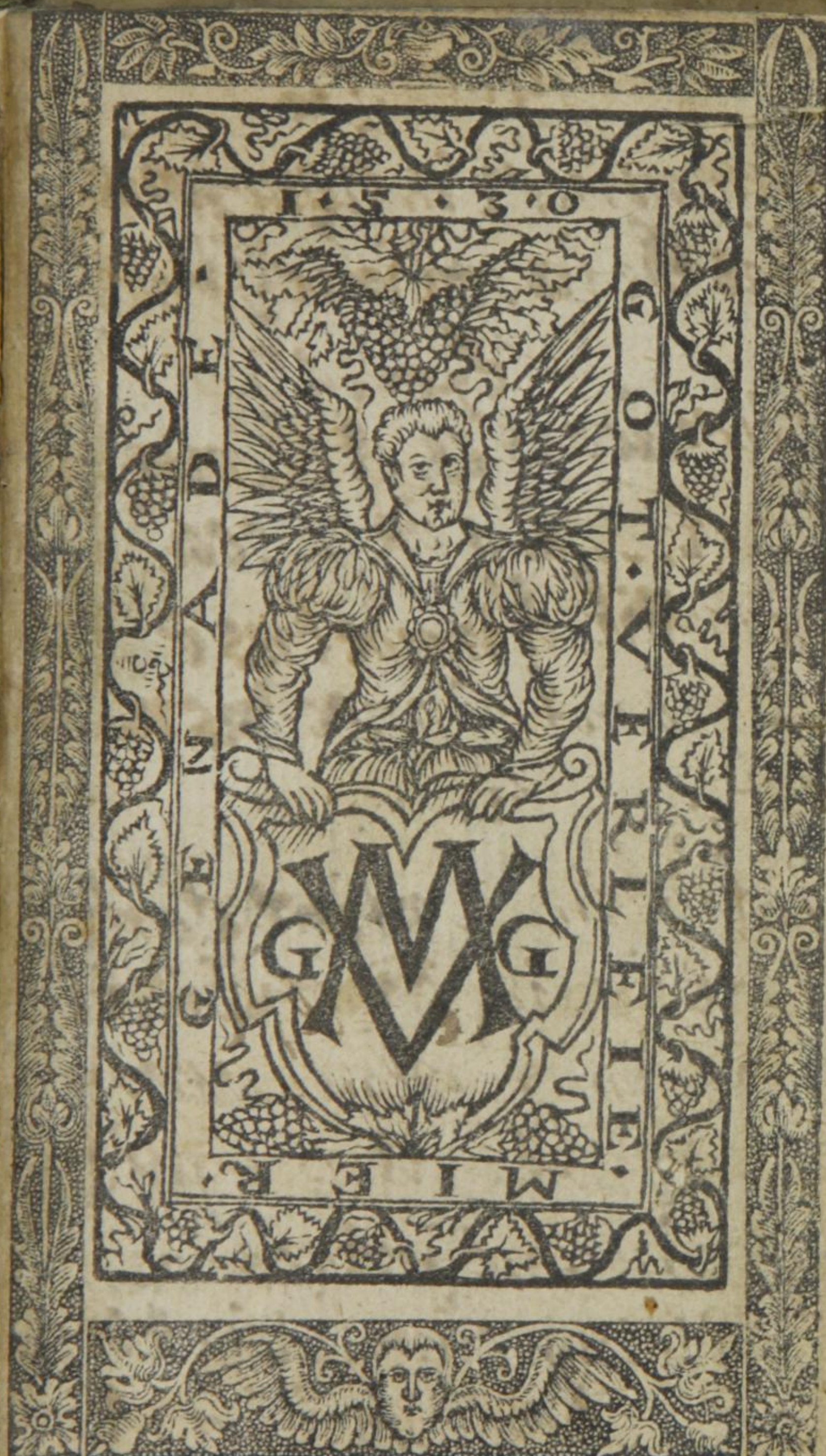

Preñtet i Kiøbenhaffn / Aff Matz Vingaard.

Aar effter Guds Byrd.

1578.

Sreütter i
...enhaffn/ Aff
...tz Vingaard.
Aar
... Guds Byrd.
...578.

Gen: 32.

Sum minor indignus quie tuis Deus optime donis

Exod. 43.

Misericors es, et clemens, et patiens, qui peccata remittit, et innocens etiam coram te innocens non est.

Job. 9.

Si tu cum homine contendere velis, ad millia tibi ne unum quidem respondere poterit,

psl. 143.

Domine, ne intres in judicium cum servo tuo, coram te enim viventium nemo justus est.

Prov: 28.

Quis dicere potest,
mundum est cor meum,
et purus sum a peccatis

1 Reg: 8.

Non est homo, qui non
peccet: Esa. 64.

Omnes Justitiæ nostræ
ut pannus menstruatæ.

Dan. 9.

Tibi gloria, nobis autem
facies confusio, quia
peccavimus: 1. Joh. 1. 9

Si enim negemus pecca-
tum, seducimus nos ipsos
et veritas in nobis non est
si autem fatentur, fide-
lis Deus est, qui mundat
nos ab omni iniquitate,

:: remittitque peccata; Tertiu.
In peccatis conceptus sum
Christiani ergo non fiunt,
sed fiunt:: non nascuntur,
sed renascuntur:: non
generantur, sed regene-
rantur::

Facut, cum Petro, pec~~cata~~
ccata digne fleam, ut cum
peccatrice te diligam, ut
cum latrone in paradiso
te videam,

Bernardus

Christus factus est nobis
Sapientia in prædicatio
ne, Justicia in peccato
rum ablutione. Sancti
ficatio in Conversatione
Redemptio in passione.